AŞKIN SUÇLARI

MARQUIS DE

SADE

MARQUIS DE SADE DİZİSİ : 1

AŞKIN SUÇLARI

Türkçesi Cemal SÜREYA

Kapak : Said MADEN
Ölüm Kâbusu

Marquis de Sade

AŞKIN SUÇLARI

Türkçesi
Cemal SÜREYA

FAHİR ONGER YAYINLARI

SUNU

«Bir kırbaç, upuzun paltosunun altında
Akıtır ıssız gecede, karanlık ormanda
Zevklerin köpüğünü acının gözyaşına»

Beaudelaire bir şiirinde böyle diyor Marquis de Sade'ı anarak.

Guillaume Apollinaire de şöyle diyor: «Şimdiye dek yeryüzüne gelmiş en özgür zekâ.»

Jean Paulhan, «Kötülüğün İncil'i» diyor onun eserine.

Puşkin: «Ölüme bitişik her şeyi içine koyduğumuz bir sevinç.»

Aşkın Suçları, Türkçede Sade'dan yayımlanmış ilk eser oluyor. Lamartine'in, Beaudelaire'in, Swinburne'nün, Lautréamont'un, Nietzsche'nin, Puşkin'in, Dostoyevski'nin, Kafka'nın, Apollinaire'in başucu kitaplarından biri de buydu.

Aşkın Suçları'nın tamamı on bir parçadan meydana geliyor. Biz bu ciltte üçünü bir araya getirdik: DORGEVİLLE FLORVİLLE İLE COURVAL, ve FAXELANGE.

Avrupa'da çıkmış hemen bütün baskılarda eserin başına Sade'ın «Roman üstüne düşünceler» adlı yazısı konmakta, sonuna da ilk baskıdan sonra Villeterque adlı bir yazarın Aşkın Suçları'nı ahlâksız bir kitap olarak eleştirmesine karşı Sade'ın verdiği cevap eklenmektedir.

«Roman Üstüne Düşünceler» yazısında Marquis de Sade romanı şöyle tanımlıyor: «İnsanların hayatındaki en garip

serüvenler esas alınarak meydana getirilmiş imgelem eserlerine roman denir.» Sonra roman kelimesinin etimolojisi üstünde duruyor, roman türünün (o sıralarda yeni bir edebiyat türüydü roman), hangi ulusların kaynaklarında daha zengin bir görünümde olduğunu araştırıyor. «Roman yazma sanatının kuralları nelerdir?» sorusuna cevap arıyor. Sade'a göre bu soruya bir karşılık bulmadan önce başka bir soruya, roman neye yarar? sorusuna bir cevap aramaya çalışmalıyız. Neye yarar roman? Sade şöyle diyor bu konuda: «Neye mi yarar? Bu soruyu yönelten iki yüzlü, sapık kişileri türlü yönleriyle anlatmaya, onların ıcığını cıcığını çıkarmaya.» Bu sözü boşuna söylemiyor Sade. O, dramatik sanatta iki kaynak görmektedir: acıma ve zulüm. Romanın ayırıcı niteliğini bu iki temel insanî yönsemede bulmak istiyor. Böylece kendi felsefesi ile anlatımı arasında bir tutarlık kurmak istiyor. Hattâ bir içiçelik. Örflerin ve âdetlerin yüzer yıllık çizelgelerini yaparsak bunların zaman içinde nasıl bir değişim geçirdiklerini görürüz. Bu değişiklikler sadece zamana göre değil, yere göre de büyük farklar göstermektedir. Bu yüzden örfler ve âdetler insanda ikinci bir tutum meydana getirmektedirler, sahte bir davranış bütününün yapılaşmasına sebep olmaktadırlar. Romancı ise bu kabukların altını merak etmelidir. İnsanların maskelerini indirerek incelemelidir. Bir adam kendi annesine aşık oluyorsa onu yazmalıdır; doğada ne kıpırdanma oluyorsa onu gözden kaçırmamaya bakmalıdır.

Aşkın Suçları dolayısıyla «gazeteci bozuntusu» Villeterque'e verdiği cevap da oldukça ilinç. Villeterque, Aşkın Suçları'nı iğrenç bulduğunu, Sade'ın zaten sabıkalı ve tehlikeli bir adam olduğunu, kitaptaki birçok suçu kendisinin de vak-

tiyle işlemiş olabileceğini yazmıştı Journal de Paris gazetesinde. (Sade'ın bu yazıya verdiği cevap, çok sert olduğu gerekçesiyle, aynı gazetede yayımlanmıyor. Bu cevabın kitabın yeni baskılarında metnin sonuna eklenmesi biraz da bundandır). Villeterque ayrıca bu hikâyelerde iyinin iki yüzlü bir tutumla savunulduğunu, oysa aslında kötünün zaferlerinin anlatılmak istendiğini, kötünün savunulduğunu söylemişti. Sade bu suçlamalara karşı «Aşkın Suçlarındaki hikâyelerden örnekler vererek kendini savunuyor. Şöyle diyor: «Florville ile Courval hikâyesinin suça zafer kazandırmak istediği nasıl ileri sürülebilir? Hikâye ortada. Bizim gazeteci bozuntusunun kitabı okumak zahmetine bile katlanmadığı nasıl da anlaşılıyor. Okusaydı böyle mi yazardı?» Dorgeville hikâyesi için de aynı fikri ileri sürüyor: «Dorgeville'de en sonunda yakılarak idam edilen kim? Suç mu erdem mi?» Rodrigue adlı hikâyede yapılan hücumları da şu cümleyle savuşturmak istiyor: «Suç, Rodrigue'den başka nerde bu kadar ağır bir cezaya çarptırılmıştır? Sade'a göre çevremizde biriken pislikleri, rezaletleri iyice anlatmadan iyiyi belirlemenin bir olanağı yoktur.» Oysa kötülüğün İncilini yazan bu adamın bu tip yazılarıyla eseri arasında bir çelişki buluyor bazı yazarlar. Sözgelimi Simon de Beauvoir'a göre; «aslında kendini yazılarında savunurken ileri sürdüğü fikirlerin tam tersini düşünmektedir; iyinin aldatıcılığını kavramamış okurlara kötünün tatlarını aşılamaya çalışmaktadır).»*

Aşkın Suçları'ndaki hikâyelerde ince bir eğleni var. Ve bu eğleni tutumu onun sayıklamalarını yıkmayacak şekilde

(*) Simone de Beauvoir: Sade'ı yakmalı mı?
Çeviren: Cemal Süreya; FAHİR ONGER YAYINLARI
İSTANBUL 1966.

gelişiyor. Gerçi çok yerde bir anlatım tutukluğuyla karşılaşıyorsunuz, tekrarlar için bunalmaya başlıyorsunuz, ama Marquis de Sade'ın bir özeliğidir bu. İlkelliği içinde büyüyen, tatlanan, yakamızı bırakmayan bir anlatımı var. Sade'ın bütün eserleri böyledir; «Ağırbaşlı usavurmalarda bulunurken birdenbire gereksiz konulara atladığı halde, çok kez aşırılıklar onda katkısız, ince bir takım gerçeklere dönüşür. Düşüncesi, çok defa baştan düzenlediği sonucu bozacak şekilde gelişir ve bizi kaygılandıran bir amaca doğru yönelir; bu arada biçim de şaşırtıcı durumlar gösterir.»

Aşkın Suçları'nı Sade kendisi yaşarken yayımlamıştı.

ÇEVİREN

DORGEVILLE

OCHELLE'li zengin bir tacirin oğlu olan Dorgeville, pek genç yaşta Amerika'ya gitmişti. Amerika'da işleri iyi giden bir amcası vardı. Onun yanında kaldı uzun süre. On iki yaşından sonra onunla hep amcası meşgul oldu; Dorgeville kendine verilen işlerde uzmanlaştı, bütün erdemleri öğrendi.

Genç Dorgeville'e Tanrı beden yönünden bazı nimetleri pek fazla vermemişti; öyle çok çirkin ya da çok sevimsiz değildi gerçi; ama bizim cinsî yakışıklı ya da bütün adam haline getiren bazı fizik verilerin hiçbiri yoktu onda. Ancak doğa onda eksik bıraktığı bu özelliklere karşılık başka özellikler vermeyi de unutmamıştı; dehadan da üstün olan bir espri, son derece ince bir ruh, aydınlık, içten bir huy; tek kelimeyle onurlu adam, duygulu adam diye özetleyebileceğimiz Dorgeville'de bu özelliklere bol bol raslayabilirdiniz; o çağlarda da bunlara sahip olduktan sonra kişinin bütün ömrünce mutsuz olması için pek sebep yoktu.

Dorgeville daha yeni yirmisine basmıştı ki amcasını kaybetti; evin idaresini üstüne alması, işleri artık onun yürütmesi gerekiyordu; tam üç yıl bu işi mümkün olan en üstün zekâyla başardı; ne var ki yüreğindeki iyilik duyguları çok kısa bir zamanda bütün varlığını kaybetmesine sebep oldu; kendisi gibi şerefli olmayan birçok dostlar edinmişti; çok borçlandı; düzenbaz biri olmadığından bütün borçlarını ödemek için öğraştı; sonunda da yıkıldı.

«Korkunç bir şey böyle benim yaşımda bu duruma düş-

mek, diye düşünüyordu genç adam; yalnız bunca keder arasında sevinilecek bir şey de var: iyilikler yaptığıma inanıyorum, kimseyle görülecek hesabım yok.»

Dorgeville'in başına gelen felâketler sadece Amerika'dakilerden ibaret değildi; ailesinden de kötü haberler alacaktı. Kendisi Yeni Dünya'ya hareket ettikten birkaç yıl sonra doğan kızkardeşi onursuz bir hayat sürmekteydi; kendini ve kendine ilişkin her şeyi mahvetmişti; Virginie adlı, ve şimdi on sekiz yaşında olması gereken bu ahlâksız kız, ne yazık ki aynı zamanda aşk kadar da güzeldi; bir şirket kâtibiyle sevişmişler, ancak evlenme izni almadıklarından rezil olmuşlardı; amaçlarına ermek için kız kaçarken evden annesine babasına ait bir miktar para da çalıp götürmek istemişti; hırsızlık önlenmiş, ama iki alçak sıvışıp kaybolmanın yolunu bulmuşlardı; şimdi İngiltere'de oldukları söyleniyordu. Dorgeville'in aldığı mektupta hemen Fransa'ya dönmesi ısrarla bildiriliyordu; malının mülkünün başına geçmeliydi; hiç değilse Amerika'da kaybettiklerinin yerine oradakileri koyabilirdi.

Bir sürü olayla umutsuzlaşmış Dorgeville La Rochelle'e döndü; öfkeliydi, utanç içindeydi; aldığı haberlerin hepsi doğruydu; bunca felâketten sonra artık yapamıyacağını anladığı ticaretten vazgeçti, Amerika'daki adamlarıyla angajmanlarını feshetti, Poitou'da, Fontenay dolaylarında bir çiftlik satın aldı; orada duygulu ruhunun iki önemli erdemi olan iyilik ve sevecenliği rahatça uygulayabilecek, ömrünün geriye kalan kısmını dinlenerek geçirebilecekti.

Bu plân gerçekleşti. Küçük toprağına yerleştikten sonra yoksullara destek oldu, yaşlılara güç verdi, çiftçilere çalışma olanakları kazandırdı, kısaca o küçük bölgenin yaratıcısı,

tanrısı oldu. Kim mutsuz, kim bahtsız, Dorgeville'in kapısı ona ardına kadar açıktı; nerde iyi bir iş yapılmışsa onda Dorgeville'in de eli vardı; bir yanağa gözyaşı mı damladı, onu silecek el muhakkak Dorgeville'in eli oluyordu. Adı herkesin kutsadığı bir ad olmuştu; herkes ruhunun dibinde onun adını anıyor ve şöyle diyordu:

«İşte doğanın bize kötülüklerin önlenmesi için yolladığı adam... Doğa insanlara verdiği acıları hafifletmek için onu yolladı bize.»

Herkes istiyordu ki Dorgeville artık evlensin; çünkü böyle bir adamın dölünden gelecek çocuklar toplum için büyük değerler ifade edeceklerdi; henüz aşkın çekiciliklerini kesin anlamda anlayamamış olan Dorgeville ise buna karşılık çevresindekilere şimdiyedek kendine uygun ve mutluluğunu paylaşabilecek nitelikte bir kız bulamadığını, onun için de evlenmeyeceğini söylüyordu; gösterilen kızların hepsini reddediyordu; kendisine takdim edilen kadınların hiçbirinde bir gün onu seveceğine inandıran belirgin bir özellik görmüyordu.

«Alacağım kadında her şeyden önce bağlılığa önem veririm; herşeyini de bana borçlu olmalı; zenginlik de yüz güzelliği de bu bağları kurmak için yeterli değil; karımla benim aramda öyle temel bağlar olmalı ki onlar dolayısıyla beni terketmesi ya da bana hayınlık etmesi mümkün olmasın.»

Dorgeville'in bazı dostları bu düşünce tarzına karşı çıkıyorlardı.

«— Ama düşünün bir, gölgenize, kanadınızın altına alacağınız o yeni ruh sizinki kadar güzel olmazsa bu söylediğiniz bağlar nasıl kurulabilir? Minnet duygusu herkeste si-

zin anladığınız gibi çözülmez bir bağ yaratmaz ki. Minnet duygusunu aşağılayan zayıf ruhlar olduğu gibi, minnet duygusuyla gurur duyup da ondan sonraları sıyrılmaya çalışan ruhlar da vardır; siz kendi deneylerinizde de acısını çekmediniz mi bunun: minnet duygusu insanların arasını açar, hele dostlukların kurulmasına iyice engel olur.»

İnandırıcı kanıtlardı bunlar hep; ne var ki Dorgeville kendi yüreğinin buyruğunu dinlemekte kararlıydı; ve bugüne kadar onu mutsuz kılan düşünce sisteminin içinde hayatını sürdüreceği anlaşılıyordu.

İşte böyle düşünüyordu hikâyesini anlattığımız değerli adam. Ama bu daha da uzun sürmeyecek, günün birinde talih onun karşısına bütün servetine ortak yapabileceği ve yüreğine verilmiş en eşsiz bir armağan olarak düşünebileceği birini çıkaracaktı.

Doğanın ayrılırken bizi zenginlikleriyle donattığı, daha birkaç ay güzelliklerini hiç eksiltmediği o mevsim ne kadar soylu ve ilinçtir; kırda yaşayanlar avlanmak, bağbozumu ya da hayatlarını tatlı kılan başka türlü birçok iş dolayısıyla yanyana gelirler bu mevsimde. Şehrin uğultusuyla yaşama sevincini yitirmiş, cansızlaşmış, şehrin lüksünden bunalmış, eriyip bitmiş kimseler kırlara koşarlar, oradaki temizliği, sıcaklığı, açıklığı yüreklerine doldururlar, acılarının düğümlerini kırda yaşayanların yanında çözerler. Dorgeville de ekim ayında, vaktiyle taşraya geldiğinde kendisini konuk eden ve ruhu kendi ruhuna birçok yerde benzeyen bir dostunun yanına gitmeye karar verdi.

Atma bindi ve o dostunun kendi toprağından birkaç konak ötedeki şatosuna doğru yola çıktı. Uşaklarından biri de arkasından geliyordu. Henüz iki konak ilerlemişlerdi ki yol

boyunca uzanan bir çitin arkasından birtakım iniltiler duydu. Durdu hemen; acı çekenlerin acılarını paylaşmak onun eski âdetiydi, biliyoruz; atını uşağına bıraktı; yolla çiti ayıran hendeğin içinden geçerek demin kendilerini şaşırtan o iniltilerin geldiği yere doğru yürüdü.

«Oh mösyö, diye bağırdı çok güzel bir kadın, kollarında daha yeni dünyaya getirdiği anlaşılan bir çocuk tutuyordu, şu zavallının yardımına hangi tanrı yolladı sizi?... şu umutsuzluğa mahkûm yaratığı görüyor musunuz? diye devam etti kadın gözyaşı selleri içinde, onursuzluğumun bu sefil meyvası az daha benim ellerimle yaşamaya veda edecekti...

— Hangi sebeplerle böyle korkunç bir işlemi uygulamaya kalktığınızı sormadan önce, madam, izin verin de gerekli ilk yardımı yapayım size; galiba yakın bir yerde bir kulübe olacaktı buralarda; önce oraya gidelim isterseniz, kendinize gelin biraz, ondan sonra sizi bunca mutsuzluğa kaptıran olayın ayrıntılarını sorarım; yalnız inanın ki size yararlı olmaktan başka hiçbir amaç taşımıyorum. Sorularımın da sizin anlatmak istemediğinizin sınırlarını aşmayacağından emin olabilirsiniz.»

Cécile'in bu karşılaşmadan memnun olduğu anlaşılıyordu; o sırada uşak yaklaşıp çocuğu kucağına aldı; Dorgeville onu annesiyle birlikte atma bindirdi; çiftliğe doğru yürümeğe başladılar; Çiftliğin sahipleri Dorgeville'i yakından tanıdıkları için onları çok iyi bir şekilde karşıladılar; Cécile için bir yatak serildi, çocuk da evdeki bir beşiğe konuldu; bu serüveni çok merak eden Dorgeville ogünü ve ertesi geceyi o kulübede geçirmeğe karar verdi; Cécile'in dinlenmeye ihtiyacı vardı; şimdi anlatması uygun değildi; genç kadın

akşam da kendine gelemeyince, Dorgeville ertesi günü bekledi.

Cécile'in hikâyesi uzun değildi; Duperrier adlı bir asılzadenin kızıydı; buradan on konak ötede oturuyorlardı; Vermandois alayından genç bir subayla sevişmişti; bu alay o sırada babasının şatosuna yakın bir yerde konaklamıştı; genç adam Cécile'in gebe kaldığını öğrendikten kısa bir süre sonra ortadan kaybolmuştu; işin daha kötüsü üç hafta sonra bir düelloda öldürüldüğü haberi gelmişti; Böylece Cécile onurunu da umudunu da aynı zamanda kaybetmiş oluyordu; durumunu mümkün olduğu kadar ailesinden saklamaya çalışmışsa da sonunda olan biteni onlara açıklamak zorunda kalmıştı; Annesi de babası da yapmadıklarını bırakmamışlardı zavallı Cécile'e; o da ne yapsın, kurtuluşu evden kaçmakta bulmuştu; kaç gündür buralarda dolanıyor, neye karar vereceğini bilemiyordu; kederler içinde, tekrar evine mi dönmenin yoksa oralardaki başka çiftliklere mi sığınmanın doğru olacağını düşünüyordu; işi hattâ çocuğunu öldürmeğe kadar ileri götürüyordu; kimbilir belki de Dorgeville o anda çıkagelmeseydi öyle yapacaktı; bu yüzden Dorgeville'e ne kadar dua etse azdı.

Bütün bu ayrıntılar... sonra Cecile' in insanı büyüleyen yüzü, inceliği, ilinçliği... Dorgeville'in duyarlı yüreğinde hemen bir kıpırdama yarattı.

«Matmazel, dedi, Tanrı sizi benim karşıma çıkardığı için çok mutluyum; birbirinden değerli iki zevki birden duyuyorum şimdi: biri sizinle karşılaştığım için, daha güzel olan ikincisi ise acılarınızı biraz olsun hafifletmek fırsatını bulduğum için.»

Bizim sevimli kurtarıcı daha sonra Cecile'e kurduğu

plânı anlattı: gidip ailesiyle görüşecek, bir uyuşma imkânı arayacaktı.

— Gidin ama mösyö, yanınızda ben olmayayım, ben gidemem oraya.

— Olur Matmazel, ilkin ben yalnız giderim, dedi Dorgeville, ama yeniden evinize dönme iznini alabileceğimi umuyorum.

— Oh! mösyö, işte bunu hiç aklınızdan geçirmeyin onların ne sert insanlar olduklarını bilmiyorsunuz; vahşilikleri ve sahtelikleri ile ün yapmışlardır bu dolaylarda; artık hiçbir güvenim kalmadı onlara.»

Bununla birlikte Cècile,Dorgeville,in ertesi gün Duperrier'lere gitmekte kararlı olduğunu anlayınca kendisine yapılan teklifi kabul etti; yalnız babasının yanında çalışan Saint-Surin adlı bir uşağa verilmek üzere bir mektup verdi ona; söylediğine göre bu uşak her türlü güvene lâyık ve kendisine son derece bağlı biriydi; ayrıca Dorgeville'e, bu mektubu kimseye götermemesini, hiç dokunmadan, içini okumadan Saint-Surin'e iletmesini rica etti.

Baştan beri göstermiş olduğu dürüst davranış örneğine karşı bu ardı arkası gelmez üstelemelerden sinirlenmişe benziyordu. Dorgeville. Ama Cécile'in özür yağmuruna dayanamadı, mektubu aldı, Cécile'i ev sahiplerine emanet etti ve gitti.

Yolda düşünüyordu: herhalde şu üstündeki mektup o uşağın lehinde bir anlam taşımalıydı; en iyisi önce mektubu Saint-Surin'e veririm, Duperrier ile de onun aracılığıyla tanışırım; Saint-Surin götürüp takdim eder, diyordu kendi kendine. En iyisi buydu. Herhalde Cécile de mektubunda Saint-Surin'e kaderiyle ilgilenen bu adam hakkında bazı bil-

giler veriyordu. Dorgeville bu düşüncelerden sonra mektubu götürüp Cécile'in sadık uşağına teslim etti. Saint-Surin mektubu şöyle bir okur okumaz hâkim olamadığı bir coşku içinde bağırmaktan kendini alamadı:

— Nasıl? demek sizsiniz, mösyö..., demek bizim mutsuz hanımımızın koruyucusu sizsiniz! Gelin sizi aile büyüklerine götüreyim; yalnız önceden söyleyeyim ki büyük bir öfke içinde annesi de babası da; doğrusu aralarını düzeltmek konusundaki çabalarınızda başarıya ulaşacağınızdan biraz kuşkuluyum; ama sonuç ne olursa olsun, diye devam etti Saint-Surin, ben sizin yüksek ruhunuzun aynası olan bu çalışmanızda hep yanınızda olacağım, en kısa bir sürede başarmanız için elimden geleni yapacağım.»

Saint-Surin güzel yüzlü bir adamdı. Zeki bir görünüşü vardı. Hemen merdivenleri tırmandı Dorgeville'in gelişini efendilerine duyurmak için. Onbeş dakika sonra da tekrar göründü.

Yukardakiler Mösyö Dorgeville'le görüşmeye razı olmuşlardı; ancak bu daha çok onca yolu böyle bir iş için katetmek zahmetine girdiğindendi; yoksa aslında o lânetli kızın lehine herhangi bir çözüm yolu düşünmeyi akıllarına bile getirmiyorlardı; Mösyö Dorgeville böyle bir zahmete katlanmasa daha iyiydi; Cécile, büyük günahının cezasını kaderiyle ödemeliydi.

Bu haber Dorgeville'i hiç yıldırmadı; onları inandıracağına güveniyordu. Biraz sonra içeri alındı; Mösyö ve Madam Duperrier, ikisi de, ellişer yaşlarında çok temiz ve namuslu görünüşlü iki insandı; Dorgeville'i kibarca karşıladılar; Dorgeville önce biraz utandıysa da, sonra bir ağızda kendisini oraya getiren sebebi açıkladı.

«— Karım da ben de çok kesin olarak karar vermiş bulunuyoruz, mösyö, bizim namusumuza leke süren o yaratığı bir daha karşımızda görmek istemiyoruz; kendisi nasıl yaşamak istiyorsa öyle yaşasın; onu Tanrıya havale etmiş bulunuyoruz artık; Tanrının kısa bir süre içinde bu kızın bize çektirdiklerini fitil fitil burnundan getireceğine inanıyoruz...»

Dorgeville, elinden geldiği kadar ve en duygulu, en parlak cümlelere başvurarak onları bu vahşi plânlarından vazgeçirmeye çalıştı; bunu başaramayınca bu kez mantıklı konuşmayı bırakıp yüreklerini ırgalamayı denedi, duygularından medet umdu; ama nafile, bu noktada da aynı sert dayatmayla karşılaştı; bununla birlikte Mösyö ve Madam Duperrier, Cécile'in zaten Dorgeville'e anlattığı olay dışında başka şeylerle suçlamıyorlardı onu; bu taş yürekli yargıçlarla Cécile'in anlattıkları tıpatıp uyuyordu birbirine.

Dorgeville insanın ömründe bir kere yenildiği bir zaafın suç sayılmaması gerektiğini, Cécile'i baştan çıkaran adam ölmüş bulunmasaydı ve evlenseydiler bu hatanın baştan itibaren silinmiş olacağını coşkuyla anlattı durdu, ne var ki olumlu bir sonuç alamadı; boşuna çene yormanın gereksizliğini anlamıştı artık; ne yapsın, izin istedi ayrılmak için; ev sahiplerinin birlikte yemek yeme teklifini kabul etmedi, teşekkür etti; yalnız bu teklifi biraz da aldığı olumsuz sonuçtan dolayı geri çevirdiğini hissettirmeye çalıştı onlara; zaten onlar da pek fazla üstelemediler. Dorgeville çıkıp gitti.

Saint-Surin onu şatonun kapısında bekliyordu.

«Gördünüz ya mösyö, dedi büyük bir ilgi gösterisi içinde, çabanızın boşuna olduğunu söylemekte haksız değilmişim; konuşmak için geldiğiniz bu insanları tanımıyorsunuz;

yürekleri taştandır, tunçtandır onların; hiçbir insanî tavır beklenemez; ben de şimdi sizin koruyucu ve dost olarak kanatlarınızın altına aldığınız sevgili hanımıma saygı ve bağlılığımı gösterme fırsatını kaybettiğim için artık buraları terketmeği düşünüyordum; Mösyö Duperrier'e hizmet etmek istemiyordum; durumum bugün iyice kesinleşti, kendime başka bir kapı aramam gerek.»

Dorgeville bu sadık uşağı yatıştıracak sözler söyledi; efendilerini hiçbir zaman bırakmamasını öğütledi; Cécile için de fazla meraklanmamalıydı; Dorgeville onda babasının yerini dolduracaktı bundan sonra; Cécile'deki o ilk günlerin büyük umutsuzluğu hafifleyecekti nasıl olsa.

Saint-Surin, Dorgeville'in ayaklarına kapandı ağlayarak, Cécile'in mektubuna yazdığı cevabı kendisine iletmesi için yalvardı; «Tabiî, dedi Dorgeville, memnuniyetle»; mektubu aldı ve Cécile'in yanına döndü; Cécile'in morali iyice bozulmuştu, ne kadar uğraştıysa teselli edemedi onu.

«Gördünüz işte mösyö, dedi Cécile ailesinin davranışını öğrenince, bunun böyle olacağını kestirmeliydim, onların nasıl insanlar olduklarını bildiğim için sizin oraya gitmenizi engellemeliydim; bunu yapamadığım için kendimi hiçbir zaman affetmeyeceğim.» Bu son sözler gözyaşlarına karıştı. İyilikçi Dorgeville çok duygulanmıştı; gözlerini sildi onun ve kendisini bundan böyle hiç yalnız bırakmayacağını söyledi.

Birkaç gün sonra artık Cécile kendine gelir gibi olmuştu; Dorgeville ona kendi evine gelip yerleşmesini teklif etti.

— Aman, mösyö, diye tatlı bir tavırla cevap verdi Cécile bu teklife, sizin istediğiniz bir şeye nasıl karşı koyabilirim? Ama bilmem ki bu teklifi kabul ederken utanmalı mıyım

acaba? Zaten benim için çok şeyler yaptınız; sizi tanımakla öyle bağlar kazandım ki, onları daha da sıkılaştırmak ve aynı zamanda daha da aziz kılmak konusundaki hiçbir durumu reddedemem.»

Dorgeville'in şatosuna doğru yola çıktılar; onun topraklarına girmelerine az kalmıştı ki, Matmazel Duperrier koruyucusuna bazı kaygılarını açtı; herkesin gözü önünde bir sığıntıymış gibi yaşamak güç gelecekti ona; sonra kendi ailesinden korkmaktaydı henüz; gerçi babasının şatosu buralardan onbeş konak ötedeydi, ama buna çok uzak bir mesafe denemezdi; ya bir de tanınırsa, ya babasına haber uçurulursa... işlediği bu ağır hatayı (ağır kelimesini kullanıyordu) cezalandırmak için bazı hain düzenlere başvurulursa, ne olurdu sonra? Gafil avlanmaktansa önceden böyle bir felâketi önlemek herhalde daha iyiydi; hem sonra ailesi tarafından reddedilmiş, kamuoyunca aşağılanmış bir kıza karşı Dorgeville'in gösterdiği özel ilgi bu yörelerin halkında bazı dedikodulara yol açmaz mıydı acaba?

Alçakgönüllü ve dürüst Dorgeville bu sonuncu nokta üstünde pek durmadı; ama birinci fikir mantıklı gelmişti ona da; söz verdi Cécile'e, ikisi aynı çatı altında yaşarken gereken bütün incelikler gösterilecekti, zaten Cécile'i bir kuziniymiş gibi tanıtacaktı şatoda çalışanlara; çevredeki insanlara gelince, Cécile onlardan yalnız canının istedikleriyle görüşmekte serbestti. Genç kadın bu sözleri duyunca bir kere daha teşekkür etti koruyucusuna ve şatoya girdiler.

Burada şunu hemen söylemeliyiz: Dorgeville Cécile'in karşısında şimdiye kadar hiç tatmadığı bir duygu içinde kalmıştı; onunki gibi bir ruh ancak duyarlıkla yumuşamış, iyilikle yuğrulmuş bir aşka kapılabilirdi; bir kadında aradığı

bütün nitelikleri Dorgeville Matmazel Duperrier'de buluyordu; evleneceği kimsede istediği o fevkalâde özellikler de vardı onda; ne diyordu Dorgeville bu konuda eskiden beri, evleneceği kadınla tanışma şekli onu kendisine sımsıkı bağlayacak, yani aile birliğinin temeli bu bağlanma duygusuyla temellenecek. İşte burada da öyle olmamış mıydı? Cécile de öyle bir kadın değil miydi? Eğer Cécile'in ruhsal dalgalanmaları kendisininkine uzak düşmüyorsa, aşkın bağışlanmaz zararlarını yok etmek için ona bir evlilik hayatı sunması gerekmiyor muydu? Matmazel Duperrier'nin şerefini onarırken, çok ince ve iyice Dorgeville'in ruhuna özgü yeni bir çeşit umut beliriyordu; böylelikle Matmazel Duperrier'nin ailesiyle arası düzelirdi. Üstelik Dorgeville'e, mutsuz bir kadına en vahşi önyargılarla çekilip alınmış onurunu geri vermek, hem de taşyürekli bir tutumla yoksun bırakıldığı aile şefkatini yeniden kazandırmak çok tatlı bir iş gibi geliyordu.

Kafası bu düşüncelerle dolup taşan Dorgeville Cécile'e ikinci bir kere ailesine başvurmayı uygun bulup bulmadığını sordu; Cécile bu konuda fazla konuşmadı; fikrini hiç değiştirmemişti; koruyucusunun öğütlerini sonuna kadar dinledi; gerçi bir iki defa böyle bir teşebbüsün faydasızlığını ona hissettirmedi değil, ama sonuçta her şeyi Dorgeville'e bıraktı; koruyucusu nasıl uygun görüyorsa öyle hareket etsindi. En sonunda da gerçek bir kaygısını belirtti; galiba artık Mösyö Dorgeville'e yük olmaya başlamıştı; öyle ya, onun, ailesinin yanma dönmesini bu kadar ısrarla istemesi başka nasıl yorumlanabilirdi? Hem de annesinin babasının kendisinden ne kadar nefret ettiklerini bildiği halde.

Dorgeville kendisine içini açmak konusunda yeni olanaklar kazandıran bu cevaptan çok memnun olmuştu; şunu be-

lirtti: ailesiyle aralarının düzelmesini düşünüyorsa bu yalnız onu ve çevredeki insanları düşündüğü içindi; yoksa Dorgeville'in bu yakınlaşmayı kurmak istemesinde başka bir niyet olamazdı; öte yandan gösterdiği ilginin yanlış yorumlanacağını da hiç ummamıştı. Matmazel Duperrier bu inceliğe dostunun göğsüne kapanarak karşılık verdi; gözleri yorgun ve sevgi dolu bir anlam taşıyordu; galiba minnet duygusundan da ötede bir anlam. Dorgeville de bu anlamı farketmişti; kararını verdi: kanatları altındaki bu kadına rahat ve onurlu bir hayat yaşatacaktı; Cécile'in ailesine yaptığı o ilk ziyaretten iki ay sonra ikinci bir defa onlara başvurmak istedi; kızlarıyla evlenmeyi düşündüğünü söyleyecekti; Tabiî bu haberin Mösyö ve Madam Duperrier'yi duygulandırmaması imkânsız olacaktı, Dorgeville'e hemen kapılarını ve sevgi dolu kollarını açacaklardı; hayattaki biricik kızları bir hata yapmıştı, bu yüzden yanlarına kabul etmiyorlardı onu; şimdi bu adam çıkıyor, bu hatayı onarıyor, namuslarını kurtarıyordu; buna sevinmemenin imkânı olabilir miydi?

Cécile bu defa Dorgeville'e ilk gidişindeki gibi Saint-Surin'e yazılmış bir mektup vermedi. Bunun nedenini belki biraz ilerde anlayacağız. Dorgeville de Saint-Surin'i bu kez yalnız kendisini Mösyö ve Madam Duperrier'nin yanma götürsün diye aradı; Saint-Surin onu yine en büyük sevgi ve saygı gösterileriyle karşıladı; Cécile'in nasıl olduğunu sordu; Dorgeville'in bu ikinci gelişinin gerçek nedenini öğrenince de çok sevindiğini, soylu davranışından ötürü Dorgeville'i alkışladığını belirtti; ne var ki tıpkı geçenki gibi bu kez de Duperrier'lerle görüşmenin bir başarı sağlamıyacağından emindi o; Dorgeville ise iyice azimliydi, umudunu hiçbir şey kıramazdı; Mösyö Duperrier'nin yanına gitti; kız-

larının şimdi kendi şatosunda kaldığını, kendisine ve çocuğuna elden gelen her türlü özenin gösterildiğini, Cécile'in artık böyle yanlışlar yapmıyacağına inandığını, zaten her ân acılar içinde olmasının da bunun bir kanıtı olduğunu, o acılarla ve son sıralarda sürdüğü dürüst hayatla artık gerçekten bağışlanmaya lâyık bir duruma geldiğini söyledi; bunları söylerken Dorgeville bir ân anne ve babanın yüreklerinde yumuşamaya benzer bir gelişimin başladığını sandı; işler düzeliyor muydu yoksa? ama bu çok kısa sürdü; Duperrier'ler geçen seferki soğuk tavırlarını hiç bozmaya yanaşmadan eski olumsuz cevaplarını tekrarlamışlardı; Dorgeville büyük bir şaşkınlık içinde anladı ki karşısındaki insanların ruhları ruh değil, demir; bunlar insan değil hayvan; insanî görünümlerinin altında bir yırtıcı hayvan niteliğini gizliyorlar.

Bu acımasız, bu taştan davranış perişan etmişti Dorgeville'i; yine de Mösyö ve Madam Duperrier'ye bazı sorular yöneltmekten kendini alamadı: kızlarına karşı besledikleri böyle aşırı bir kinin başka nedenleri de mi vardı yoksa; öyle ya, kusurlarını hiçe indirecek bir sürü erdemle donanmış bu tatlı ve dürüst yaratığa bunca büyük bir cezayı uygun görmeleri akla ister istemez bunu da getiriyordu. Ne vardı başka?

Tam burada Mösyö Duperrier konuşmaya başladı:

— Mösyö, dedi, bir zamanlar kızım sıfatıyla adımı taşıyan, şimdiyse kirlettiği bu ada lâyık olmadığını ispat eden kimse hakkındaki iyi düşüncelerinizi bozmak istemem; bakıyorum, beni gaddarlıkla, duygusuzlukla suçlandırmak çok hoşunuza gidiyor, biraz konuşayım da bunun pek o kadar öyle olmadığını anlayın; koruduğunuz kimsenin o hareketi dışın-

da hiçbir kötü eğilimini görmüş değiliz; ancak o büyük hata bizim onu kirlenmiş görmemiz ve hayatımızdan kovmamız için yeterince ağır bir edimdir; daha ne yapsaydı istiyorsunuz; üstelik daha günahının ilk sarhoşluk günlerinde kaç kez uyarmışızdır Cécile'i; ilerde başına gelebilecek kötülükleri kaç kez hatırlatmışızdır; ama dinleyen kim? Öğütlerimiz bir kulağından girip öbür kulağından çıkmıştır; sözlerimizi küçümsemiş, buyruklarımızı dinlememiş, kendi duygularının doğrultusunda, isteyerek, uçuruma doğru yürümüştür; oysa ailesini seven bir kızın böyle hareket etmemesi gerekirdi; Cécile hep kendisini ayartan ve çukura doğru sürüklemeye çalışan adama yaslandı; bize meydan okuyacak bir güç buldu kendinde, küstahlaştı; şimdi kusurlarının, haksızlıklarının farkına vardığını söylüyorsunuz, iyi bir şey bu; ama şimdi biz de ondan yardımımızı esirgemekle haksız bir şey yapmıyoruz ki; Cécile, gerçekten muhtaç olduğu günlerde bu yardımı elinin tersi ile itmişti, küçümsemişti. Sonra şu da var: diyelim bir kere akılsızlık etti, adını kirletti, orada durması gerekmez miydi? Hayır, o hemen ikinci bir hata daha yapmak eğilimine girdi, evden kaçarak birinci hatasını herkese ilân etti; şimdi çevremizdeki bütün dostlarımız, yakınlarımız olanı biteni biliyorlar; herkes diyor ki Cécile evden şunun için kaçtı; gelin, siz de biraz bizi anlamaya çalışın, bu ruhsuz ve arsız yaratığa yeniden kucak açmamızı istemeyin; yeni kederlere, yeni onursuzluklara hiç de hazır değiliz.

— Bu düzenler, bu ilkeler tüylerimi ürpertiyor, diye haykırdı öfkesi artık şurasına gelen Dorgeville, tek suçu duyarlık olan bir kızı bu tehlikeli ilkelerle mi mahkûm ediyorsunuz? Ne korkunç cinayetler işlenmiştir bu ilkelerin des-

teğiyle! Siz, vahşi baba, taş yürekli ana, bırakın bu masalları, baştan çıkarılmış bir kızın bütün onurunu yitireceği varsayımından vazgeçin biraz; daha az bilgelik, daha az din aşılayarak daha az suçlu kılabilirdiniz onu; doğayı izlemekten başka kusur işlememiş birine o saçma rezillik ve alçaklık damgasını vurmaktan kaçının. İnsanların yarattığı âdetlerde ahmak bir çelişki görüyorum ben: bu âdetler onuru en hafif, en bağışlanabilir suçlara bağlayarak, kendileri için utancın pişmanlıktan daha ağır olduğu kimseleri en ağır suçlara doğru itiyorlar; örneğine binlerce defa rasladığımız böyle durumlarda gösterilen vahşi ve sert tepkiler, gizlenmemesi gereken birçok suçun daha baştan itibaren gizli kalmasına yarıyorlar; ufak tefek suçlar, bunların suçlularında bir iz bırakmıyorlar, hattâ böyle suçları örtmek için fazla çalışılmıyor, büyük acılar içine düşülmüyor; şimdi önyargıları bir yana atarak düşünelim, en doğal bir duygu girişimi içinde, aşırı bir çıkışla varlığını katmerlendiren bir kıza rezil diyebilir miyiz? Alçak diyebilir miyiz? Bir suç söz konusu ise hangi suçu işlemiştir o? Ruhunun ya da varlığının bizim için ürkütücü yanı nedir? Hiç düşünmüyoruz ki onun aynı nitelikte işleyeceği ikinci suçu, sadece birincinin bir devamı olacaktır. Ne büyük çelişki! Sözgelimi bir kızı düşeceği bütün tuzaklara hazırlayarak yetiştiriyor, sonra da tuzağa düştü diye cezalandırmaya kalkıyoruz? Ey barbar babalar! kızlarınız bir nesneyle ilgileniyorsa, onu çekip almayın ellerinden; büyük bencilliğinizle onları pintiliğinizin ya da hırsınızın kurbanları halin getirmeyin; kendi yasalarınıza göre kızlarınıza en doğal eğilimleri yasaklarsanız, onlar artık sizde bir dost yüzü görmemeye başlayacaklar, sizin yasaklarınızla çatışan yeni yeni suçlara yöneleceklerdir; on-

ları suça yönelten daha çok sizler oluyorsunuz.. Yüzlerine o pisliği, o karayı çalanlar sizler oluyorsunuz... Yalnız sizler oluyorsunuz... Onlar doğanın sesini dinledikçe kim karşı çıkıyor buna sizlerden başka? Yasaların bıçağı altına onlar yatıyor, buna karşılık onları kendi ruhlarında boğmak istiyenler sizlersiniz... Onların kötülüğe yönelmelerinin, suç işlemelerinin asıl sebebi sizler olduğunuza göre cezalara da, onursuzluğa da siz mahkûm olmalı değil misiniz? Sizlerin barbar tutumlarınız olmasa onların doğanın kendilerine kazandırdığı erdem ve utanç duygularını yenmelerine imkân var mı?

«İşte böyle! diye devam etti Dorgeville gitgide ateşlenen bir tavırla, işte böyle mösyö! o ki siz kızınızın onurunu onarmak istemiyorsunuz, bundan böyle ben uğraşırım bu işle; siz görülmemiş bir barbarlıkla Cécile'e bir yabancı gibi baktığınızı söylediniz demin, bense bundan böyle ona karım olarak bakacağım; işlediği suç ne olursa olsun, bütün sorumluluğu üstüme alacağım. Şimdi mösyö, esasa geliyorum, gerçi takındığınız şu tavırdan sonra olumlu ya da olumsuz bir cevap vermeniz benim için önemli değil, ama yine de soracağım size... Onunla evlenebilir miyim?

Bu sözlerden mahçup olan Duperrier büyük bir hayret içinde gözlerini Dorgeville'e dikmekten kendini alamadı.

— Nasıl oluyor da mösyö, dedi, sizin gibi kibar bir adam kalkıp böyle sakıncalı bir işi üstüne alıyor?

— Evet mösyö, bütün sakıncalarıyla üstüme alıyorum; kızınızın beni tanımadan önce işlediği hatalardan ötürü hiç yüksünmüyorum; kocasından önce bir adamı sevmiş bir kadını suçlu ve aşağılık görebilir miyim sanıyorsunuz? Bu haksızlığı ancak adaletsiz kimseler ya da zalim önyargılar ya-

pabilir; böyle bir düşünce tarzının kökünde, sahip olduğu şeylerle yetinmeyen, egemenliğini henüz sahip olmadığı şeylere doğru da uzatmak isteyen gereksiz bir gurur yatar... Hayır mösyö, bu saçma ilkeler benim umurumda değil; ben, evlenmeden önce hiçbir şey yapmamış bir kadındansa, kötü tanınmış ve yaptıklarından pişmanlık duymuş bir kadını tercih ederim; ikincinin erdemlerine karşı güvenim daha büyüktür; biri 'uçurumun tehlikelerini biliyor ve hiç düşmüyor oraya, öteki ise çiçeklere aldanarak atıyor kendini aşağıya.. Her neyse, bir kez daha soruyorum mösyö, izin veriyor musunuz evlenmemize?

— Artık böyle bir izin verecek yetkiye de sahip değiliz, dedi Mösyö Duperrier, biz onu lânetlemiş, inkâr etmiş, üstündeki bütün haklarımızdan vazgeçmiş bulunduğumuza, bu durum şimdi de devam ettiğine göre böyle bir iznin bizden alınması doğru olmaz; raslantıların getirip sizin ellerinize teslim ettiği bu kız bizim gözümüzde bir yabancıdan başka bir şey değil; zaten yaşıyla, hareket tarzıyla, bizi bırakıp gidişiyle de serbest olduğunu ispatlamış değil mi? Kısacası, mösyö, siz nasıl hareket ederseniz, neyi uygun bulursanız onda özgürsünüz.

— Peki mösyö, Matmazel Duperrier'nin kusurlarını Madam Dorgeville olduktan sonra da bağışlamıyacak mısınız?

— Madam Dorgeville olduktan sonra bağışlarız bu ahlâksızlığı; ancak hangi ad altında olursa olsun, kiminle evlenirse evlensin ailesine bu lekeyi sürmüş olan birini bir daha karşımızda görmek istemeyiz.

— Yalnız mösyö, dikkat ediniz, şu sözleri söylerken bana da hakaret ediyorsunuz; sonra şu benim temiz davranı-

şım karşısında niçin böyle gülünç bir duruma düşürüyorsunuz kendinizi, anlayamıyorum.

— Bizim için şu anda yapılacak en iyi şeyin ayrılmak olduğunu düşünüyorum da ondan mösyö; hoşunuza gittiği sürece o kahpenin kocası olun, bize ne? Bizim bu evlenmeyi önlemeye hakkımız yok; yalnız şunu da bilesiniz ki kendisiyle evlenmekle bu kadının birgün bizim eve girebileceğini sanıyorsanız aldanıyorsunuz; çünkü o bu çatıyı acıyla ve matemle doldurdu... rezaletin kiriyle doldurdu.»

Dorgeville iyice öfkelenmişti, oturduğu yerden kalktı ve tek kelime söylemeden dışarı çıktı.

«Az daha gebertecektim şu zalim herifi, dedi o sırada atını hazırlayan Saint-Surin'e, eğer insanlığım galip gelmeseydi ve eğer yarın kızıyla evlenecek olmasaydım vallahi yapacaktım bunu.

— Onunla evleniyor musunuz mösyö? diye sordu Saint-Surin şaşkın bir tavırla.

— Evet, yarın onun namusunu temize çıkaracağım... Bahtsızlığına bir son vermek istiyorum yarın onun.

— Oh mösyö! Ne cömertçe bir davranış! Şu zalim herifleri utandıracaksınız bunu yapmakla; kızların en erdemlisi olduğu halde aynı zamanda en bahtsızı olarak kalmış birini hayata kavuşturacaksınız; bütün eyaletin gözünde ölümsüz bir şeref kazanacaksınız...»

Ve Dorgeville dörtnala uzaklaştı ordan.

Cécile'in yanına dönünce ne var ne yok, anlattı ona, hiçbir ayrıntıyı atlamayarak; işte nasıl gittiğini, nasıl soğuk karşılandığını v.b. Mösyö Duperrier'nin saygısız hareketlerinden de söz etti; Dorgeville bu hareketlerin hesabını sorardı, ama arada Cécile vardı... Cécile, ölçülü davrandığı ve

elinden bir kaza çıkmadığı için ona teşekkür etti; ama Dorgeville sözü evlenme konusuna getirip bu işi ertesi gün hemen halletmek istediğini belirtince genç kızı târifsiz bir keder sardı; bir şeyler söylemek istedi... Kelimeler dudaklarında dondu kaldı... Girdiği sarsıntıyı saklamaya çalıştıysa da başaramadı... Kederi artıyordu azalacağına...

«Ben, dedi, perişan bir halde, ben nasıl karınız olurum? Ah mösyö!.. Niçin zavallı bir kız için böyle büyük bir özveride bulunasınız... Sizin o yüce iyiliklerinize lâyık değil ki o.

— Her şeye lâyıksınız matmazel, diye konuşmaya başladı tekrar Dorgeville. Zalimce cezalandırılmış bir suç: size çektirilen acıları ve duyduğunuz pişmanlığı düşünün... Bir daha işlenmeyecek bir suç: anlaşılıyor ki siz de suçunuzu hiçbir zaman tekrarlamıyacaksınız... Nihayet insanın daha olgunlaşmasına yarayan bir suç: sizin hayat deneyinizdeki yanlışlık da bugün aleyhinize bir sonuç doğurmamış bulunuyor... Böyle bir suç sizi hiçbir zaman gözümden düşürmez. Eğer benim onu onaracağıma inanıyorsanız, bakın işte kendimi sunuyorum size matmazel... Elimi, evimi... servetimi, sahip olduğum her şeyi hizmetinize veriyorum... Ne dersiniz?

— Oh mösyö! diye sesini yükseltti Cécile, öyle şaşırdım, öyle budalalaştım ki, bağışlayın beni; ailemin o öldürücü tutumlarından sonra sizden böyle bir iyiliği beklemeli miydim? Bu iyiliklerden yararlanabilecek güçte olduğuma inanabilir miyim acaba? Nasıl istiyorsunuz buna inanmamı?

— Aileniz gibi sert kurallarım yok benim; bir düşüncesizliği, bir hafifliği suç olarak görmüyorum ben ve size onca gözyaşına mal olan bu hatayı silmek için karım olmanızı istiyorum.»

Matmazel Duperrier koruyucusunun ayaklarına kaapndı; ruhunu dolduran duyguları anlatacak kelime bulamıyordu; bu duygularda sevecen bir aşk da vardı. Kısaca Matmazel Duperrier Dorgeville'i bu davranışlarıyla kendine öyle bağladı ki sekiz gün içinde düğünleri yapıldı, o da Madam Dorgeville adını taşımaya başladı.

Bununla birlikte yeni gelinimizin o eski münzevi hayatını değiştirmek istemediği görüldü; bunu kocasına uygun bir dille anlattı: ailesiyle arası düzelmemişti, bu yüzden herkesle görüşmek içinden gelmiyordu, belki de utanıyordu hâlâ; Dorgeville anladı karısını, çevredeki insanlara madamın biraz rahatsız olduğu duyuruldu; şatodakiler dışında sadece bir iki yakın dostla görüşülmeye başlandı; bu arada akıllı Cécile Poitou'dan başka bir yere gitmek konusunda kocasını işlemeye başladı; sırası geldikçe bu konuda yeni yeni kanıtlar getiriyordu; burada kaldıkça ikisinin de huzuru olamayacaktı; en iyisi Cécile için bir sıkıntı ve aşağılanma havasıyla dolu olan bu eyaleti değiştirmek, daha uzak bir yere taşınmaktı.

Dorgeville de bu plânı benimsemiş görünüyordu; hattâ Amiens dolaylarında oturan bir dostuna bir mektup da yazdı: genç ve sevimli bir kızla evlenmişti; kızın ailesi ile arası biraz bozuktu; bu yüzden Poitou ona kederden başka bir şey vermiyordu; biraz uzaklaşmaları gerekiyordu bu çevreden; acaba oralarda kendilerine uygun bir çiftlik arayamaz mıydı?

Bu mektubun cevabını bekliyorlardı ki birgün Saint-Surin'in şatoya geldiğini gördüler; Saint-Surin eski hanımının yanma gitmeden önce Dorgeville'i bulup önünde saygıyla

eğildi; tabiî o da onun gelişine çok sevindi; sıcak bir kabul gösterdi.

Ve Saint-Surin anlattı: Cécile'e bağlılığı ve onun yararına çalışması yüzünden işinden olmuştu; şatodan kovmuşlardı Saint-Surin'i; şimdi ise Cécile'e saygılarını tazelemeye gelmişti, izin verirse kendine başka kapı bulmak için uzaklara gidecekti.

«— Bizi terkedemezsiniz, dedi Dorgeville, duruma gerçekten üzülmüştü, bu adamı yanlarında alıkoymak karısına vereceği en güzel bir armağan değerinde olurdu, «hayır, bizi terkedemezsiniz» diye tekrarladı; daha sonra da bu güzel sürprizi haber vermek için Cécile'in odasına girdi, ona evin başhizmetçisi olarak takdim etti Saint-Surin'i.

Bu ince jest Madam Dorgeville'i ağlatacak kadar duygulandırmıştı, kocasına sarıldı, teşekkürler etti; bu uşağın kendisi için alıkonduğuna ne kadar memnun olduğunu belirtti. Bir ara Mösyö ve Madam Duperrier'den konuşuldu; Saint-Surin onların katı portrelerini tıpkı Dorgeville'in aklında kaldığı gibi çizdi; daha sonra da bu konu bırakıldı, hareket günü hazırlıklarıyla uğraşıldı.

Amiens'deki dosttan haber gelmişti; tam kendilerine uygun bir yer bulunmuştu o dolaylarda; karıkoca tam bu konutun mülkiyetinin kendi üstlerine geçmesi için uğraşıyorlardı ki bir olay oldu; beklenmeyen ve yıkıcı bir olay; bu olay Dorgeville'in gözlerini açtı, rahatını kaçırdı, ama altı aydan beri kendini uğraştıran alçak yaratığın maskesini düşürmeye de yaradı.

Her şey sakindi şatoda, her şeyde bir neşe havası vardı; biraz önce Dorgeville ve karısı başbaşa öğle yemeğini yemişlerdi; şimdi de salonda oturmuş yine başbaşa konuşma-

ya dalmışlardı; mutlu bir dinlenme içindeydi Dorgeville, kaygısız ve ferah; karısı ise pek öyle değildi kuşkusuz; suçun mutluluk payı herzaman azdır çünkü; bozulmuş yaratıklar belki katkısız bir ruhun mutlu görünüşünü taklit edebilirler, mutluymuş gibi görünmeyi becerebilirler, ama gerçekten mutluluğu yaşamaları pek enderdir. İşte tam bu sırada büyük bir gürültü duydular; kapılar ardına kadar çarpıldı. Bir sürü inzibat eri girdi salona. Ortalarına Saint-Surin'i almışlar ve zincire vurmuşlardı. Dört kişi de birden kaçmak isteyen Cécile'in üstüne atıldı, kıskıvrak yakaladı onu da. Onların bağırmalarına aldıran olmadığı gibi Dorgeville'in kendisini tanıtması da para etmedi. Cécile'le Saint-Surin'i hemen alıp götürmek istiyorlardı.

«Mösyö... mösyö, diye bağırdı Dorgeville çocuk gibi ağlayarak, allah aşkına dinleyin beni... Ne yapıyorsunuz böyle bu kadına? Nereye götürüyorsunuz? Bilmiyorsunuz ki o benim karımdır, bana aittir. Burası benim evimdir.»

«Mösyö», diye cevap verdi zaptiyelerin amiri Dorgeville'in evin efendisi olduğunu farkedince, «sizin gibi şerefli bir insanın başına gelebilecek en büyük felâkete uğramışsınız, bu rezil yaratıkla evlenmişsiniz; ama artık bunca alçak düzenler kurarak elde ettiği yeni adı bile kendisini bekleyen kaderden kurtaramaz onu; demin sordunuz, nereye götürüyorsunuz onu diye, Poitiers'e götürüyoruz mösyö, zindana; çok önceleri Paris mahkemeleri tarafından tutuklanmasına karar verilmişti, ama binbir dolap çevirerek bugüne dek kaçtı elimizden; yarın, aşığı ile birlikte diri diri yakılacaklar.» İnzibat amiri bu sözleri söylerken Saint-Surin'i gösteriyordu.

Dorgeville bu son kelimeleri de duyunca neye uğradı-

ğını anlamadı, dizlerinin bağı çözüldü, olduğu yere yığılıp kaldı. Hemen yerden kaldırdılar; zaptiye amiri bu mutsuz koca ile meşgul oldu. Dorgeville biraz sonra kendine geldi.

Cécile bir sandalyede oturuyordu. Başında nöbetçiler vardı. Bir suçluydu o. Oysa bir saat önce aynı salonda hanımefendi olarak buyruklar veriyordu... Saint-Surin ondan bir iki adım ötede, aynı durumdaydı, onu ayrıca sımsıkı bağlamışlardı. Yalnız o, Cécile'e göre daha az soğukkanlı görünüyordu. Cécile'in yüzü bile kızarmamıştı; rahatı yerindeydi sanki rezil kadının, sakin gözlerle, korkusuz, kaygısız bakıyordu çevresine.

«Tanrıya şükretmelisiniz mösyö», dedi Dorgeville'e, «bu beklenmedik olay sizin hayatınızı kurtardı; eğer bütün ömrümüzce yerleşeceğimizi sandığınız yeni eve taşınsaydık, hemen ertesi günü şunu yemeğinizin içine atacaktım», cebinden bir zehir torbası çıkararak yere attı, «altı saat içinde öbür dünyayı boylayacaktınız.»

«Mösyö, dedi iğrenç kadın bu kez de zaptiye amirine dönerek, görüyorsunuz ki artık sizin elinizdeyim, bizi bir saat önce götürmüşsünüz, bir saat sonra götürmüşsünüz pek farketmez, ama ben sizden biraz izin istiyorum, Dorgeville'e kendisini çok ilgilendirecek bazı şeylerden bahsetmem gerek.

«Evet mösyö, dedi yine kocasına dönerek, evet mösyö, siz ne kadar inanmasanız da bu işler böyle; Şimdi bir saat kadar şu askerlerden izin isteyin de konuşalım biraz; çok şaşacağınız şeyler anlatacağım size; yalnız sözlerimi sonuna kadar rahatça dinleyebilir misiniz, bana karşı olması gereken nefretiniz daha da katmerlenir mi bilmem; ama hiç değilse bu acı hikâyede benim, yeryüzündeki kadınların en mut-

suzu, aynı zamanda en suçlusu olduğumu öğreneceksiniz; şu canavara gelince, Saint-Surin'i gösterdi, o, insanların en cani ruhlusudur kuşkusuz.»

Henüz vakit erkendi, zaptiye amiri tutuklunun istediği hikâyeyi anlatmasına razı oldu; Cécile'in bütün suçlarını bilmesine rağmen, Dorgeville'le arasındaki ilişkiyi o da öğrenmek istiyordu belki; salon boşaltıldı; içerde bırakılanlar şunlardı: Dorgeville, iki sanık, iki er ve zaptiye amiri. Kapılar sımsıkı kapatıldı ve sahte Cécile Duperrier, aşağıdaki hikâyeyi anlatmaya başladı:

«Bana bakınız Dorgeville, Tanrı bende hayatınızın fırtınasını, evinizin yüzkarasını da yarattı; Siz Amerikadayken, Fransa'dan ayrıldıktan birkaç yıl sonra bir kızkardeşinizin dünyaya geldiğini öğrenmiştiniz; uzun bir süre sonra başka bir şey daha öğrenmiştiniz: bu kızkardeşiniz kendini seven bir adamla aşk oyunlarına dalmış ve onunla kaçmış diye... İyi mi Dorgeville? O kızkardeşiniz benim işte, yani bahtsız karınız... Aşığım da Saint-Surin... Görün işte, ben ne suçlar işliyorum; gerektiğinde o suçları nasıl katmerlendirmesini, büyütmesini biliyorum. Sizi nasıl aldattığımı, ökseye düşürdüğümü görün Dorgeville... Ama sakin olacaktınız hani, diye devam etti, zavallı kardeşinin dehşetten gerilediğini ve ikinci kez duygularının yıkıldığını görünce, kendinize gelin kardeşim; bunlar asıl beni titretmeliydi... Ama görüyorsunuz ki çok rahatım ben; belki ben de suç işlemek için doğmamıştım, Saint-Surin'in çirkin öğütleri olmasaydı belki suç benim yüreğimde de filizlerini sürmeyecekti... Zaten annemizin babamızın ölümünü de ona borçluyuz... cinayeti o tasarladı, o öğütledi bana... gereken bütün yolları o gösterdi;

sizin hayatınıza son verecek zehiri de onun elinden almıştım.

«İlk plânımız annemi ve babamı öldürmekti; onu uyguladık; ama çevreden kuşkulanmaya başlamışlardı; kaçmamız öyle âni oldu ki götürmeyi tasarladığımız paraları bile alamadık; tabiî kuşkular bir süre sonra kanıtlara bağlandı; dâvamız görüldü, hakkımızda karar verildi; uzaklaştık oralardan... Ne yazık ki pek de uzaklara gidemedik; İngiltere'ye gitmişiz diye bir söylenti çıkarttık; herkes de inandı buna; daha uzaklara gitmeyi gereksiz bulmuştuk, delilik etmişiz. Saint-Surin, uşak olmak için Mösyö Duperrier'ye başvurdu; yetenekli biri olduğu için hemen şatoya kabul edildi; beni Duperrier'lerin şatosuna yakın bir köyde sakladı; gizli gizli beni görmeye geliyordu; bense bu dönem boyunca evinde kaldığım kadından başka kimseye görünmemeye çalışıyordum.

«Ama bu hayat tarzı artık canımı sıkmaya başlamıştı; böyle köşede ve gizli bir hayat sürmek için yaratılmış bir insan değildim; suçlu ruhlar çok defa tutkularla hareket ederler; yeteneksiz, değersiz olup da servete kavuşmuş kimselere bakın, bunların çoğunun suçluluktan geçmiş olduklarını görürsünüz; Saint-Surin de başka işler çevirmeye hazırlanıyordu; ne var ki gebe kalmıştım ben, yapılacak ilk iş beni bu yükümden kurtarmak olmalıydı; Saint-Surin doğumu Duperrier'lere çok uzak bir yerde yapmamı istemişti; o evinde kaldığım kadının başka bir köyde bir dostu varmış, işte onun yanında; Saint-Surin hep beni gizleme kaygısında olduğu için oraya yalnız gitmemi düşünüyordu; öyle oldu, tam oraya gitmek için yola çıkmıştım ki size rasladım... Yolda ağrılarım başladı, bir ağacın altında çocuğu doğurdum...

Ama bundan sonra büyük bir umutsuzluğa düştüm... eski varlıklı hayatım aklıma geldi... eğer biraz erdemli yaşasaydım buralarda mı olacaktım şimdi? Bu düşüncelerden sonra günahımın meyvası olan bu çocuğu öldürmeye karar verdim. Sonra da kendi yüreğime bir hançer sokacaktım. O sırada yoldan siz geçtiniz; kaderimle ilgilenecek bir havanız vardı; birden yeni yeni suçların umudu beliriyordu galiba; bana duyacağınız ilgiyi arttırmak için size yalan söylemeye karar verdim; Duperrier'lerin bir kızı vardı, asıl Cécile Duperrier, o da tıpkı benim gibi bir adamla sevişmiş ve baba evinden kaçmıştı; durumlarımız aynıydı, kendimi Cécile Duperrier diye tanıtabilirdim pekâlâ size; bunu yaparken güvendiğim iki nokta vardı: bir kere Cécile'in artık geri dönmeyeceğini biliyordum, ikinci olarak ailesi hakkında da gerekli bilgim vardı; Cécile gelip onların ayaklarına kapansa, af dilese bile evlerini açmazlardı ona, bunu da biliyordum; bu güvenli iki noktaya dayanarak size hikâyemi anlattım; Saint-Surin'e yazdığım mektubu da siz kendi koynunuza sokarak götürdünüz; o mektupta Saint-Surin'e başıma gelen olayı anlatmış ve sizden bahsetmiştim, şimdiye kadar hiç görmediğim erkek kardeşime rasladığımı söylemiştim, yakında servete kavuşacağımızı da eklemiştim.

«Saint-Surin'in cevabını da yine siz getirdiniz bana; daha sonra gizlice, düzenli olarak yazıştık onunla; Duperrier'lerin evinde karşılaştığınız soğuk havayı ve uğradığınız başarısızlığı aklınıza getirin şimdi; hiç korkmamıştım değil mi siz oraya giderken? Çünkü nihayet Saint-Surin Mösyö ve Madam Duperrier'ye sizden gereği gibi bahsediyordu; onlar sizi benim bir aşığım gözüyle görüyorlar, bir plân karşısında olduklarını sanıyorlardı. Saint-Surin işi iyi idare etmişti.

Sonra sizin bana aşkınız geliyor... Benim için büyük fedakârlıklarda bulundunuz; bütün her şey sizi kıskıvrak elde edeceğim şekilde düzenleniyordu; ama size olan bağlılığımdan dolayı o evlilikten kaçmak istediğimi de düşünün bir an; oysa bütün plânlarım sizinle evlenerek gerçekleşebilirdi... suçlarımın bana kazandırdığı plânlar... arsızlığımdan, sefaletimden, aşağılanmışlığımdan çıkan plânlar.. Bunlar evlendikten sonra uzak bir eyalete gitmemizi gerektiriyordu. Ancak bu şekilde zenginliğe kavuşabilirdik Saint-Surin'le... Ne var ki kaderimiz başkaymış. Daha sonra olanların hepsini siz de biliyorsunuz, gözlerinizle gördünüz; artık işlediğim suçların cezasını çekme zamanım geldi: siz de iğrenç bir canavardan, bir ifritten kurtulmuş olacaksınız böylece... sizin güveninizi hep kötüye kullanmış bir caniden kurtulmuş olacaksınız... kardeşinin kolları arasında en büyük günahın zevklerini tadarken şu herifle de ilgisini bir gün olsun kesmemiş bir zalimden kurtulacaksınız; oysa daha biraz evvel Saint-Surin'e acımış, yakınlık göstermiştiniz.

«Nefret edin benden, Dorgeville, böyle bir nefrete lâyıkım ben... benden iğrenmenizi o kadar istiyorum ki... yarın şatonuzun pencerenizden sizi bu denli aldatan... hayatınıza bu denli gölge düşüren yaratığın alevler içinde yakıldığını göreceksiniz. Ben alevler içinde kavrulurken sizin duyarlı yüreğinizin kabardığını, benim için gözlerinizin yaşardığını umarak avunmak isterim.. biliyorum ağlayacaksınız mutsuzluğuma... evet, benim hayatınızı yıkmadan önce bir kızkardeşiniz olduğumu da hatırlayacaksınız belki. Bu bir hak benim için. Kızkardeşiniz olarak doğmuşum. Kızkardeşiniz olarak sizde bir acıma uyandırmak isterim.»

Korkunç kadın aldanmamıştı. Gerçekten hikâyeyi din-

lerken zavallı Dorgeville'in yüreği kabarmıştı, ağlamaya başlamıştı.

«Ağlamayın Dorgeville, ağlamayın, dedi Virginie... Sizden gözyaşı istemekle haksızlık ettim. Lâyık değilim ben böyle ağlanmaya; ama o ki kendinizi tutamıyorsunuz, ben o gözyaşlarını kurutacak bir iki söz daha söyliyeyim, kusurlarımdan, suçlarımdan konuşayım yine... şu kadına bir daha bakın, onda bütün suçların, bütün iğrençliklerin toplamını göreceksiniz, onları gördüğünüz anda da ağlamak yerine bir ürkme, bir ürperme gelecek üstünüze...»

Bunları söyledikten sonra, Virginie ayağa kalktı:

«Hadi mösyö, dedi soğukkanlı bir tavırla zaptiye amirine, şu eyalet halkına benim ölümümle kazanacağı ibret dersini verelim; benim şu zayıf cesedim herkese Tanrı yolundan sapmanın, görevlerini yerine getirmemenin nelere patlayacağını öğretsin.»

Avluya inen merdivenlerde durdu, oğlunu görmek istediğini söyledi; Dorgeville'in soylu ve cömert yüreği ondan bu son avunmayı çok görmedi; getirildi çocuk hemen; Virginie oğlunu kucağına aldı, bağrına bastı, öptü, öptü... ama biraz sonra ruhunda bir gevşeme oldu. Belki de durumunun dehşet verici görünümü sebebiyle, birden bütün şefkat duygularını bir yana itti, zavallı çocuğu kendi elleriyle boğup attı bir kenara.

«Hadi bakalım, diye bir çığlık attı, dünyada ne görecektin zaten utançtan, aşağılanmalardan, alçaklıklardan başka; cinayetlerimin hiçbir izi kalmasın bu dünyada. Sen de benim son kurbanım ol.»

Ve cani kadın bir anda zaptiye amirinin arabasına kuruldu; Saint-Surin de bir at üstüne bindirilmiş, zincire vu-

rulmuş, arabanın arkasından geliyordu; ertesi gün bu iki pis yaratığın işleri görüldü. Akşamın saat beşinde, büyük ıskenceler içinde... Tanrının gazabı ve insanların adaleti onlar için işledi.

Dorgeville'e gelince o önce uzun ve amansız bir hastalığa tutuldu, yatağa düştü, sonra malını mülkünü bir iki düşkünler evine bıraktı, Poitou'yu terketti, Trappe'da köşeye çekildi, dünyadan elini eteğini çekerek yaşamasını sürdürdü, iki yıl sonra da öldü. Bunca müthiş bir deneye, gördüğü korkunç örneklere rağmen ne güzel ruhunu biçimlendiren iyilik ve acıma duygularını yitirmişti, ne de son soluğunu verene kadar büyük bir aşkla sevdiği o zavallı kadını unutabilmişti... Kısaca, kendi hayatının kurbanı olmuştu Dorgeville. Yoksa daha uzun yıllar yaşayabilirdi.

Ey bu hikâyeyi okuyacak olanlar! Bu hikâye sizlerde hiçbir zaman sapmadığımız kutsal ödevlere karşı bir bağlılık yaratsın. Eğer insan ilk yanlışını işledikten sonra pişmanlık getirip bir yerde durmayı becerebilse erdemin haklarını bütün bütüne yitirmeyebiliyor; ne var ki zaaflarımıza yeniliyoruz, kötü öğütlerle bozuluyoruz, tehlikeli örnekler gözümüzü alıyor. Sanki hiçbir tehlike yok önümüzde, sanıyoruz. Gözümüze gerilen perde ancak adaletin kılıcı parladığı anda kalkıyor ve ozaman pişmanlığın dayanılmaz acıları başlıyor; ama iş işten geçmiştir artık; bu kez öç almak için yanıp tutuşuyor kişi; insanlara yalnız zarar vererek yaşayan bir kimsenin, eninde sonunda onlara verdiği korkuyla bu dünyadan çekip gideceğini biliniz.

FLORVILLE İLE COURVAL

ÖSYÖ Courval elli beş yaşına gelmişti; dinçti, sağlığı yerindeydi, daha yirmi yıl yaşıyacağı konusunda bahse girebilirdi; bir kadınla evlenmişse de anlaşamamıştı; kötü yola sapmayı tercih eden bu kadın uzun yıllar var ki Mösyö Courval'i terk edip gitmişti; güvenilir kaynaklardan edindiği haberlere göre onu artık öldü varsayarak huy ve ahlâk güzelliğiyle kendisine ilk deneydeki tatsızlıkları unutturacak şöyle uygun biriyle hayatını birleştirmeyi düşünüyordu.

Mösyö Courval'in çocuk yönünden de talihi yaver gitmemişti; iki çocuğundan kız olanını daha çok gençken kaybetmişti, oğlu ise yeni on beşini doldurduğu sırada, tıpkı annesi gibi, sefahat tutkusuyla terk etmişti onu; hiçbir bağın bu serseriyle kendisi arasında kurulmasını artık istemeyen Mösyö Courval, birgün ortaya çıksa da onu reddedecekti; malını mülkünü yeniden alacağı kadından olacak çocuklarına bırakmayı kuruyordu; yılda on beş bin liralık bir geliri vardı; eskiden ustaca çevirdiği işlerin meyvasıydı bu; şimdi şerefli bir adam sıfatıyla ve kendisini çok seven dostlarla birlikte gelirini harcıyordu; sayılan, tutulan biriydi; bazan Paris'teydi, Saint-Mare sokağındaki güzel dairesinde; bazan da, yılın üçte ikisinde, Nemours dolaylarındaki sevimli toprağında.

Bu şerefli adam, plânından dostlarına da bahsetmişti; tabiî herkes onayladı onu; nasıl birini arıyordu: otuz-otuz beş yaşlarında biri olacak, kızlık, dulluk söz konusu değil. Acaba dostları böyle birini tanıyorlarsa ya da tanıyanları

tanıyorlarsa acele olarak kendisine bildirebilirler miydi?

Hemen ertesi günü eski arkadaşlarından biri gelip ona tamtamına uygun bir kadın bulduğunu söyledi. Size takdim edeceğim kızın, diyordu bu dost, aleyhine işleyebilecek iki özelliği var; iyi özelliklerini anlatırken, baştan onları söylemeliyim ki sonunda teselli bulasınız; bir kere anası da babası da yok, hattâ onların eskiden var olduklarını bile hatırlamıyor, çok küçükken kaybetmiş; kan durumu hakkında bilinen tek şey Mösyö Saint-Prât'nm kuzini oluşudur; Mösyö Saint-Prât adı belli bir adam, her türlü kuşkuyu yok edecek saygıdeğer bir adam. Gerçi kızın ailesi yok, ama bu Mösyö Saint-Prât'dan dört bin franklık bir geliri var. Burada ilk kötü özelliği söyleyebilirim artık: kız, o adamın evinde yetişmiş, bütün gençliğini orada geçirmiş... ikincisi de şu: on altı yaşındayken bir karışıklığa gelmiş, bir oğlan çocuk doğurmuş; çocuk şimdi meydanda yok, üstelik kız çocuğun babasını da bir daha görmemiş.

Şimdi de iyi yönlerine gelelim:

Matmazel Florville otuz altı yaşında, ama görseniz yirmi sekizden gün almamış dersiniz; onunkinden daha hoş, daha ilinç bir görünüşe sahip bir kıza raslamamışsınızdır; hatları yumuşak, tatlı ve ince, teni zambak beyazlığında, kumral saçları topuklarına iniyor; taze ve biçimli bir ağzı var ki tıpkı ilkyaz güllerine eş. İri yapılı, ne var ki büyük bir uyum var vücudunda. Hareketlerindeki incelik fazla uzun boylu oluşunu bir kusur gibi göstermediği gibi bir şeyler de katıyor ona; kolları, boynu, bacakları ilik gibi; hani zamanla kolay kolay eskimeyen, yaşlanmayan güzellikler vardır, Matmazel Florville'inki de onlardan. Yalnız davranışları ve hayat tutumu yönünden belki benimsemiyeceksiniz Matmazel

Florville'i; dünyayı sevmiyor pek, münzevî bir yaşayışı var; bir kere çok dindar; oturduğu manastırdaki görevlerine çok bağlı; çevresindeki herkesi kendi dindar özelliklerine öyle koşullandırmış ki onlar Matmazele yalnız zekâsının erdemleri ve huyunun güzelliğiyle bakıyorlar... Uzun sözün kısası, Tanrı sizin yaşlılık günleriniz için dünyaya bir melek göndermiş.

Mösyö Courval böylesi bir raslantıdan çok memnun kalmıştı; sözü edilen kimseyi hemen göstermesi için dostuna ricada bulundu:

— Doğumunun şöyle ya da böyle oluşu bence önemli değil, dedi, kanı temiz olduktan sonra annesinin babasının kimliklerinden bana ne? On altı yaşında başına gelen olayları da aynı şekilde umursamıyorum, değil mi ki o hatasını onarmak için uzun yıllar köşeye çekilerek bir bilgelik kazanmış. Bu dulla derhal evlenmek istiyorum. Zaten otuz-otuz beş yaşlarında birini aramıyor muydum? Şimdi benim yapacağım tek şey onu bana hemen gösteresiniz diye sizi sıkıştırmak olacak.

Mösyö Courval'in dostu kısa bir süre içinde onu memnun etti; üç gün sonra Mösyö Courval'i ve sözü edilen matmazeli kendi evine yemeğe çağırdı; bu sevimli kızı görür görmez baştan çıkmamak çok güçtü doğrusu; Minerva'nın profili gelmiş de sanki onda aşk çizgileri haline dönüşmüştü. Meselenin ne olduğunu bildiği için daha ölçülü, daha kendine hâkim, daha terbiyeli görünüyordu; soylu tutumuyla fizik güzelliği, yumuşak huyu ve sağlam ve oynak esprisi birleşiyor, bütün bunlar zavallı Courval'in başını döndürmeye yetiyordu; öyle ki Courval dostundan işin tezelden sonuçlanması için yardımını rica etti.

Bazan aynı evde, bazan Mösyö Courval'in, bazan da Mösyö Saint-Prât'nın evinde olmak üzere iki üç kere daha bir araya gelindi, sonunda birgün Matmazel Florville, Mösyö Courval'e bu mutlu olay kadar kendini hiçbir şeyin sevindiremiyeceğini, ama taşıdığı inceliğin, kendi hayat serüvenini anlatmadan herhangi bir teklifi kabul etmeye imkân vermediğini belirtti.

— Size her şeyi anlatmadılar mösyö, dedi; bu konuda daha fazla bilgi vermeden sizin kadınınız olmayı kabul edemem. Sizin takdiriniz benim için çok önemli; eğer kendiniz için gerçekten uygun biri olduğum kanısına varmadan evlenirsek o takdire lâyık değilim diye döğünürüm sonra.

Mösyö Courval her şeyi bildiğini, bu kaygıları kendi kendine yarattığını, oysa işi büyütmemesi gerektiğini, bir hiç için artık canını sıkmazsa çok sevineceğini söyledi. Matmazel Florville üsteliyordu; Mösyö Courval, karşısında duran kimsenin hayat serüvenini mutlaka öğrenmeliydi; şarttı bu; Mösyö Courval'in kabul ettiği çözüm ise şöyleydi: Matmazel Florville Nemours dolaylarındaki toprağına gelecek, evlenme hazırlığı yapılacak, hayat serüvenini anlatacak, ertesi gün de karısı olacak...

— Ama mösyö, dedi Matmazel Florville, bütün bu hazırlıklar sonuçta faydasız olacaksa ne gereği var?... Ya ben size uygun bir kadın olarak dünyaya gelmediğimi ispat edersem?...

— İşte bunu yapamayacaksınız Matmazel, diye karşılık verdi şerefli Courval; hadi bu konuda size meydan okuyorum; gelin gidelim, yalvarırım; plânlarıma da pek karışmayın.

Yapılacak başka iş kalmamıştı, anlaşmışlardı; Courval'in

köyüne gittiler; ama ikisi de ayrı ayrı odalarda yatıyorlardı; Matmazel Florville öyle istemişti; gelişlerinin ikinci günü bu güzel ve ilinç kadın Mösyö Courval'e hayatındaki olayları anlattı; işte hikâyesi:

MATMAZEL FLORVİLLE'İN HİKÂYESİ:

Benim hakkımdaki düşünceleriniz, size anlatılanlardan fazlasını kapsamıyor Mösyö; Mösyö Saint-Prât'yı gördünüz, onun kuzini olduğumu duydunuz, hattâ kendisi de bunu onayladı; bununla birlikte bu noktada tamamen yanıldığınızı söylemeliyim; doğumum hakkında hiçbir şey bilmiyorum; bu doğumu kime borçlu olduğumu öğrenmek zevkine de eremedim; daha birkaç günlük bir bebekken Mösyö Saint-Prât'nın evinin kapısında bulmuşlar beni; yeşil taftadan yapılmış bir kundağım varmış, üzerinde de iğnelenmiş, imzasız bir mektup; şunlar yazılıymış mektupta:

«On yıldır evlisiniz ve hiç çocuğunuz olmadı; oysa bütün isteğiniz bir çocuk sahibi olmaktı. Bu bebeği kabul ediniz. Sütü temiz bir yavrudur; kanun dışı bir birleşmenin değil, çok namuslu bir evliliğin ürünüdür. Eğer çocuğu istemezseniz Bulunmuş-Çocuklar Yurduna gönderin. Bir soruşturma yapmaya kalkmamanızı öğütlerim. Çünkü hiçbir ipucu elde edemiyeceksiniz. Daha fazla bilgi edinmeniz imkânsızdır.»

Kapılarına bırakıldığım iyi insanlar hemen beni aldılar, yetiştirdiler, mümkün olan bütün özeni gösterdiler bana; diyebilirim ki her şeyimi onlara borçluyum. Bir adım bile yokken bana *Florville* adını veren Madam Saint-Prât'ya ne kadar dua etsem azdır.

Beni koruyan, yetiştiren kadının ölümüne tanık olduğum günlerde on altı yaşıma basmıştım; onu yitirmekle duyduğum acıyı hiçbir şey anlatamaz; beni kendine o kadar yakın buluyordu ki, son nefesini verirken kocasını yanma çağırdı, bana yılda dört bin franklık gelir bağlaması ve hiç terk etmemesi için yalvardı; bu iki isteği de tam gereği gibi yerine getirdi Mösyö Saint-Prât; hattâ iyilikçi davranışını daha da ileri götürdü: elinizdeki evrakta gördüğünüz gibi beni karısının kuzini olarak tescil ettirdi. Ancak yine de artık o evde kalamazdım; Mösyö Saint-Prât bunu bana hissettirmeye başlamıştı.

— Bakın, diyordu bu erdem heykeli adam, artık dul bir adamım ben, üstelik henüz gencim; aynı çatı altında yaşamamız, ilerde lâyık olmadığımız bir sürü kuşkunun doğmasına yol açabilir; sizin mutluluğunuz da namusunuz da benim için çok azizdir, istemem ki birinden birine bir gölge düşsün; ayrılmamız gerekiyor Florville; ne var ki sizi bütün bütüne hayatımın dışında düşünemediğim gibi ailemin dışına çıkmanızı da istemem; Nancy'de dul bir kızkardeşim var; onun yanma gitsen, olmaz mı? Onun yanında benimkinden aşağı ölçüde olmayan bir dostluk bulacağından emin ol. Hem işi bu şekle bağlarsak, hep gözümün altında gibi olacaksın, yetişmen ve hayatın için gereken her şeyi ayarlamaya tıpkı burdaki gibi devam edebileceğim.

Bu kararı işitince gözyaşlarımı tutamadım; bu yeni durum, sevgili hanımımın ölümünde duyduğum kederleri tazeledi yine; ancak Mösyö Saint-Prât'nın olağanüstü mantığı çok inandırıcı nedenlere dayanıyordu; onun öğütlerine göre hayatımı çizmeye karar verdim; kalkıp Lorraine'e gittim; yanıma oralı bir kadını katmıştı Mösyö Saint-Prât; bu kadın

beni götürüp mösyönün kızkardeşi Madam Verquin'in ellerine teslim etti; artık onunla birlikte yaşıyacaktım.

Madam Verquin'in evi Mösyö Saint-Prât'nınkinden çok değişik bir hava taşıyordu; birinde nasıl erdemi, dini, gelenekleri görmüşsem, öbüründe de havailiğe, zevke ve bağımsızlığa tanık oluyordum.

Madam Verquin daha ilk günlerde namusluluk taslayan hallerimi hiç beğenmediğini çıtlattı; Paris'ten gelen biri olayım da bu kaba ve yavan tutumu taşıyayım, ne biçim işti bu?... Hele şu gülünç ve bilgece tavrım yok muydu, işte asıl ona dayanılmazdı... Eğer onunla iyi geçinmek istiyorduysam, değiştirmeliydim bütün bunları; başka bir havaya girmeliydim. Madamın bu çıkışı ürkütmüştü beni; size kendimi olduğundan daha iyi göstermek istemem mösyö, ama dinden ya da geleneklerden sapmış şeyler hayatıma öyle anlamlar kazandırmış ve öyle hakim olmuştu, kendimde kendime rağmen taşıdığım kusurlar bana öyle acılar çektirmişti ki erdemsiz olana karşı içimde büyük bir düşmanlık duyuyordum. Ama yine rica ediyorum mösyö, bunları hayatta kendime bir yer yapmak için, benimle evlenesiniz diye anlatmıyorum; zaten yapım da hayata uygun değil; hayata vahşi, yabani bir yerden tutunuyorum; benim ruh halime ve kafa yapıma en uygun gelen durum dünyadan el etek çekmek oluyor.

Tabiî ben o yaşlardayken hayat hakkındaki bu düşüncelerim daha beceriksiz, daha az olgundular ve ne Madam Verquin'in kötü telkinlerine ne de onun beni ittiği durumların yarattığı acılara karşı koruyabildiler; çevremde dönen hayata, zevk gösterilerine, örneklere, bitmez tükenmez öğütlere

karşı koyamadım; güzel olduğumu söylüyorlardı; ben de buna inanarak mutsuzluğumu kurdum.

Normandie askerî birliklerinin garnizonu o sıralarda bulunduğumuz şehirdeydi; Madam Verquin'in evi de subayların devam ettiği bir randevuevi haline gelmişti; genç kadınlarla dolu, şehrin bütün dedikodusunun merkezi bir ev.

Herhalde Mösyö Saint-Prât kızkardeşinin çevirdiği bu işlerin büyük bir kısmını bilmiyordu. Yoksa benim onun yanma gelmeme râzı olur muydu hiç? Bu düşünce ile biraz rahatladım, olanları ona hemen şikâyet etmekten vazgeçtim; söylemeli miydim birşeyler, yazmalı mıydım ona? Kimbilir belki de içimden gelmedi söylemek; içinde bulunduğum kirli hava yüreğime de sızmaya başlamıştı galiba. Tıpkı Calypso adasındaki Télémaque gibiydim; Mentor'un öğütlerini artık dinleyemiyen bir Télémaque gibi.

Uzun bir süredenberi beni baştan çıkarmak için didinen edepsiz Verquin bir gün sorguya çekti beni: Lorraine'e bu kadar temiz ve el değmemiş şekilde geldiğim doğru muydu yani? Doğruysa bile Paris'te hiç âşığım olmamasına üzülmüyor muydum?

— Çok yazık madam, dedim ona, benim hakkımda böyle haksız kuşkular besleyeceğinizi hiç ummamıştım. Üstelik kardeşiniz mösyöden benim gidişatımı öğrenebilirdiniz...

— Haksız kuşkularmış.. diye kesti sözümü Madam Verquin. Oysa bir âşığınız olması içinde bulunduğunuz yaşın bir gereğidir; umarım böyle kalmayacaksınız, düzeleceksiniz, herkes gibi olacaksınız.

— Aman madam, sizin gibi saygıdeğer birinin ağzına bu lâflar yakışır mı?

— Saygıdeğer mi?... Hah! Hah! İnanm ki tatlı kızım, be-

nim etrafımda uyandıracağım en son duygu saygıdır. Aşk: önemli olan aşktır; ben aşk esinletmek isterim çevremde... Saygıya gelince, henüz saygı uyandırmayı isteyecek yaşta değilim. Sen de benim gibi ol, keyfine bak... Bak nasıl mutlu ve hoşnut olacaksın... Ha, sırası gelmişken söyleyeyim, Senneval'e hiç dikkat ettin mi? Şu Senneval var ya... Cadı kadın bundan sonra sık sık eve gelen genç bir subaya getirdi sözü.

— Hangi Senneval? Pek dikkat etmedim madam, diye karşılık verdim, inanın evinize gelen herkese aynı kayıtsızlıkla bakıyorum.

— İşte bak bu olmadı küçük dostum, ben istiyorum ki bundan sonra böyle zaferlerimizi paylaşalım... Senneval'le senin meşgul olman gerekiyor. Onu daha önce hazırladım bu işe, sana bayılıyor, gereği gibi davranmalısın ona...

— Oh! madam n'olur gelin bağışlayın beni, gerçekten kimseyle ilgilenmek istemiyorum.

— Onu bunu bilmem, yapacaksın. Onun albayıyla birlikte kararlaştırdık bu işi. Biliyorsun, son günlerde albayla sevişiyorum ben.

— Yalvarırım bu konuda ilişmeyin bana; beni itmek istediğiniz zevklere karşı içimde hiçbir eğilim taşımıyorum.

— Bütün bunlar geçecek yavrum, kısa zamanda değişeceksin; benim gibi seveceksin onları sen de. Tabiî insan henüz tanımadığı birini hemen sevemez, bu bir gerçek. Ama kim engel oluyor senin için yaratılmış bu genci tanımana? Her neyse, daha önce biz albayla bu aşkı plânlamış ve onaylamış bulunuyoruz matmazelciğim, Senneval bu akşam gelip size olan tutkusunu açığa vuracak... Ona, uygun bir davranışta bulunacaksınız, yoksa çok kızarım.

O gün saat beşte ev yine kalabalıktı; hava çok sıcak olduğundan oyun oynayanlar gurup gurup bahçeye çıktı; Mösyö Senneval'le ben yalnız kalmıştık, bu fırsattan yararlanarak birbirimize yaklaştık. Bu genç, sevimli ve gözlerinden zekâ fışkıran adamın bana olan tutkusunu açıklayamadığını, önüne geçilmez, azgın bir duyguyla ilk yanaşanın, ilk hareketi yapanın ben olduğumu şimdi sizden saklamak gereksiz olacak mösyö; sonraları, gösterdiğim bu ilk yakınlığın hesabını kendime sorduğum, nedenlerini aradığım zaman bir şey bulamadım; bana öyle geliyordu ki bu eğilimim öyle herhangi bir eğilim değildi: gözlerim bağlıydı sanki, asıl duygum karanlıkta kalıyordu; öte yandan, yüreğim tam ona yönelirken, yenilmez bir güç onu tutuyor, zaptetmek istiyordu sanki; ve bu kargaşada.. anlaşılmaz fikirlerin ardarda sıralandığı bu anaforda, Senneval'i sevmek mi, yoksa ondan sonuna kadar köşe bucak kaçmak mı gerektiğini bir türlü anlıyamıyordum.

Aşkını açıklaması, içini bana açması için ona zaman ve zemin hazırlamışlardı... Ne yazık! Olay, dediğim gibi oldu. Ona karşı duygulu görünmek zorundaydım; heyecanlıydım; benim bu heyecanımdan yararlandı; kendisine karşı beslediğim duyguları o sordu bana; o an, hoşuma gitmeyen biri olmadığını söyleyemiyecek kadar da zayıftım. Bu, onu üç gün sonra, zaferiyle oynayacak kadar suçlu kıldı.

Günahın, erdeme karşı kazandığı zaferlerden şeytansı bir sevinç duyması gerçekten çok garip bir şey; Madam Verquin bana kendi elleriyle kurduğu tuzağın başarıya ulaştığını benden öğrenip de beni suça daha da ittiği zaman duyduğum coşkunluğu anlatamam; öğrenince şakalaştı benimle; iltifat etti; ona göre şu yaptığım, dünyanın en basit,

en akıllıca şeyiydi: sevgilimi her akşam çekinmeden eve alabilirdim..., kendisi görmezden gelirdi, olur biterdi; hem o öylesine doluydu ki bizimki gibi basit işlemlere bir hiç gözüyle bakmaktaydı; benim topu topu bir adamla ilişkim vardı; o ise aynı anda iki kişiyi idare etmek zorundaydı: Ona bunun çirkin bir şey olduğunu, incelikle olsun, duyguyla olsun bağdaştırılamıyacağını, üstelik kadını hayvanların en aşağılık seviyesine indirdiğini söylemeye yeltendim; Madam Verquin bir kahkaha attı.

— Seni gidi çapkın kahraman seni, dedi, seni anlıyor ve hiç ayıplamıyorum; senin yaşında, inceliğin ve duygunun iki görkemli ilâh olduğunu, zevkin o ilâhların önünde hep kurban edildiğini çok iyi bilirim. Ama bende öyle değil, böyle hayaletlerle aldanma dönemini aştım, artık onları o kadar umursamıyorum; gerçek hazlar, seni oyalayan o budalalıkları pek önemsemez. Erkekler niçin kadınlara kadınların onlara bağlılığı oranında bağlı kalmıyorlar? Bunu düşün. Bir de şunu düşün: en zayıflar arasında olmazsan çabuk gafil avlanmazsın. Böyle işlerde inceliği minceliği düşünmek kadınların deliliğinden başka bir şey değildir... Bana inan yavrum, inan ve yaşın, güzelliğin elverdikçe zevklerini değiştirmeye bak, şu düşsel sabrını bir kenara at; erdem hüzünlü ve vahşidir, kendi kendinle yetinmeye elverişlidir belki, ama başkalarına iletilemez.

Bu teklifler iliklerime kadar titretiyordu beni; ne var ki ona karşı koymak hakkını kaybetmiştim artık; ahlâksız kadının ruhuma akıttığı suç telkinleri yavaş yavaş vazgeçilmez besinler halini alıyordu; artık onun hesabına görevlerim vardı sanki; suçun zararlarını üstlenmek bir kader oluyor bir yerde: daha önce aşağıladığımız durumlara, suça girer

girmez, çözülmez bağlarla bağlanıyoruz. Kısacası, ne diyorlarsa hepsini kabul ettim sonunda; Senneval her gece geliyor ve aşkının yeni kanıtlarını sunuyordu. Böyle altı ay geçti, sarhoşluk içinde, Altı ay sonra bir gün aklım başıma geldi.

Aklım başıma geldi: çünkü gebe kalmıştım. Çok güç bir durumdaydım. Umutsuzluktan ölecektim az daha. Madam Verquin beni avuttu, bu meseleyi de pratik bir çözüme bağladı.

— Ama yine de, dedi, görünüşü kurtarmak lâzım; evimde doğum yapman uygun bir şekil değil; Senneval'in albayıyla birlikte kafa kafaya verip bir çare bulduk; genç adama izin verilecek, sen ondan birkaç gün önce Metz'e gideceksin, o da arkandan gelecek, orada, onun da gözetimi altında aşkının kanundışı meyvasını dünyaya getireceksin; sonra da gittiğiniz gibi ayrı ayrı olmak üzere, yine buraya dönersiniz.

Boyun eğmekten başka ne yapabilirdim ki, ne deniyorsa yaptım mösyö, yaptığınız bir yanlışın felâketine uğradıktan sonra herkese ve durumların yarattığı her türlü raslantıya sükrediyorsunuz.

Her şey Madam Verquin'in istediği gibi düzenlendi; üçüncü gün Senneval'le Metz'de buluştuk, Nancy,den ayrılmadan adresini aldığımız iyi bir kadının evinde. Ve bir oğlan doğurdum. Bana karşı en ince, en içten duygularını eksiltmemiş olan Senneval, kendi deyimiyle, varlığını iki kat arttırdıktan sonra beni daha çok sevmeye başlamış gibiydi; cocuğu kendine bırakmamı, ona mümkün olan her türlü özeni göstereceğini ve ancak bana karşı borçlu olduğu ödevleri yerine getirdikten sonra Nancy'e döneceğini söylüyordu.

Tam Senneval döneceği anda, yaptığımız yanlışın benim için nasıl bir felâket olduğunu söylemeye cesaret ettim: ha-

yatımızı birleştirerek bu yanlışı düzeltmeyi ileri sürdüm. Böyle bir teklifi hiç beklemeyen Senneval çok bozulmuştu...

— Olur mu hiç? dedi. Şu ara bağımsız olmadığımı biliyorsun; babamdan izin almam gerek; bu formaliteyi tamamlamazsak evlenemiyeceğimizi de bilirsin. Hem sonra senin için iyi bir kısmet olmam ancak babamla ilişkilerimi bozmazsam mümkün olabilir. Madam Verquin'in bir teyzesi var, onun yanında daha rahat edebilirsin (teyzenin Nancy'de oturduğunu sanıyordu), bana güvenmelisin Florville, geçmiş hataları unutalım, ağzımın sıkılığından da emin ol.

İyice dinlemek gücünü kendimde bulamadığım bu söylev, yaptığım hatanın büyüklüğünü anlattı bana; bir karşılık vermeyi gururum engelledi; ama bunun acısı daha da büyük oldu: o ana kadar gidişimin kötülüğünü tam kavramıyorduysam, bu, yine de bir gün onunla evlenerek yanlışımı düzeltmek umudunu taşıdığımdandı. Ne saf kızmışım ben! Bana iyi bir ders olması gereken Madam Verquin'in sapıklıklarına rağmen inanamamıştım; zavallı bir kızın önce baştan çıkarılıp sonra terk edebileceğini, bunun da erkeklerin gözünde saygı uyandıran bir serüven sayılacağını kestirememiştim: böyle bir şey aramızda nasıl etkisiz kalırdı, çaresizliğimiz öyle bir hakaretle nasıl sonuçlanırdı, hiç düşünmemiştim. Uğruna hayatımı bin kere adadığım şu adama hem gafil avlanmış hem de kurban olmuştum. Hayatımdaki bu müthiş devrimin beni mezara götürmemesi için ne eksikti? Senneval yanımdan hiç ayrılmadı, eski ilgisinin aynını gösteriyordu, ancak benim o teklifimi söz konusu etmeye de hiç yanaşmadı: Bense umutsuzluğumun temel nedenini ikinci bir kere onun önüne sürmeyecek kadar gururluydum. Biraz düzeldiğimi görünce çıkıp gitti.

Artık Nancy'e dönmemeye kararlıydım; âşığımı hayatımda son defa gördüğümün de farkındaydım; bütün yaralarım kanamaya başlamıştı; yine de bu son darbeyi kaldıracak güç varmış bende.. Bu öldürücü darbeyi. Ve o gitti, gözyaşlarımla ıslanmış şuramdan koparak gitti. Hiç değilse tek bir damla gözyaşı görmek isterdim ben de onun gözlerinde.

İnanmak çılgınlığını gösterdiğimiz o yeminler, o antlar işte böyle sonuçlanıyor. Biz nice duyguluysak, bizi aldatanlar o kadar rahat oluyorlar... Düzenbazlar! Onların bizi bırakırken kullandıkları nedenler, bizim onları elimizde tutarkenki nedenlerden ne kadar da yavan oluyor.

Senneval giderken çocuğu da götürmüştü, benim izini bulmama imkân olmayan bir köye bırakmıştı... Aramızdaki bağın bu güzel meyvasını sevmek ve yetiştirmek zevkinden yoksun bırakmak istiyordu beni. Kimbilir belki de henüz bizi birbirimize bağlayan her şeyi unutayım istiyordu böylece. Ben de öyle yaptım. Daha doğrusu öyle yapmak gerektiğine inandım.

Bir anda Metz'i terk etmeye ve Nancy'e bir daha hiç dönmemeye karar verdim kesinlikle. Bununla birlikte Madam Verquin'le iyice bozuşmayı da istemiyordum; bana haksızlıkları, hayinlikleri olmuştu gerçi ama ne de olsa velinimetimin yakınlarından biriydi; bu gerçek, ona bütün ömrümce bağlı olmama yetiyordu; ona oturup dünyanın en dürüst mektubunu yazdım; oraya artık dönmememe sebep olarak yaptığım hatadan duyduğum büyük utancı gösterdim ve Paris'e kardeşinin yanma dönmek için izin istedim. Hemen cevapladı: İstediğim gibi hareket etmekte serbesttim, bana olan dostluğu her zaman devam edecekti; Senneval'in henüz dönmediğini de ekliyordu mektubunda. Bir de şunu: «Böyle ufak tefek şey-

ler için kederleniyorsan delinin tekisin sen.»

Bu mektubu alınca Paris'e döndüm; doğruca gidip Mösyö Saint Prât'nın ayaklarına kapandım; sessizliğimden ve gözyaşlarımdan hemen anladı başıma kötü olaylar geldiğini; tabiî yalnız beni suçlamasını istiyordum, kızkardeşinin yaptıklarından hiç söz etmedim. Mösyö Saint - Prât, bütün iyi insanlar gibi, kendi ailesinden birinde aksaklıklar olabileceğini aklının kıyısından bile geçirmiyordu; kardeşi onun gözünde yeryüzünün en namuslu kadınlarından biriydi. Ben bazı noktaları karanlıkta bıraktım. Madam Verquin'in nasıl olsa anlayacağı bu davranışım, dostluğumuzu korudu onunla.

Mösyö Saint - Prât beni haşladı önce.. Yanlış hareketimi yüzüme vurdu, ama sonunda hepsini affetti.

— Bak çocuğum, dedi, suçun iğrenç bir sarhoşluğu vardır ki hiçbir şeye benzemez sevgili kızım, erdemi terk edince bunun nelere patladığını gördün.. Erdemin bizi kabul etmesi öyle vazgeçilmez bir şey ki; erdem varlığımıza öyle içten içe bağlı ki, onunla artık bizim için bahtsızlıkmış, felâketmiş, şanssızlıkmış, hiçbir şey söz konusu olamaz. Elverir ki ondan hiç uzaklaşmayalım. Burdan giderkenki durumunu düşün, nasıl bir suçsuzluk ortamındaydın, nasıl rahattın. Bir de o durumunu içine girdiğin suç ortamıyla karşılaştır. Kötülüğe saparken duyduğun ufak zevk şimdi acıyla yırtılan yüreğine su serpebiliyor mu hiç? Mutluluk yalnız erdemdedir yavrum ve erdeme karşı olanların ileri sürdükleri safsatalar onun zevklerinden tekini bile sağlayamazlar. Ah Florville! Erdemi yaşıyanlar, ona karşı savaşanlar bunu yalnız kıskançlıklarından, yapmıyorlar; istiyorlar ki başkaları da kendileri gibi suçlu ve mutsuz olsunlar; kendileri aldanıyor ya, istiyorlar ki başkaları da aldansın. Eğer onların ruhlarına bakarsak, hep-

sinin aslında acı çektiklerini, pişmanlıkla kıvrandıklarını görürüz. Bütün suç havarisi geçinenler birkaç kötü kalpli ve mutsuz kimseden ibarettir; aralarında içtenlikle hareket eden bir kişi bile yoktur; içlerinden tek kişi çıkıp da o kokuşmuş söylevlerinin, o sakıncalı yazılarının aslında kendi tutkularını temel aldığını söyleyemez. Bunlardan biri kalkıp da ahlâkın temellerinin birtakım tehlikelere yol açmadan sarsılabileceğini serinkanlılıkla savunabiliyor mu? İyiyi kurmanın, iyiyi istemenin, insanın gerçek amacı olmadığını ileri sürebiliyor mu? Hem sonra hep kötülük yapan bir adam, temel amacı iyiliğin durmadan artması olan bir toplumda mutluluğa nasıl erişecek, kendi mutluluğunu nasıl kuracak?

Bir an için, böyle birinin bütün yüreklerden erdemi söküp aldığını düşünelim; ne olacak bunun sonucu? Artık kötüye yönelmiş olan uşaklarından bir çekeceği olmayacak mı? Karısı onu onursuz kılmak için bir şeyler yapmayacak mı? İyilik tohumlarını yüreklerinden atan çocuklarının elinden kim tutacak? *Erdem bir düşten ibarettir, suçların cezası olmamalıdır,* diyorlar. Peki o zaman özgürlüğümüze, mülkiyet hakkımıza nasıl bir saygı bekleyebileceğiz? Kısaca, bu mutsuzların durumları ne olursa olsun, karı ya da koca, zengin ya da yoksul, efendi ya da köle, ne olursa olsun, kendi yarattıkları tehlikeler en sonunda yine kendilerini bulacak, havaya kaldırdıkları hançer kendi böğürlerine inecektir; insanda kendi sapıklıklarını dengeleyen, örten tek özelliği kaldırmaya cesaret eden her bahtsız, ergeç yıkılacak, kendi korkunç sisteminin kurbanı olacaktır. (1)

(1) **Oh! dostum, sevdiğim kimsenin ahlâkını bozmaya hiçbir zaman kalkmamalısın; sonra bu ilerde senin düşünemiyeceğin sonuçlar doğurabilir,** diyordu bir kadın kendini baştan çı-

Bir an dini bir köşeye bırakalım, yalnız insan üstünde düşünelim; kendini sıkıya alan, hatta reddeden bir toplumun yasalarını bozarak rahatlığa budalaca inanan kimseyi nasıl bir son bekleyecektir? İnsanın ve onun güvenliği için yapılmış yasaların çıkarı, her zaman kendine zarar veren bu kimseyi ezmek yönünde toplanmıyacak mıdır? Kötüler belki biraz varlık, biraz imkân kazanarak geçici bir rahat elde edebilirler; ne var ki bu egemenlikleri çok kısa sürmektedir; maske düşünce, toplumca tanınınca, bir kin ve aşağılanma konusu olunca o eski suç ortağı çevreyi, savunucuları yanıbaşında görmek de pek mümkün olmamaktadır; hiçbiri kabul etmeyecektir kötüyü; artık onlara sunacağı şey kalmadığından onu bir yük gibi köşeye atacaklardır; dört bir yandan hep mutsuzlukla çevrilecek, yüzkarası ve zavallılık içinde sönmeye başlayacak, yüreği için artık bir sığınak bulamayacak, umutsuzluk içinde can verecektir. Peki ama, bütün bunlara karşılık düşmanlarımızın saçma mantığı nasıl işliyor? Nasıl oluyor da erdemin etkisini azaltmak için bu güçsüz kimseler tutup evrensel olmayan her şeyin bir düşten ibaret kalacağını, erdemin yersel nitelikte olduğunu, bu yüzden gerçeği genişlemesine kucaklayamıyacağını söylemeye cesaret ediyorlar? Şöyle diyorlar; her ulus kendine özgü bir erdem yarattığına göre, erdem diye bir şey yoktur. Çok saçma bir görüş bu. Bir ırmak binlerce ufak kola ayrılıyor diye o ırmağın varlığından kuşkulanabilir miyiz? İnsanın gereksemelerine bakalım; in-

---

karmak isteyen bir adama. Tapınılası kadın, bırak da burda senin sözlerini olduğu gibi anayım; bu sözler, bir süre sonra aynı adamdan kaçacak olan varlığı o kadar güzel anlatıyor ki; bu dokunaklı kelimeleri belleğin anıtına kazmak isterdim, senin erdemlerin kalsın diye orda.

sanın temel gereksemeleri erdemi bütün geleneklerine uygulamıyor mu? Erdemin varlığı ve gerekliliği bundan daha iyi nasıl ispat edilebilir? Bana tek bir ulus göstersinler ki erdem fikri yer etmemiş olsun, tek bir ulus göstersinler ki iyilik ve insanlık kavramlarını temel bağ olarak almamış olsun. Bir adım daha atarak söyliyeyim; bana hatta, canilerden kurulu bir örgüt göstersinler ki bazı erdem ilkelerini benimsememiş olsun. Bunları gösterirlerse ben kendi iddialarımdan vazgeçmeye râzı olacağım. Meseleyi bir de tersten almakta fayda var; eğer hiçbir ulus, hiçbir devlet, hiçbir toplum ondan ayrılamıyorsa, insan onsuz mutlu ve güvenli bir şekilde yaşıyamıyorsa, ey sevgili yavrum, senin erdemden kopmanı istemekle haksızlık mı ediyorum ben? Bak Florville, dedi ve beni kollarına alarak sıktı, bak şu ilk sapışın seni nerelere götürdü; yeni hatalara düşersen, boş bulunup yeni tuzaklara yakalanırsan bu ilk seferde başına gelenleri düşün, acılarını düşün, seni kendi kızı gibi seven şu adamı düşün... Onun yüreğinin senin her hatanla yeniden yırtılacağım... Demindenberi yaptığım açıklamalarda erdeme inanışın bütün gücü saklı. Bu şekilde her zaman konuşmak isterim seninle.

Hep bu ilkelerle uğraşan Mösyö Sain - Prât beni evine almadı; ama Madam Verquin'in aksine dindarlığıyla tanınmış bir akrabasının, Madam Lérince'in yanında kalmamı teklif etti; Madam Lérince bana dünyanın en ince kabulünü gösterdi; Paris'e dönüşümün haftası dolmadan onun evine yerleştim.

Oh mösyö! Bu saygı değer kadınla o terk ettiğim kadın arasında ne kadar fark vardı! Madam Verquin'de ahlâksızlık ve günahkârlık nasıl egemenlik kurmuşsa, Madam Lérince'in yüreği de bütün erdemlerin sığınağı gibiydi. Birincinin

sapıklıklarıyla ürkmüş ruhum, ikincinin sağlam ilkeleriyle kendine gelmeye başlamıştı; oradaki acılara, ağırlıklara karşılık burdaki avuntu, yumuşaklık... Ah mösyö, izin verin de ömrüm oldukça seveceğim bu tapınılası kadının portresini çizeyim size; bu onun erdemlerine karşı bir türlü ödeyemediğim bir saygı borcudur, size onu anlatmadan rahat edemiyeceğim.

Madam Lérince kırk yaşlarındaydı, henüz tazeliğini yitirmiş sayılmazdı; temiz yürekli, alçakgönüllü bir havası vardı; bu doğanın ona kazandırdığı görkemli çizgileri daha da güzelleştirmekteydi; ilk bakışta belki biraz fazla soylu ve fazla buyurucu görünüyordu, ama gururluluğuna yorabileceğiniz bu halin ağzını açar açmaz yumuşadığına, silinip gittiğine tanık oluyordunuz; o kadar güzel, o kadar katışıksız, o kadar sevimli, o kadar açık yürekliydi ki, ister istemez onun karşısında saygılı bir tavır almak zorunda oluyordu insan. Madam Lérince'in din konusundaki düşünceleri de bâtıl yönler taşımaktan uzaktı; inancın ilkeleri onda aşırı bir duyarlık halinde biçimleniyordu; Tanrının varlığı fikri ve Tanrıya bağlılık fikri...Bu sevgili kadındaki en büyük zevkler bu iki fikir arasında gidip geliyordu; günün birinde yapma yönsemelerle, inancının kazandırdığı bu aşkı ve bağlılığı yitirirse dünyanın en mutsuz insanı olacağını sırası geldikçe söylemekten kendini alamıyordu; dinin biçimlerine ya da törenlerine değil, dinden çıkan mutlak ahlâk kurallarına bağlıydı daha çok; bu yüce ahlâkı bütün hareketlerinin temeli yapmıştı; dudakları hiçbir iftirayla kirlenmemişti, hatta yakınlarını üzebilecek şakalardan bile kaçınırdı; kadınlara karşı sevecenlik ve duyarlıkla doluydu, erkekleri ise, kusurlarıyla da ilinç bulurdu; tek çabası bu kusurları özenle gizlemek ya da olduğu gi-

bi kabul etmekti; insanlar mutsuz yaratıklardı, Madam Lérince için onların acılarını yumuşatmaktan daha büyük zevk olamazdı. Yoksulların yardım istemek için gelmelerini beklemezdi, kendisi koşardı onlara; nerdeyseler arar bulurdu; ve bir dulun bir yetimin yarasını sarınca, yoksul bir aileye yardım edince bir bahtsızın zincirlerini elleriyle kırınca yüzünde târifsiz bir sevincin parıldadığı görülürdü. Ne bir katı davranış, ne bir öfke gösterisi; ona ancak namuslu, dürüst zevkler tattırılabilirdi. Bilgeydi..., ahlâkçının yanında aydındı, din bilgininin karşısında derin... romancıya esinler verir, şair gülümserdi.. Yasa koyucuların, politikacıların hayranlığını toplar ve bir çocukla oturup oyunlar oynayabilirdi; sahip olduğu bu her çeşit yetenekten özellikle birinin ağır bastığı görülüyordu: Başkalarının iyiliğiyle yükümlü olmak, başkalarının iyiliğini sağlamak.. gönüllü olarak inzivaya çekilen ve dostlarıyla, yalnız onların iyilikleri için görüşen, tek kelimeyle, her iki cinsin de, kadının da, erkeğin de modeli olan Madam Lérince, çevresindeki insanları durgun bir mutluluk, göksel bir tutku içinde sevindirip duruyordu.

Bu olağanüstü kadının yanında, yaşama sevincini duya duya geçirdiğim on yedi yıllık hayatımın tekdüze ayrıntılarını anlatarak başınızı ağrıtmak istemiyorum mösyö. Ahlâk söylevleri, din konuşmaları ve yapabildiğimiz kadarıyla iyilik uygulamaları... İşte bunlardı günlerimizi dolduran ödevler.

«İnsanların dinden ürkmeleri, sevgili Florville, diyordu Madam Lérince, acemi kılavuzların onlara inanışın zevkleri yerine birtakım zincirler sunmalarından ileri geliyor. Evrene bakıp da bunca hârikanın ancak her şeye yetkin bir Tanrının eseri olabileceğine inanamayan bir adam var mıdır aca-

ba yeryüzünde? İnsan bir kere bu ilk gerçeği kavradıktan sonra..., artık inanç için başka bir şeyin gereği olabilir mi?.. Bunu kavradıktan sonra hangi uğursuz, hangi barbar kul, kendini yaratan Tanrıya karşı saygısız davranabilir? Yeryüzünde inançlar farklıymış da, inançların farklı farklı olması onların yapmalığını gösterirmiş de... İnan Florville, iki yüzlü, hilekâr bir düşünce tarzı bu; peki, neden bütün insan toplulukları, sözbirliği etmiş gibi, bir tanrının varlığına inanıyorlar, bir tanrıya tapıyorlar? Bu ne demek? Doğanın mutlak ölçüleri içinde, yüce tanrının varlığının çürütülmez bir kanıtı, insanın yüreğinde bir tanrıya inanma gereksemesinin gizli bir itirafı demek değil mi? Çünkü insan, bir tanrı edinmeden yaşayamaz! Kendinde tanrının kanıtlarını bulmadan kendini adlandıramaz, tanrının izlerine her yerde, her şeyde raslamadan gözlerini açamaz! Hayır Florville, hayır, yeryüzünde bana iyiniyetli bir tek dinsiz kişi gösteremezsin. Kibir, inatçılık ve tutkular... insanın aklında ve yüreğinde dursuz duraksız bir şekilde diriliğini koruyan tanrının yıkıcı silâhlarıdır bunlar; yüreğim her atışıyla, aklım her aydınlık çizgisiyle tanrıyı bildiriyor bana. Ona saygı göstermek, zaaflarımızı hoş gören iyiliğine karşı borcumuzu ödememek, yüceliğinin karşısında diz çökmemek, ondan af, hayat acılarına karşı sabır ve bir gün kendi yüceliğine bizi de katmasını dilememek! Sonsuzluğa onun kucağında geçmek ayrıcalığıyla yanıp tutuşmamak ya da bize yine onun kazandırdığı sağlam kanıtları görmezden gelip varlığını yadsımak için o sonsuzluğu tehlikeye sokmamak! Bunlar nasıl şeyler Florville? Bunları yapabilir mi insan? Bu korkunç ihtimaller insanı her şeyi yeniden düşünmeye götürmüyor mu? Ey yüreklerinin dibine kadar vuran tanrı ışığını inatla reddeden kim-

seler, hiç değilse bir an adil olmaya çalışın ve hiç değilse yalnız kendinize karşı duyduğunuz acıma ile Pascal'in şu çürütülmez kanıtına kulak verin: «Eğer Tanrı yoksa, ona inanmış olmakla ne kaybedeceksiniz? Ama eğer bir de Tanrı varsa, o zaman ona inanmamanın tehlikelerini düşünün.» Ey inançsızlar, dinlerin sayısının çokluğu sizin gözlerinizi alıyor, tanrıya nasıl saygı göstereceğinizi kavrayamıyorsunuz; çok mu din var dünyada, iyi ya, siz de hepsini inceleyin, sonunda içlerinde daha yüce, daha görkemli bulduğunuz birine katılın; ey hristiyanlar en kutsal, en mutlak özelliklerin yalnız içinde doğmak mutluluğuna eriştiğiniz kendi dininizde olduğuna inanıp onda karar kılmamalısınız; büyük gizleri, saf doğmaları, yatıştırıcı bir ahlâkı başka yerlerde de arayın; tanrısının kendi yarattığı şeyler lehinde vazgeçişlerle dolu olduğu başka bir din bulun; o dinde daha güzel vaatler, daha çekici bir son, daha büyük ve daha mutlak bir tanrı olsun! Ama sen, gündelik filozof, sen yapamazsın bunu, zevklerine tutsaksın çünkü, inanç sende sinirlerin fizik konumlarına göre değişiyor çünkü. Oysa hak, duyuların, aklmın inkârdan geldiği şeyi itiraf ediyor boyuna; o şey her zaman senin yanında ve var; hatta sen hatalarını yapar, günahlarını işlerken bile; kır artık seni suça bağlıyan şu demirleri; bak o zaman tanrının, senin yüreğinde kendi için kurduğu tapınaktan hiç uzaklaşmadığını göreceksin. Sevgili Florville, her şeyde kendini gösteren, öneren tanrının gerekli ve vazgeçilmez olduğunu yüreğimizin, daha çok da aklımızın derinlerinde arayıp bulmamız gerek; yine şu yüreğimizle tanrıya sunacak bir inancın gerekliliğini kavramamız ve yalnız yüreğimizle en soylu, en ayıklanmış dinin kendi dinimiz olduğu sonucuna ulaşmamız gerek. Bu dinlendirici ve güzel dinin isterleri-

ni bir sevinç içinde ve doğru dürüst bir şekilde yerine getirmeye çalışalım...»

İşte Madam Lérince böyle konuşuyordu benimle; içimi böyle kabartıyordu, aklımı böyle dolduruyordu öğütleriyle; ama daha önce de belirttiğim gibi, asıl konudan sapmamak için bu evde geçen hayatımı bütün ayrıntılarıyla anlatmayacağım. Yaptığım yanlışlardan söz açmalıyım size; zaten Tanrı bana erdem yolunda durgun bir hayat sürme imkânını verdiği zamanlar sadece şükretmiş ve susmuşumdur.

Madam Verquin'le yazışmayı kesmemiştim. Düzenli bir şekilde ayda iki kere haber alıyordum ondan. Hiç kuşkusuz, gerek hayatımdaki büyük değişimden, gerek havasına girdiğim güzel ilkelerden ötürü zaman zaman bu yazışmayı kesmem gerektiğini düşünüyordum; ama Mösyö Saint-Prât'ya borçlu olduğum şeyler ve daha önemlisi, nasıl diyeyim, gizli bir duygu vardı içimde; bu duygu eski anılarımın ve aziz varlıkların sıkı sıkıya bağlandığı yerlere sürüklüyordu beni; bunlarla ve belki de bir gün oğlumdan bir haber alırım umuduyla, düzenli olarak beni cevaplayan Madam Verquin'le yazışmaya devam ediyordum; bu arada sürdüğüm hayatın güzellikleriyle öğünerek onu doğru yola getirmeyi de denemiyor değildim, ama o, ya benim önerdiğim fikirlere gülüp geçiyor ya da kendi yaşama ilkelerine daha sıkı sarılarak onları çürütmeye çalışıyordu; ona göre bir düş, bir masaldı benim fikirlerim; şimdi yeni yeni havariler bulmuştu, benden çok daha uysal kimselerdi bunlar; onları avladıkça, ağa düşürdükçe kazandığı küçük zaferlerden tad duyduğunu söylüyordu bu sapık kadın. Genç insanları kötülüğe sürüklemek tutkusu, ona aynı zamanda kendinin isteyip de uygulayamadığı bütün zevkleri tattırmaktaydı. Çok kere Madam Lérin-

ce'den değerli kalemini bana vermesini rica ediyor ve mektupları döşenirken onun yardımından da yararlanıyordum; Madam Verquin'den öyle ikiyüzlü ve bazan öyle güçlü kanıtlarla dolu cevaplar geliyordu ki duyarlı bir ruha yakışandan başka veriler ve noktalar aramak zorunda kalıyorduk; tabiî burda yine Madam Lérince'in güçlü fikirleri hemen imdada yetişiyor, günahı ve inançsızlığı yerle bir edecek mektuplar yazıyorduk. Zaman zaman Madam Verquin'den henüz sevmekte olduğum adamı da sormuyor değildim elbet; ama o, ya bir bilgi edinemediğinden ya da böyle bir bilgiyi vermek istemediğinden olacak, hep susarak geçiştiriyordu o konuyu.

İşte şimdi mösyö, hayatımdaki ikinci felâketi anlatmanın tam sırası. Bu öyle kanlı bir olay ki aklıma her geldikçe yüreğim burkulur, soluğum tıkanır. İşlediğim bu müthiş suçu öğrenince, kuşkusuz siz de çok burkulacak ve benim için kurduğunuz güzel planlardan vazgeçeceksiniz.

Madam Lérince'in nasıl dürüst bir düzen içinde olduğunu anlatmaya çalıştığım evine bazı dostlar da geliyordu tabiî; Madam Dulfort bunlardan biriydi, yaşını başını almış ve bir zamanlar Piemonte prensesinin yanında bulunmuş bir kadın. Sık sık gelirdi bize. İşte bu Madam Dulfort bir gün yine geldi, Madam Lérince tarafından kendisine özellikle tavsiye edilmiş genç bir adamı takdim için izin istediğini, onun erdem örnekleriyle dolu bir eve girip ruhça eğitilmesinden çok büyük bir sevinç duyacağını söyledi. Koruyucum önce evine genç adamları kabul edemiyeceğini belirttiyse de dostunun ardı arkası gelmeyen üstelemeleri sonucunda dayanamadı, şövalye Saint-Ange'ı görmeye râzı oldu; o da geldi.

İster buna önsezi deyin..., ister aklınıza gelen bütün baş-

ka şeyleri şöyleyin mösyö, bu genç adamı görür görmez sebebini bir türlü anlayamadığım evrensel bir titreme duydum... az kalsın kendimi kaybedecektim oracıkta... ama çabuk topladım, bu tuhaf olayı başka nedenlere değil de anî bir iç bulantısına bağladım. Bu yorum beni biraz olsun rahatlattı, Saint-Ange'ın üstümdeki çarpıcı etkisi hafifledi. Ancak aynı sarsılma olayı onda da olmuştu..., bunu sonradan açıkladı. Sain-Ange, kapısım kendine açmış bu eve karşı büyük bir saygıyla doluydu, içini yakan alevi gösterecek kadar kendini kapıp koyvermeye cesaret edemezdi. Tam üç ay bana hiçbir şey söylemedi; ama gözlerinde öyle canlı bir ifade vardı ki duygularını anlamamama imkân yoktu; ben en güzel ilkelerle silâhlanmıştım, üstelik onca acısını çektiğim bir hayata daha düşmemek yönünde iyice kararlıydım, bu yüzden belki yirmi kere bu genç adamda fark ettiğim duyguları Madam Lérince'e açmak için hazırlandım; ne var ki bunu yapamadım bir türlü, susmayı yeğ tuttum. Kuşkusuz, ölümcül bir karardı bu; nitekim büyük felâketimi hazırladı. Şimdi onu anlatacağım.

Genellikle yılın altı ayını Madam Lérince'in Paris dışındaki oldukça güzel çiftliğinde geçirirdik; Mösyö Saint-Prât da sık sık oraya, bizi görmeye gelirdi; ama gel gör ki şanssızlığım yine kendini gösterdi. Mösyö Saint-Prât o aylarda hiç gelmedi bize; şanssızlığım diyorum mösyö, çünkü artık aile içinde başkalarına söyleyemediklerimi ona rahatça söyleyebilirdim ve başıma gelecekler böylece önlenmiş olabilirdi.

Saint-Ange da bu yolculukta bizimle olmak için Madam Lérince'den izin istemişti; işe Madam Dulfort'un da karışması üzerine bu istek kabul edildi.

Kimdi bu genç adam? Bu soruyu soran topluma karşı

oldukça güç bir durumdaydık; hakkında bildiklerimiz ne o kadar aydınlıktı, ne de o kadar kesin; Madam Dulfort bize onu kendi akrabasından taşralı bir asilzadenin oğlu olarak tanıtmıştı; o ise bazan Madam Dulfort'un söylediklerini unutarak Piemonte'li olduğunu ileri sürüyordu; gerçi italyanca bilmesi bu ihtimali doğrular gibiydi, ama yine de her şey karanlıkta kalıyordu. Artık bir şeyler yapacak yaşa eriştiği halde hiçbir girişimi, hiçbir uğraşı olmadığına tanık oluyorduk. Öte yandan resim gibi güzel yüzünün, terbiyeli tavırlarının, hoş konuşmalarının, bütün bu fevkalâde görünüşünün yanında öyle sakar bir canlılığı, öyle bir hızlı alevlenişi de vardı ki bazan ürkütüyordu bizi.

Mösyö Saint-Ange çiftliğe gelince önceleri duygularını dizginlemek için uğraştı; ama boşuna, bu durum o duyguları daha da gergin bir hale getirmekten başka bir işe yaramadı ve artık dayanamıyarak bir gün açıldı bana. Ben o anda.. büyük bir titreme içine girdim yine. Bereket versin çabuk topladım kendimi. Karşımdakine ancak bir acıma duymam gerekiyordu.

— Bakın mösyö, dedim ona, bana bu şekilde yönelmekle beni yanlış tanıdığınızı göstermiş oluyorsunuz. Hem de yaşınıza uygun bir kadın arayacağınız yerde benimle uğraşmanız vakit kaybettirecek size. Bir an tutalım ki sizi dinlemek deliliğini yaptım, o zaman kimbilir benden ne gülünç isteklerde bulunacaksınız, değil mi?

— Ben sizden en kutsal bağlarla birarada yaşamamızı istiyorum matmazel; isteğimi başka türlü yorumlamakla asıl siz beni yanlış değerlendirmiş oluyorsunuz.

— İşin gerçeği şu mösyö: otuz-dört yaşındaki bir kızın on yedi yaşındaki bir gençle evlenmesi çok tuhaf bir görü-

nüm yaratır. Elâleme maskara mı olayım istiyorsunuz?

— Ah, hayır! Sizin yüreğinizde de benimkini kemiren duygunun binde biri olsaydı bu saçma uygunluk masallarını uydurmazdınız şimdi.

— İyi söylediniz mösyö, ben çok sakinim, çok rahatım..., kaç yıl var ki hep böyleyim, tanrı benim yeryüzünde sönüp gitmemi isteyinceye kadar da böyle kalacağımı umuyorum.

— Sizi günün birinde yumuşatmak umudunu da ortadan kaldırıyorsunuz bu sözlerinizle.

— Hayır, daha da ileri gidiyorum, çılgınlıklarınızı daha uzun zaman bana açmanızı önlemek istiyorum.

— Ah! Güzel Florville, bununla felâketimi hazırladığınızın farkında mısınız?

— Hayır, mutlu olasınız, rahat olasınız istiyorum.

— Ama ben yalnız sizinle birlikte mutlu olabilirim.

— Hiçbir zaman kabul etmemeniz gereken çirkin duygularınızı yok ederseniz mutlu olacaksınız; onları yenin, kendinize hâkim olmaya çalışın, bakın sonunda eski rahatınızı nasıl bulacaksınız.

— Yapamıyorum.

— Yapmak istemiyorsunuz da ondan. En iyisi, biz ayrılalım; iki yıl kadar beni görmeyin; bu tutku sönecek zamanla, beni unutacaksınız, rahat olacaksınız.

— Hiçbir zaman Florville, hiçbir zaman! Benim için mutluluk yalnız sizin ayağınızı bastığınız yerdedir...

Etraftan gelenler olduğu için ilk konuşmamız bu kadarla kaldı.

Üç gün sonra Saint-Ange beni yine yalnız yakalamak fırsatını buldu, kaldığımız yerden devam etmek istedi. Bu kere, hâkim bir tavırla, aynı konuyu açmamasını söyledim;

öyle sert söylemişim ki, iki gözü iki çeşme ağlamaya başladı; âni bir hareketle yanımdan ayrıldı, kendisini umutsuzluğa ittiğimi, böyle davranmayı sürdürürsem bunun çok yakında hayatına malolacağını söyleyerek... Sonra yine döndü, geldi, öfkelenmiş gibiydi...

— Matmazel dedi, aşağıladığınız şu ruhu hiç tanımıyorsunuz..., hayır, hiç tanımıyorsunuz onu..., düşünün ki en aşırı, en atak hareketleri yapmaya yetenekli biriyim ben, aklınızın kıyısından bile geçmeyen şeyleri yapabilirim..., sizin olmak, sizinle olmak, mutluluğundan vazgeçmek söz konusuysa her şeyi yapabilirim ben.

Ve gitti. Büyük bir keder içinde olduğu belliydi.

Olayı Madam Lérince'e duyurmayı o günkü kadar hiç istememiştim, ama daha önce de dedim ya, genç adama zararım dokunmasın diye kendimi tutmak zorundayım. Yine susmak yolunu seçtim. Saint-Ange sekiz gün benden kaçtı. Masada olsun, salonda olsun..., gezintilerde olsun hep benden uzak durmaya dikkat etti. Tabiî bu daha çok bende ne gibi değişiklikler olacağını uzaktan izlemek, gözlemlemek içindi; eğer onun duygularını paylaşacak bir durumda olsaydım bu yöntem olumlu sonuçlar verirdi, ama ben öyle ayrı havalardaydım ki o düzenler, o manevralar pek umurumda olmuyordu. O da bunu fark etmişti.

Sonunda bir gün bahçelerin kuytusunda yanıma geldi...

— Matmazel, dedi, çok sert bir tavırla... nihayet öğütleriniz bende istediğiniz sonucu yarattı, rahatlamayı başardım..., bakın, şu anda ne kadar sakinim..., size son bir kere allahaısmarladık demek için böyle yalnız kalacağımız bir anı bekledim..., evet, işte sizden dönmemesiye kaçıyorum..., ka-

çıyorum sizden..., artık nefret edeceğiniz şu adamı bir daha karşınızda görmeyeceksiniz..., evet, görmeyeceksiniz.

— Bu tasarınızı beğendim mösyö, sonunda böyle mantıklı olmanız çok iyi; ancak, dedim gülümseyerek, konuşma tarzınızda hiç de gerçekçi bir yön bulamıyorum doğrusu.

— Peki daha nasıl olayım istiyorsunuz matmazel, size karşı kayıtsızlığımı başka türlü nasıl anlatayım?

— Herhalde şu gördüğümden daha başka bir tavır içinde.

— Ben gidince anlarsınız belki..., ben gideceğim ve siz beni görmediğiniz için hiç acı duymayacaksınız..., o zaman belki öğütlerinizle bende uyandırdığınız bu mantığı anlarsınız.

— Evet yalnız buradan gitmekle inandırabileceksiniz beni; öğütlerime gelince, her zaman aynı öğütlerle karşınızda olacağım.

— Demek ben sizin için iğrenç bir nesneden başka bir şey değilim.

— Hayır mösyö, siz aslında çok sevimli bir insansınız, ama başka yönlerden zaferler kazanmanız, sizi dinlemesi imkânsız olan bir kadına artık sataşmamanız, onu kendi halinde, rahat bırakmanız gerekir.

— Ama yine de dinleyeceksiniz beni, dedi öfkeden titreyerek, böyle konuşsanız da, ateşten ruhumun duygularını dinleyeceksiniz; emin olun, artık hayatta yapacak bir şeyim kalmadı: size lâyık olmayı da, sizi elde etmeyi de düşünmüyorum artık; hiç değilse gidişimi değerlendirin, buralardan kaçışımın tek nedeni size duygularımı ispat etmek için..., benim sizden kaçmam..., sizin bulunduğunuz yerden çekip gitmem ne demektir benim için biliyor musunuz? Artık hiçbir

şey yok gözümde... isterseniz nefret edin benden, iğrenç bulun beni, nasıl olsa mutsuzluk bir kere inmiş bulunuyor kaderime, ama size duyduğum aşkın şuramdan çıkacağına da hiç inanmayın...

Saint-Ange, anlamını kavrayamadığım duygular içinde bu son sözleri söylerken öyle tuhaf bir haldeydi ki çok heyecanlandım, gözyaşlarımı saklamak için başımı yana çevirmek zorunda kaldım, onu orada, beni bulduğu kuytuda bırakarak ilerledim. Arkamdan gelmedi, yalnız kendini yere attığını, hıçkırıklar içinde boğulduğunu duyuyordum... Ben de az perişan halde değildim mösyö, içimde bu genç adama karşı aşka benzer bir duygu bulunmamakla birlikte, acıma mı diyeyim, anılar mı diyeyim, tuhaf gelecek, ben de müthiş bir sarsıntı geçirmeye başlamıştım.

Acılar, acılar! diyordum, ağlıyordum... Senneval de aynı sözleri söylememiş miydi?... o da kendi ateşini hemen hemen aynı deyimlerle açıklamamış mıydı?..., o zaman da bir bahçedeydik..., tıpkı böyle bir bahçede..., beni her zaman seveceğini söylememiş miydi?... sonunda nasıl aldanmıştım. Hey tanrım! O da aynı yaştaydı... Ah! Senneval..., yoksa sen misin yine Senneval, huzurumu bozmak için uğraşan? beni ikinci bir kere uçuruma çekmek için çalışan bu baştan çıkarıcı davranışların altında da senin parmağın mı var yine?. git alçak..., çekil karşımdan..., nefret ediyorum senin anılarından!

Gözyaşlarımı sildim ve yemek saatine kadar odama çekildim, kendime gelmeye çalıştım; sonra yemeğe indim..., Saint-Ange yoktu, biraz rahatsız olduğunu haber vererek yemeğe gelmemişti. Ertesi gün de çok becerikli davrandı, sanki rahatlamış, sakinleşmişti artık..., aldandım buna; sandım

ki tutkusunu yenebilmek için gerçekten kendine karşı büyük çaba gösteriyor; aldandım görünüşüne; artık, diyordum, ona acı sözler söylemeyeyim, sert davranmayayım..., acılar bitiyor, gözyaşları bitiyor.

Saint-Ange planını yapmıştı, bu yüzden de oldukça sakin ve kararlı görünüyordu: iki gün böyle geçti, üçüncü günün akşamına doğru birdenbire gideceğini söyledi; koruyucusu Madam Dulfort'la Paris'teki ortaklaşa işlerini görüştüler bir süre.

Sonra herkes uyumak için odasına çekildi... burada mösyö, başıma gelen o korkunç olayı anlatacağım için kusura bakmayın; belleğime yerleşmiş o felâket şimdi bile tüylerimi ürpertiyor.

Hava çok sıcak olduğundan yatağıma hemen hemen çırılçıplak bir durumda uzanmıştım; oda hizmetçim dışarı çıktıktan sonra ışığı söndürmüştüm; hatta bir dikiş sepeti de yatağımın üstünde açık kalmıştı. Gözkapaklarım yavaş yavaş ağırlaşmaya başlamıştı ki birden, bir gürültü işittim..., irkilerek olduğum yerde doğruldum..., bir el bileğimden kavramıştı...

— Artık benden kaçamazsın Florville, diyordu bir ses. Bu ses onundu, Saint-Ange'ın, tutkumun bana yaptırdığı bu aşırı hareketten ötürü bağışla beni, ama elimden kurtulacağını da umma, benim olacaksın.

— Alçak adam! diye haykırdım, ya hemen defolup git burdan, ya da başına gelecekler den kork...

— Ben yalnız sana sahip olmamaktan korkarım, diye karşılık verdi; bir yandan da kaçıp kurtulmayayım diye soluk soluğa ve ustalıkla beni altına almaya çalışıyordu; nerdeyse bu cüretli adamın kurbanı olacaktım..., birden hışımla

ve öfkeyle doğrularak ondan kurtuldum, yerde duran makasın yanına attım kendimi, makası kaptım, o kadar ürktüğüm halde yine de aklım başımdaydı, makası koluna batırmalıydım, ona lâyık olduğu cezayı vermekten çok korkutarak uzaklaştırmak istiyordum; yeni bir atılım yapmak istedi sonra.

— Defol! Alçak, diye bağırdım ve kolu budur diyerek sapladım makası, yaptığından utan ve hemen çık git şimdi...

Oh mösyö! uğursuz bir el yönetmişti vurduğum darbeyi... zavallı genç bir çığlık attı ve olduğu yere yığıldı... ışığı yaktım, yanına yaklaştım... Aman allahım! yüreğinden vurmuştum onu..., can çekişiyordu!.. bu kanlı cesedin üstüne kapandım... uzun uzun bağrıma bastım onu..., dudaklarına kilitlenen dudaklarım uçan bir ruhu geri çağırmak istiyordu sanki... yarasını gözyaşlarımla yıkıyordum... Sen ki, diyordum, yolunu şaşırmış bir umutsuzluk içinde, sen tek suçu beni çok sevmek olan genç, böyle bir ceza mı görecektin? hayatını uğruna adadığın kimsenin elleriyle mi ölecektin? Ey mutsuz genç..., ey tapındığım adamın hayali, seni sevmek artık seni yaşatmaya yetmiyorsa, artık beni dinleyemediğin şu müthiş anda anla ki... sen yaşayasın diye kendi hayatımı seve seve veririm..., anla ki benim yüreğim de sana karşı doluydu, benim duygularım senin içinde yanan aşktan da yüksekti.

Bu sözlerden sonra kendimi kaybedip bahtsız gencin cesedinin yanma düştüm. O sırada oda hizmetçim içeri girdi, gürültüyü o da duymuş, önce benimle ilgilendi, sonra benim yanımsıra Saint-Ange'ı yeniden hayata kavuşturmak için uğraştı... Ama boşuna! hiçbir şey fayda etmedi, odanın kapısını iyice kilitledik, anahtarı yanımıza aldık, o uğursuz evden çıktık, uçarcasına Paris'e, Mösyö Saint-Prât'ın evine gittik...

Onu uyandırdım, odanın anahtarını verdim, başımdan geçenleri anlattım, acıdı bana, beni avutmaya kalktı ve hasta olduğu halde hemen Madam Lérince'in evine gitmek için yola çıktı; çiftlik Paris'ten oldukça uzaktı, onun için bütün bu gidip gelmeler bütün bir geceyi aldı. Mösyö Saint-Prât sabahleyin herkes daha yeni uyanırken varmış çiftliğe, henüz kimsenin olanlardan haberi yokmuş. Dostlar da, aile de tam gereği gibi hareket etmişler: gerçekten hiçbiri bu gibi bunalımlarda çevrelerindekilere leke sürmek, olanı biteni etrafa duyurmak gibi yakışık almaz davranışlarda bulunacak vahşi ve saçma kimselerden değildir; iş öyle düzenlenmiş ki hizmetçiler bile ne olup bittiğinin pek farkına varamamışlar.

— İşte böyle mösyö, dedi burada Matmazel Florville, göğsünde düğümlenen hıçkırıklarla boğula boğula, şimdi siz böyle bir cinayet işlemiş bir kızla evlenir misiniz? Evlenseniz de, yasaların cezasına lâyık böyle bir yaratığı kollarınıza alırken acı çekmeyecek misiniz? Karşınızda işlediği suçtan ötürü sürekli bunalan, o fecî andan sonra bir gece bile rahat uyuyamamış biri var. Tek bir gece yok ki mösyö, yüreğinden vurduğum zavallı kurbanım kanlar içinde gözlerimin önüne dikilmesin.

— Sakin olun matmazel, sakin olun biraz, yalvarırım size, diyordu Mösyö Courval ve onun gözyaşları da Florville'inkilere karışıyordu; acılarınızı anlıyorum matmazel, ama bu serüvende görünüşte bile suç yok; kader bu; korkunç olmasına korkunç bir kader, ama işte o kadar; önceden böyle bir şey yapmayı düşünmemiştiniz, bir kininiz, bir planınız yoktu; tek isteğiniz çirkin bir saldırıdan kurtulmaktı..., sonra da o öldü, ama bir raslantı sonucu, kendinizi savunurken öldü..., emin olun matmazel, emin olun, n'olur dediğimi yapın;

biliyor musunuz en insafsız yargıçlar bile bu olayda gözyaşlarınızı silmekten başka bir hüküm vermezlerdi; eğer böyle bir olayla yüreğimde yer etmiş sevginin silinip gideceğini sanıyorsanız çok aldanıyorsunuz. Hayır, hayır güzel Florville, sizin onurunuzu kırmaktan çok ötede olan bu olay, tersine bütün erdemlerinizi gözümün önüne seriyor; bu olay, kederlerinizi unutturacak şefkatli bir eli bulma yolunda sizi daha erdemli kılıyor.

— Bunları iyiliğinizden söylüyorsunuz, dedi Matmazel Florville, aynı sözleri Mösyö Saint-Prât da söylemişti bana; ama sizin de onun da yüksek iyilikleriniz bilincimin sorduğu soruları önleyemiyor, öyle sanıyorum ki içimdeki bu acıları hiçbir şey söndüremeyecek. Her neyse mösyö, bu olaylar mutlaka bir kaygı yaratmayacak mı sizde?

Konumuza dönelim. Madam Dulfort da çok üzülmüştü tabiî; o çok ilinç genci bize acıklı bir raslantıyla yokluğa karışsın diye tanıştırmamıştı; ama susmak gerektiğini iyi kavramıştı, beni yakarak Saint-Ange'a yeniden hayat veremiyeceğini biliyordu, bu yüzden susmayı seçti. Madam Lérince'e gelince, o, bütün katı ilkelerine, aşırı gelenekçiliğine rağmen, daha da uygun bir davranıştaydı; tabiî kendi ölçüleri içinde. Gerçek inancın ayırıcı özelliği insanlık ve ölçülülük kavramlarında toplanır. Madam Lérince de durumu kurtarmak için şöyle bir haber yaydı çevreye: güya ben o gece havanın güzelliğine dayanamıyarak Paris'e kadar gitmek deliliğinde bulunmuşum. Bu haber çevrede öyle tutmuş ki ertesi gün Madam Lérince oradaki herkesi Paris'e yemeğe yollamanın yolunu bulmuş; Mösyö Saint-Prât ve aziz dostu bunu fırsat bilerek hemen papazı aramaya çıkmışlar; Madam Lérince'in papazı da öyle sanıyorum ki kendisi gibi bilge ve aydın bir

adamdı; hiç güçlük çıkarmadan Madam Dulfort'a gerekli belgeleri hazırladı, zavallı kurbanımın da iki adamının yardımıyla gümülmesini sağladı.

Bunlardan sonra herkes toplandı; olayın gizli tutulacağına teker teker yemin edildi; Mösyö Saint-Prât beni yatıştırmak için elinden geleni yaptı; ona göre bu olayı ve yaptığım yanlışı en derin unutuşa gömmeliydim, çünkü olan olmuştu bir kere; eskisi gibi Madam Lérince'in yanında oturmamı öğütledi..., o da aynı düşüncedeydi, beni kabul etmeye hazırdı..., ama ben artık yapamazdım bunu; söyledim, hiç değilse bir süre düşünmemi, dinlenmemi istediler; sırası geldikçe belirttiğim gibi, Madam Verquin'le yazışmayı kesmemiştim, o da her mektubunda birkaç aylığına yanma gitmem için üsteliyordu; öyle mi yapmalıydım; bu fikrimi Mösyö Saint-Prât'a açtım; kabul etti ve olaydan sekiz gün sonra Lorraine'e doğru yola çıktım; ne var ki işlediğim suç hiç aklımdan silinmiyor, ben nereye gitsem arkamdan geliyordu. Çaresizdim, hiçbir şey beni eylemiyor, sakinleştiremiyordu.

Uykumun ortasında birdenbire uyanıyordum, Saint-Ange'ın bağırışı, inlemeleri kulağımdan gitmiyordu; yerde, ayaklarımda kanlı vücudunu görür gibi oluyordum; vahşiliğimi, katilliğimi söylüyordu; bu korkunç edimin anısının bütün hayatımca beni izleyeceğini söylüyordu.

Bir gece de Senneval girdi düşüme..., Senneval bir türlü unutamadığım o mutsuz sevgilim, beni tekrar Nancy'e sürükleyen varlık... Evet, Senneval iki ceset gösteriyordu bana, biri Saint-Ange'a, öbürü benden başka ve tanımadığım bir kadına ait iki ceset (1). İkisine de gözyaşlarıyla bakıyor,

(1) **Bu deyim unutulmasın;... benden başka ve tanımadığım bir kadın, diyor. Florville, gözündeki perde kalkmadan ve düşünde gördüğü kadını tanımadan daha bazı yıkıntılara uğrayacak.**

bana, yakında duran ve kapağı benim için açıldığı anlaşılan dikenlerle zırhlı bir tabut gösteriyordu. Sıçrayarak uyandım. Binlerce karışık duygu ruhumu dolduruyor ve gizli bir ses sanki şöyle diyordu: «Sen yaşadıkça şu mahzun kurbanın hep karşına dikilecek, gün günden dah acı ve daha kanlı gözyaşları dökeceksin; acıların artacak hep, azalmayacak.»

İşte Nancy'e gittiğimde bu durumdaydım mösyö, binlerce yeni keder bekliyordu beni orada; kader bir kere tokatını atmasın insana, gerisi hep o doğrultuda gelir.

Madam Verquin'in evine gittim; son mektubunda beni dörtgözle beklediğini yazıyor, tekrar görüşmekten büyük zevk duyacağını söylüyordu; ama allah bilir ne halde paylaşıyorduk o zevki! Eve girer girmez onun ölüm yatağında olduğunu öğrendim. Oysa daha onbeş gün önce yazmıştı bana... yaptığı âlemlerden söz etmişti. Ve yapacaklarından... ama işte ölümlü kişilerin neşeli, sağlıklı anlarında yaptıkları tasarıları taş yürekli ölüm bir anda silip götürüyordu...

İzin verin de mösyö, burada serüvenimi anlatmaya ara vereyim, Madam Verquin'in ölümünden konuşayım biraz da; mezara giderken bile bu kadının yitirmediği yürekliliği anlatayım.

Madam Verquin artık genç değildi, elli iki yaşma gelmiş bulunuyordu; yaşma göre fazla çılgın sayılabilecek bir eğlenceden sonra serinlemek için suya atlamış ve hastalanmıştı; durumu ağırdı, hemen yatağa düşmüştü; hastalığının ertesi günü teşhis konulmuştu: zatürrie. Doktor, altıncı gün kendisine ancak yirmi dört saat daha yaşayabileceğini bildirmişti; hiç korkmamıştı, geleceğimi biliyordu, beni karşılamaları için hizmetçilerine buyruklar vermişti. Ve ben geldim. Doktorun söylediğine göre o akşam komaya girmesi gereki-

yordu; ince ve çok zevkli döşenmiş bir odada kendine yer yaptırmıştı; gelişi güzel süslenmişti, yatıyordu; leylâk rengi yatağı zifaf yatağı gibiydi, eteklerinde demet demet çiçekler... karanfiller, yaseminler, çuha çiçekleri, güller her yanı dolduruyordu. Beni görür görmez elini uzattı.

— Yaklaş Florville, dedi, sarıl bana çiçekten yatağımda..., ne kadar büyümüşsün, ne kadar serpilmişsin.. erdemler gelmiş üstüne... durumumu biliyorsun... sana da söylediler, değil mi... Ben de biliyorum, çok az zamanım kaldı.. İnanmazdım doğrusu seni doya doya göreceğime.., gözlerimin dolduğunu gördü, hadi hadi, dedi, çocukluğu bırak şimdi..., beni çok şanssız mı buluyorsun yoksa? Ben kadınlığımın gerektirdiği ölçüde kâm almışım dünyadan. Şimdi ise yeterince zevk duyamayacağım yılları kaybediyorum. Oysa o zevkler olmadan hayatın ne önemi var? Aslında iyice ihtiyarlık günlerimi göremiyeceğim için hiç de yakınmıyorum. Kaç zamandır erkekler beni istemiyor. Ben de zaten hiçbir zaman beğenilmeyeceğim bir hayatı istemem. Ölüm yalnız inançlı kimseler için korkutucudur yavrum; cennetle cehennem arasındadır onlar, hangisine gideceklerini bilemezler ve bu onları kederli kılar. Bana gelince, ben hiçbir umut beslemediğimden, ölümümden sonra, hayatımdan öncekine göre daha fazla bir mutsuzluk ummuyorum; doğanın koynunda rahatça uyuyacağımı sanıyorum; kederim de pişmanlığım da olmayacak, acım da kaygım da olmayacak. Yasemin beşiğimin altına gömecekler beni, orda uyuyacağım Florville, ve çürüyen vücudumdan dağılan zerreler bütün çiçekleri, en sevdiğim çiçekleri besleyecek; bak, diye devam etti bir demet çiçeği yanaklarına sürerek, gelecek yıl bunlarla eski dostunun ruhunu da koklayacaksın; ruhum bu kokuyla birlikte beyninin kıvrım-

larını, liflerine dolanarak sana güzel şeyler düşündürecek, beni düşündürecek.

Gözyaşlarım yeniden akmaya başlamıştı... Bu mutsuz kadının elini sıktım avuçlarımda, korkunç materyalist düşüncelerden sıyrılmasını, dine daha az aykırı sistemlerin de var olduğunu söyledim; ancak daha ben bu sözleri tamamlamamıştım ki o beni şöyle bir itti...

— Yapma, n'olur Florville, zehirleme beni; sen anlarsın, yaşarken yalvarıyorum sana, bırak da rahatça öleyim; bütün hayatımca tiksindiğim şeyleri ölümümde mi kabul ettireceksin bana?

Sustum; onun büyük kararlılığının yanında benim güçsüz sözlerimin ne önemi olabilirdi ki; Madam Verquin'i insanlığın benimsemediği fikirlerden caydırmamaktan dolayı üzgündüm; o sırada elini sallayarak bir buyruk verdi; bitişik odadan bir müzik duyulmaya başladı: güzel bir konser.

— İşte, dedi epikürcü kadın, ölümü böyle istiyorum Florville,ciğim, ölürken yanımda papazlar, acılar, umutsuzluklar yerine böyle bir ezgi istiyorum... Senin o papazların, o sahte yobazların bilsinler ki onlarsız daha rahat ölünebilir; bilsinler ki rahat bir ölüm için din değil, cesaret ve mantık gereklidir.

Saat ilerliyordu: daha önce çağrılan bir noter girdi içeri, müzik kesildi; Madam Verquin bazı isteklerini kaydettirdi notere; hiç çocuğu yoktu, uzun yıllardanberi dul yaşıyordu, malının mülkünün değeri de oldukça kabarık bir toplama ulaşıyordu; noter huzurunda dostlarına ve adamlarına bırakacağı şeyleri sıraladı. En sonunda yatağının başucunda duran bir çekmeceyi açtı.

— Vasiyetnamedekiler dışında bunlar kaldı, dedi, biraz para, birkaç parça da mücevher. Şimdi önümüzdeki zamanı eğlenerek geçirmeye bakalım; odada altı kişisiniz; piyango çekeceğiz, kime ne düşerse, şansına: hadi çekmeye başlansın.

Bu kadının soğukkanlılığına akıl erdiremiyordum; son anlarını yaşayan ve yakınacak sürüyle şeyi olan bir insanın bu kadar sakin görünmesi inanılmaz geliyordu bana; bazı kötü kimselerin hayatlarının son bulması bile titretir insanı, böylesi bir yürekliliğin ise daha çok sarsıcı bir etkide bulunacağı kuşkusuz.

Bununla birlikte isteği yerine getirildi çaresiz; kıral sofrası gibi bir kahvaltı masası kuruldu, tabak tabak yemek geldi; likör ve İspanyol şarabı içti. Doktor nasıl olsa her şeyin bittiğini, çok yiyip içmesinin sonuçta rol oynamıyacağını söylemişti.

Sıra piyangoya geldi, her birimize, altın ya da mücevher, yüzer altınlık armağan düştü. Bu sırada büyük bir kriz geçirmeye başladı Madam Verquin.

— Vakit tamam mı? diye sordu doktora; sanki her zamankinden daha cesurdu.

— Madam, korkarım ki...

— Pekalâ! Gelsene Florville, dedi bana ellerini uzatarak, gel de helallaşalım, son sözlerimizi söyleyelim birbirimize, erdemin göğsünde can vermek istiyorum..., bana sarılarak sımsıkı tuttu ve öylece kaldı; güzel gözleri son defa kapanmıştı.

Bu evde bir yabancıydım artık, beni tutacak hiçbir şey kalmamıştı, hemen çıktım dışarı... Düşünün artık ne durum-

daydım... bu görünümün zihnimi, hayalimi nasıl kararttığını düşünün.

Aslında Madam Verquin'in dünya görüşü ve düşünce tarzı ile benimki arasında çok büyük ayrılıklar vardı; böyleyken nasıl sevebilirdim onu bu kadar içten? Öte yandan onun yüzünden çıkmamış mıydım doğru yoldan? Bütün terslikler, acılar, şanssızlıklar hep onu tanımamdan sonra ardarda zincirlenmemiş miydi? Bunlar böyleydi ya, hayatta bana gerçekten eğilen, sevecenlik gösteren tek adamın kızkardeşiydi bu kadın; önemli bir bağdı bu bence; ayrıca kendi açısından benim için en güzel duygularla doluydu, ne yapmışsa benim iyiliğim için yapmıştı; can verirken bile benim kucağımı seçmişti. o halde benim döktüğüm gözyaşları da içten geliyor olmalıydı; şu zavallı yaratığın nasıl kendi elinde olmadan yittiğini, Tanrının onu nasıl reddedeceğini ve kusurlu hayatından ötürü nasıl işkencelere uğrayacağını aklıma getirdikçe kederlerim katmerleniyordu. Bununla birlikte Tanrının yüce iyiliğini de düşünüyordum arada, bu biraz su serpiyordu içime, rahatlıyordum; kaç kere diz çöktüm, mutsuz bağışından yararlandırması için yalvardım varlıklar varlığına, Ben ki Tanrının esirgeyişine bunca ihtiyacı olan kişiydim, kalkıp bir de başkaları için dua etmeye cesaret ediyordum; onu Tanrıya acındırmak uğruna elimden geleni yapmalıydım; Madam Verquin'in odasında çekilen piyangodan bana düşene kendi paramdan on altın ekledim, çevredeki bütün yoksullara dağıttırdım.

Madam Verquin'in istekleri elifi elifine yerine getirildi; zaten ölmeden önce yapılacakları kendisi baştan sona plânlamıştı; yaseminler arasına gömüldü, siyah mermer bir taş dikildi başucuna; bu taşta tek kelime yazılıydı: YAŞADI.

En aziz dostumun kızkardeşini işte böyle kaybettik. Yetenekleri, bilgisi, esprisiyle Madam Verquin başka koşullarla çevrili olsaydı insanlardan övgü ve sevgi görecekti mutlaka; ama öyle olmadı, yalnız aşağılandı. Düzensizliği, perişanlığı yaşlandıkça daha da artmıştı; insan ilkesiz bir hayat yaşıyorsa belli bir yaştan sonra daha da teklikeli olmak niteliğini kazanıyor; yüreğimizde bir kere sapık duygular köklenmeye görsün, artık ilk kusurlarımızla yetinmiyor, yalnız yanlışlarımızla yaşadığımızı düşünüp daha büyük cüretlere kapılanıyoruz; Mösyö Saint-Prât'nın kızkardeşinin gidişatı konusundaki körlüğüne her zaman şaşmışımdır; onun gerçekten kör bir iyiliği ve saflığı vardı; dürüst insanlar kendilerinin yapamıyacakları namussuzluklardan kuşkulanmazlar, bunun için de ilk fırsatta boş bulunurlar, karşılarına çıkan ilk düzenbaza paçayı kaptırırlar; onları aldatmanın kolay ve gurur verici bir şey olmaması da bundan gelir; dürüst birini aldatmak kendini de aşağılamaktır bir yerde; hatta aldatan kimse kötülük hünerlerini tam anlamıyla gösteremediğinden sonunda erdeme kazanç sağlar

Madam Verquin'le birlikte eski âşığımdan ve oğlumdan haber almak umudumu da yitirmiş bulunuyordum. Düşününüz, Madam Verquin'in durumu öyle korkunçtu ki ona Senneval'i soramamıştım.

Bu felâketle büsbütün yıkılmış, dehşet verici bir zihin dağınıklığı içinde yapılan bir yolculuktan iyice yıpranmış bir durumda Nancy'de bir otele indim, biraz dinleneyim, kendime geleyim diyordum. Kimseye görünmek istemiyordum. Çünkü Mösyö Saint-Prât adımı gizlememi öğütlemişti. Bir mektup yazdım aziz koruyucuma, kendisinden bir karşılık almadan ordan ayrılmayacağımı bildirdim.

Sizin için bir hiç olan, sizde yalnız acıma duygucu uyandırmaya hakkı olan şu zavallı kız, diyordum bu mektupta, *boyuna üzüyor, rahatsız ediyor sizi; uğramış olduğunuz büyük kayıp dolayısiyle düştüğünüz kederi hafifletmek isteyeceğine, kalkıp durmadan kendinden söz açıyor, buyruklarınızı bekliyor v. b.*

Ama o, ben nereye gitsem felâketin ardımdan oraya geleceğini ve hayatım boyunca mutsuzluğa ya tanık ya da kurban olacağımı söylemişti.

Bir akşam oda hizmetçimle birlikte hava almaktan, gezmekten dönüyorduk. Saat oldukça ilerlemişti. Yanımda o kız, bir de Nancy'e geldikten sonra tuttuğum bir uşak vardı. Herkes uyumuştu. Tam odama girmek üzereydim ki bitişik odadan ansızın elinde bir hançer tutan bir kadının fırladığını ve karşıdaki odanın kapısından içeri daldığını gördüm; elli yaşlarında, iri yapılı ve henüz çok güzel denilebilecek bir kadındı bu; daha önce bir iki kere görmüştüm onu bu otelde, Ne oluyordu acaba? Hepimiz şaşırmıştık. Arkasından koştuk. Kaşla göz arasında bu kadının bir başka kadının üstüne çullandığını, elindeki hançeri göğsüne batırıp çıkardığını gördük; bir şey yapamadık, olduğumuz yerde donakaldık, O, bizim kendisini seyrettiğimizin farkına bile varmadan çılgın bir halde yine kendi odasına döndü. Nasıl şeydi bu böyle? Bu vahşi yaratık aklını mı kaçırmıştı? Nedenini kavrayamadığımız bu cinayet bizi aptallaştırmıştı; hiç bir şey anlamıyorduk; oda hizmetçim ve uşağım bağırmaya başladılar: bense.. nedenini kavrayamadığım kuvvetli bir duygu beni onları susturmaya itti ikisini de yakapaça yakalayıp kendi odama sürükledim; kapıyı sımsıkı kapadık.

Birden büyük bir gürültü duyuldu; vurulan kadın olanca

gücünü toplayarak kendini merdivenlere atmış, çığlığı basmaya başlamıştı; herkes koşuşmuştu tabiî; zavallı, katilinin adını söyleyebilmişti; ne var ki otele en geç gelenler biz olduğumuz için sanıkla birlikte bizi de tutukladılar. Maktulün söyledikleri esas alındığından bizi cezaevine götürmediler; yalnız dâva sonuçlanana kadar otelden dışarı çıkmamız yasaklandı. Deliğe tıkılan suçlu ise gerçeği bir türlü söylemiyor, kendini temize çıkarmak için uğraşıyordu; aslında bizden başka da tanığı yoktu olayın, benden ve adamlarımdan başka. Gördüklerimizi söylememiz susmayı bırakmamız gerekiyordu... konuşmak gerekiyordu... yukarda belirttiğim duygudan sıyrılmam gerekiyordu; ben ki katili ele vermemek için susuyordum, yalan söylüyordum, ben de aslında onunkine benzer bir suç işlemiştim, birini öldürmüştüm; o korkunç tanıklığı yapmamak için neler vermezdim ki; sanki doğruyu söylesem yüreğimden kanlar boşalacaktı; ama neylersiniz ki konuşmak da gerekiyordu artık; gördüğümüzü olduğu gibi anlattik yargıca; zaten biz tanıklık etmesiydik soruşturmayı yönetenlerde yer eden bazı kanılardan ötürü belki de bu kadına hüküm giydirmek mümkün olmayacaktı: bazı kanılar dedim, sözgelimi olayda bir de erkeğin bulunduğu sonradan suç yerinden sıvıştığı sanılıyordu, bizim tanıklığımız, özellikle ötedenberi o handa çalışan uşağımın ifadesi sanığı ölüme götürmeye yetti.

Hiç unutmam, son yüzleştirilmemizde suçlu kadın uzun uzun beni inceledikten sonra yaşımı sordu.

— Otuz dört, dedim.

— Otuz dört ha! Peki bu şehirden misiniz?

— Hayır madam.

— Adınız Florville mi?

— Evet, dedim, adım Florville.

— Tanımıyorum sizi, diye devam etti; yalnız bu şehirde namuslu ve dürüst olduğunuzu duydum hep; bu da yeter bana...

— Matmazel, sizi düşümde görmüştüm daha önce; bugünkü gibi bir dehşet içindeydim oğlumla beraberdiniz..., görüyorsunuz ne büyük bir felâkete uğradım..., üstelik bir anneyim..., düşümde gördüğüm kadına o kadar benziyorsunuz, ki aynı yüz aynı boy....., aynı elbise....., bir giyotin kurulmuştu, hiç unutamıyorum...

— Bir düş, diye bağırdım kendimi tutamayıp..., bir düş madam, birden benim de bir süre önce gördüğüm düş aklıma geldi, oydu tanrım! Senneval'in yanındaki kadın....., dikenli tabutun yanındaki kadın... iki gözüm iki çeşme ağlamaya başladım... Onu inceledikçe, tanıklık ettiğim için pişman oluyor, tutanaktaki ifademi değiştirmek, yalanlamak için didiniyordum..., onun yerine idam edilmek istiyordum..., kaçmak ve bir daha ele geçmemek istiyordum... içinde bulunduğum sıkıntılı durumu yargıç da fark etti; ama suçsuzluğuma inanmıştı bir kere; bizi birbirimizden ayırmakla yetindiler; yıkılmış, mahvolmuş bir halde oteldeki odama koştum, nedenini kavrayamadığım binlerce karışık duygu içindeydim; ertesi gün de kadın idam edildi.

Aynı günde Mösyö Saint-Prât'ya yazdığım mektubun karşılığı geldi dönmemi istiyordu Mösyö Saint-Prât. Zaten gördüğüm olaylardan sonra Nancy benim için bütün çekiciliğini yitirmişti, hemen terk ettim orayı, başkente doğru yola çıktım. Bu kere de bu kadının hayali peşimi bırakmıyordu, sesi her an kulağımda çınlıyor gibiydi: *sensin, alçak sensin*

ölümüme sebep olan; seni buna kimin sürüklediğini de bilmiyorsun.

Belâlar, kederler üstüste gelmiş, yıkmıştı beni; Mösyö Saint-Prât'dan bana çekileceğim gizli bir köşe aramasını rica ettim; en korkunç bir yalnızlık içinde başımı dinlemek, bu arada dinimin gereklerini yerine getirmek istiyordum; o da sizin gelip bulduğunuz yere yerleştirdi beni mösyö; hemen o hafta oraya geçtim; bütün ömrümü inziva halinde geçiriyor, yalnız ayda iki kere dışarı çıkıyordum; o da koruyucumu görmek ve Madam Lérince ile kısa bir görüşme yapmak için. Ama her gün beni yeni bir darbeyle yaralayan kader Madam Lérince'i de bırakmadı bana; geçen yıl onu yitirmek mutsuzluğunu da tattım; o da ölüm yatağında yanında olayım istedi, o da Madam Verquin gibi son nefesini kollarımda verdi.

Ama biliyor musunuz mösyö, bu ölüm Madam Verquin'inki kadar rahat olmadı; Madam Verquin hiçbir umut beslemediği için her şeyi yitirmekten korkmamıştı; Madam Lérince ise umudunun belli bir bölümü gürültüye gidecek diye korkuyor gibiydi. Birincisi ölürken yeterince kötülükle, kötüyle uğraşamadığı için yeriniyordu, ikincisi ise yapmaya fırsat bulamadığı iyiliklerden ötürü pişmanlık duyarak can veriyordu. Birinin mezarında çiçekler vardı, zevklerini yitirdiği için üzgündü üzgünse; öbürü ise bir haçın üstüne gömdürmüştü kendini, erdeme harcayamadığı saatlerin anısıyla kederliydi.

Bu karşıtlıklar beni çok etkiledi: bir güçsüzlük, bir gevşeklik kapladı ruhumu; niçin, diyordum, insanın ölüm anındaki sakinliği bir bilgelik belirtisi olmasın? Ama ansızın yüreğimde yankılanan göksel bir sesle kendime geliyor, eski

gücümü buluyor ve tanrının iradesini eleştirmek bana mı düştü! diye haykırıyordum! şu gördüklerim ayrıca bir lütuf değil miydi bana gerçeği seçmem için? Madam Lérince'in korkuları, erdemin kaygıları, hattâ özenleri demekti; Madam, Verquin'de görülen dehşet verici duygusuzluk ise suçun son bir sapmasından başka bir şey değildi. Ah! Benim son anımda böyle bir seçme fırsatım olsaydı hiç kuşkusuz, Tanrıdan ikincinin kaygısızlığı yerine birincinin korkusunu vermesini isterdim.

İşte serüvenlerimin sonuncusu da bu mösyö; iki yıldanberi koruyucumun beni yerleştirdiği manastırda yaşıyorum; evet mösyö, iki yıldanberi hiçbir anım yok ki rahat geçsin, hiçbir gecem yok ki zavallı Saint-Ange ve Nancy'de ölüme mahkûm ettirdiğim kadın gelip karşıma dikilmesin; işte beni bulduğunuzda böyle bir durumdaydım, şimdi söyleyeceklerimi söyledim size; sizde başka türlü duygular, izlenimler uyandırıp güveninizi kötüye kullanmış olacağıma bunları anlatmam daha iyi değil miydi? Üstelik her şeyi anlatmak benim ödevim değil miydi? Bütün bunları öğrendikten sonra da beni kendinize lâyık bulacak mısınız? Mümkün mü bu?.. kederle yoğrulmuş bir kadının hayatınıza neşeli anlar getirebileceğine inanacak mısınız? Ah mösyö! gelin beni dinleyin, kendinizi aldatmayın; bırakın yine o manastıra çekileyim, bana en uygun yer orasıdır. Bende yalnız acıya, bahtsızlığa, kedere tanık olacaksınız.

Matmazel Florville hikâyesinin sonunda büyük bir bunalım geçirdi. Canlı, duyarlı ve ince bir insandı, felâketlerini anlatırken onların etkisini üstünde duymamasına imkân yoktu elbet.

Bu serüvenin son olaylarında da kendi plânını bozacak

bir şey bulmayan Mösyö Courval sevdiği kadını sakinleştirmeye çalıştı.

— Bakın matmazel, yine tekrarlıyorum, anlattığınız olaylarda tuhaf ve kadere ilişkin bir şeyler var; ama inanın, ben bunların hiçbirinde ruhunuzu ürkütecek, namusunuza leke sürecek bir yön görmüyorum... On altı yaşınızda bir kazaya uğramışsınız... Evet bu bir hata, ama bunun için de bir sürü özrünüz vardı... Çok gençtiniz, sonra Madam Verquin'in sürekli telkinleri... Sonra, belki de çok sevimli bir genç... Ama ona bir kere daha raslamadınız, değil mi matmazel? Sözlerine burada kaygılı bir sesle devam etti Mösyö Courval, üstelik görünüşe göre ona bir daha da raslamıyacaksınız...

— Oh! tabiî mösyö, tabiî, hiçbir zaman, aslâ, diye karşılık verdi Matmazel Florville. Mösyö Courval'in kaygısının nerden geldiğini anlamıştı.

— O zaman mesele kalmadı matmazel! dedi Mösyö Courval, gelin bu işi sonuca bağlıyalım; yalvarırım bitirelim bu meseleyi; bundan böyle hikâyenize böyle şeylerin girmeyeceğine bırakın da ben inandırayım sizi, dürüst bir adamın yüreğinde bunca erdeme karşı birikmiş saygı ve övgü duygularının hiç azalmayacağını göstereyim.

Matmazel Florville son bir kere koruyucusuna danışmak üzere Paris'e gitmek için izin istedi; kendi yönünden bu evlenmeye hiçbir engel çıkarmamaya söz verdi. Mösyö Courval karşı koyamadı, nihayet yerine getirilmesi gerekli dürüst bir ödevdi bu; Matmazel Florville gitti, sekiz gün sonra Mösyö Saint-Prât ile birlikte döndü. Mösyö Courval, Mösyö Saint-Prât'yı büyük bir incelik ve nezaketle karşıladı; en duygulu tavırlarla, korumak lütfunda bulunduğu matmazelle hayatını birleştirmekten ötürü çok sevindiğini belirtti, vermiş bu-

lunduğu aile adını kaldırmamasını rica etti; Saint-Prât da Mösyö Courval'in inceliğine karşı tam gereken şekilde hareket ediyordu; ricasım yerine getirecekti; daha sonra Matmazel Florville'in özellikleri hakkında yararlı bilgiler verdi ona.

Sonunda Courval'in özlemini çektiği gün geldi; nikâh töreni yapıldı. Yalnız sözleşme okunurken törene kimsenin çağrılmadığını görünce Mösyö Saint-Prât biraz şaşırdı; her neyse, bu evlenmeyi gönülden destekliyordu; Matmazel Florville'in şimdiki geliri olan dört bin franka bir dört bin frank daha ekledi; ayrıca kendisi ölünce ödenmek üzere bir köşeye yüz bin frank ayırdığını bildirdi.

Matmazel Florville, koruyucusunun bu yeni iyilikleri karşısında kendini tutamadı, hüngür hüngür ağladı. Evlendiği adama en az eski geliri kadar bir gelir sunma fırsatını kazandığından dolayı da çok sevindi.

Tatlılık, katkısız sevinç, bağlılık ve takdir duygularının yarattığı karşılıklı bir güven... Bu nikâhın kutlanmasında göze çarpan belirgin unsurlar bunlardı... Bu nikâhta artık taşkınlıklar, heyecanlar, meşalelerini usul usul söndürüyorlardı.

Mösyö Saint-Prât, yeni evlilerin dostlarıyla birlikte orada sekiz gün kaldı; artık Paris'e dönmek gerekiyordu; karı koca, dostlarıyla birlikte Paris'e gitmeyeceklerini bildirdiler. kış girene kadar çiftlikte kalmaya karar vermişlerdi; işlerini düzene koyacaklardı; daha sonra Paris'te uygun bir ev arayabilirlerdi. Mösyö Saint-Prât kendi oturduğu yerin yakınlarında onlara güzel bir barınak aramayı üstlendi. Böylece sık sık görüşebilme imkânları olacaktı. Bu hoş ve çekici hava içinde Mösyö ve Madam Courval üç ay kadar başbaşa, gönül gönüle yaşadılar kır hayatını. Sevgili Saint-Prât'larının

yanına gitmek için yola çıktıklarında da Madam Courval'in gebe olduğu iyice anlaşılıyordu. İşte bu sırada hiç umulmadık bir olay bu mutlu çiftin huzurunu bozdu, karı - kocalığın iri güllerini bakımsız ölüm servilerine dönüştürdü.

Kalemim duruyor burada... Okurlarımdan af dilemeli, onlara daha ileri gitmemeleri için yalvarmalıyım..., evet..., evet, okurlarım dehşetten titremek istemiyorlarsa bir an durakla malıdırlar... Yeryüzünde insanlığın ne acıklı bir durumu var..., kaderin ne tuhaf ve amansız cilveleri var... Neden?... Ne gibi nedenler gerekti ki zavallı Florville, dünyanın en erdemli, en tatlı, en duygan varlığı alınyazısının kavranılmaz dolambaçlarında, doğanın yaratabildiği o en yaman ifritte kendini buldu?

Konuya dönelim. Bir akşam Florville kocasının yanıbaşında oturmuş, bir İngiliz romanı okuyordu. O sıralar herkesin üstünde konuştuğu ve akıl almaz kötülüklerden bahseden bir kitaptı bu.

— Hiç kuşkusuz bu romandaki kahraman, dedi Florville kitabı elinden atarak, hemen hemen benim kadar mutsuz bir kişi.

— Senin kadar mutsuz bir kişi ha? dedi Mösyö Courval sevgili karısını kollarında sıkarak; aziz Florville, ben de sana o mutsuzlukları unutturdum sanıyordum... Ama baksana, yanılmışım... Böyle acı mı konuşmalıydın benimle?

Madam Courval sanki duymamıştı bu sözleri. Kocasının okşamalarına tek kelimeyle olsun karşılık vermedi. Hattâ korkuyla itti onu. Kollarından sıyrılarak bir sofaya seğirtti. Oturdu, ağladı. İyi yürekli, temiz Courval çılgınca sevdiği karısının ayaklarına boşuna kapandı, boşuna avutmaya çalıştı

onu; bu umutsuzluk geriliminin nedenini boşuna öğrenmek istedi; Madam Courval durmadan onu itiyor, gözyaşlarını silmek isterken yüzünü kaçırıyordu, öyle ki bir ara Mösyö Courval, Florville'in eski tutkusuna ilişkin bir anıyla yeniden dolup taştığı kuşkusuna kapıldı. Hattâ bu yüzden ona bazı sitemlerde bulunmaktan kendini alamadı. Madam Courval hiç karşılık vermeksizin, sessizce dinledi kocasını. Ama sonunda önüne eğik başını kaldırarak:

— Hayır mösyö, dedi Mösyö Courval'e, hayır..., düştüğüm kederi böyle yorumlamakla yanılıyorsunuz. Anılar değil beni ürküten... Ama öyle bir önsezi var ki içimde... Aslında sizin yanınızda çok mutluyum mösyö... Evet, çok mutlu... Ama bu mutluluk için doğmamışım galiba... Uzun süre mutlu olmam imkânsız benim. Kaderim böyle, ne yapayım. Mutluluk benim hayatımda yıldırımdan önceki bir parıltıdan ibaret olmuş hep... İşte demindenberi bu yüzden titremeler içindeyim. Bugün karınızım belki, ama yarın belki de olmayabilirim... İçimde gizli bir ses bu güzel günlerin benim için bir gölge, bir düş olduğunu, sabah açıp akşam solan çiçekler gibi dağılıp gideceğimi haykırıyor. Onun için beni ne naz etmekle ne de soğuklukla suçlandırın mösyö, ben suçluysam aşırı bir duyarlığın suçlusuyum; çevremdeki bütün nesneleri en karanlık, en uğursuz köşeleriyle görmek gibi bir yetenek kazandırıyor bana bu duyarlık... Beni yıkan bir duyarlık...

Mösyö Courval karısının ayaklarına kapanmış, okşayışlarıyla sözleriyle onu sakinleştirmeye çalışıyordu. Ama boşuna. O sırada birdenbire... ay, ekim ayıydı, saat akşamın yedi suları... O sırada bir hizmetçi geldi, meçhul bir adamın Mösyö Courval'le acele görüşmek istediğini söyledi... Florville'i bir titremedir aldı..., gözyaşları kendiliğinden yanaklarına in-

di, büyük bir sarsıntı içindeydi, bir iki kelime söylemek istedi, ama sesi dudaklarının ucunda sönüp kaldı.

Mösyö Courval kendisini bekleyen adamı değil, karısının durumunu düşünüyordu, kuru bir sesle ziyaretçinin biraz beklemesini söyledi ve Florville'in yardımına koştu. O ise çok tuhaf bir haldeydi, ama kendini çekip götüren gizli gerilime yenilmekten de korktuğundan, bu gelen yabancının üstündeki etkisini gizlemek istedi. Gücünü toplayarak doğruldu:

— Bir şeyim yok mösyö, dedi, hiç önemli değil. Kimmiş acaba? İçeri girsin.

Uşak çıktı, biraz sonra da otuz yedi, otuz sekiz yaşlarında bir adamla birlikte odaya girdi. Bu adamın güzel bir yüzü vardı. Yıllanmış, kökleşmiş bir kederin izleriyle dolu bir yüz.

— Babacığım! diye haykırarak Mösyö Courval'in ayaklarına kapandı yabancı adam; sizden yirmi iki yıl önce ayrılan haylaz oğlunuzu tanıdınız mı? Bakın ne haldeyim. Bütün hatâlarımın cezasını o gündenberi başımdan eksilmeyen felâketlerle, aksiliklerle, yenilgilerle ödedim.

— Sen misin oğlum?... Tanrım!... Peki ama seni hangi rüzgârlar attı buraya? Hangi garip raslantıyla benim varlığımı hatırladın?

— Raslantıyla değil, yüreğimle baba..., şu suçlu yürek var ya, her şeye rağmen sizi sevmekten vazgeçmedi bir türlü... Beni dinleyin baba... Söylediklerime kulak verin. Öyle felâketler, öyle acılar tattım ki size çektirdiklerim hiç kalır yanında. Lûtfedip oturun da beni dinleyin. Ve siz madam, diye sözlerine devam etti genç Courval babasının karısına dönerek, hayatımda ilk olarak şimdi size saygılarımı sunduğumdan ötürü bağışlayın beni. Sizin huzurunuzda, artık babam-

dan gizlememe imkân olmayan korkunç aile felâketlerimizi anlatmak için tutamıyorum kendimi.

— Konuşun mösyö, anlatın, dedi Madam Courval kekeliyerek ve genç adama şaşkın şaşkın bakarak; yabancının konuşma tarzını bir yerden hatırlar gibiydi; sanki çocukluğundanberi duyageldiği bir sesi vardı.

Yolcumuz gözlerini Madam Courval'e dikerek karşılık verdi. Sesi, önleyemediği acı bir çeşit ifade taşıyordu:

— Siz, zavallı... Madam... Ey Tanrım, onu da bizim gibi mi yapacaktınız?

Oturuldu... Madam Courval'in hali görülecek şeydi... Arada bir kaçamak bakışlarla genç adama bakıyor, sonra gözlerini yere dikiyordu... Soluk soluğaydı... Mösyö Courval ise ağlıyordu. Oğlu onu sakinleştirmeye çabalıyor, söyleyeceklerini dinlemesi için yalvarıyordu. Nihayet konuşmalar bir düzene girdi.

— Size anlatacak çok şeyim var mösyö, dedi genç Courval, yalnız izin verin de olaylara daha dikkatli bakmanızı sağlamak için ayrıntılara girmeyeyim; bir de sizin ve madamın, ben bütün söyleyeceklerimi bitirmeden sözümü kesmemenizi rica edeceğim.

«Sizi terk edip gittiğim zaman on beş yaşındaydım. O sıralar tek işim size karşı körükörüne seçtiğim annemin yolunu izlemekten ibaretti; annem sizi çok daha önceleri bırakıp kaçmıştı. Ben bir gün Lyon'da rasladım ona. Çok düzensiz bir hayat sürüyordu. Ürküttü beni. Ona karşı beslediğim saygı duygularının bir kısmı silinmişti. Hiç değilse, geri kalanını kurtarmak için kaçmaya karar verdim onun bulunduğu şehirden. Strazbourg'a geçtim. Normandiya askerî birliği o sırada Strazbourg'da bulunuyordu... Madam Courval'in içi ka-

rıştı bu son söz üstüne, ama tuttu kendisini; -oradaki albaya yaklaşmak için bir plân kurdum, diye devam etti genç Courval, sonunda tanıştım onunla; bana asteğmen rütbesiyle birliğinde görev verdi; ertesi yıl birliğimiz Nancy'deki garnizona katıldı; tabiî ben de oraya gittim. Nancy'de Madam Verquin'in ailesinden bir kıza tutuldum..., baştan çıkardım bu genç kızı, bir oğlum oldu ondan, ama ben acımadan terk ettim onu.

Bu sözler Madam Courval'i tepeden tırnağa sarsmaya yetmişti; sağır bir inleme geldi göğsünde tıkandı, ama bir şey belli etmemeyi başardı.

«İşte bu serüvenim daha sonra başıma gelecek bütün mutsuzlukların temeli oldu; yeni doğan çocuğumu Metz yakınlarında bir kadına emanet etmiştim; o kadın yavruya çok iyi bakacağı konusunda söz vermişti; bir süre sonra birliğime döndüm; ne var ki durumu herkes öğrenmişti; Matmazel Nancy'e dönmeyince, ona karşı tutumum herkesçe kınandı; onun mahvolmasına sebep oldum gerekçesiyle suçladılar beni; bütün şehir halkına sevdirmiş kendini, öyle ki birtakım kimseler bu zavallı matmazelin öcünü almak için ardımda dolaşmaya başladılar; bu arada biriyle dövüştüm ve öldürdüm onu, derhal Metz'e gittim, çocuğumu alarak Tourine'e kaçtım. On iki yıl kadar Sardenya kıralının hizmetinde çalıştım. O yıllarda çektiğim acılar, başıma gelenler şimdi size anlatamıyacağım kadar çoktur. Bu arada oğlum gitgide büyüyordu. Pırıl pırıl bir çocuktu. Çok şey vâdeden bir çocuk. Tourine'de bir Fransız kadınla tanıştım. Sardenya sarayına gelin gitmiş prenseslerimizden birinin yanında çalışıyordu. Bu saygıdeğer kadın başımdan geçenlerle ilgilenmişti. Ben de ondan çocuğumu, eğitimini sağlamlaştırsın diye, Fransa'ya geçirme-

sini rica ettim. Ayrıca işlerini yoluna koyduktan sonra, altı yıl içinde kendimin de Fransa'ya geçeceğime, çocuğu o zaman alacağıma dair söz verdim; kabul etti, çocuğu alıp Paris'e götürdü, onun iyi yetişmesi uğruna gereken çabaları ihmal etmedi. Bana sık sık haberler yolluyordu.

«Söz verdiğim süreden bir yıl önce Paris'e gitmeyi başardım; gidip o madamın evini buldum, oğlumu yeniden göreceğim, hâlâ yüreğimi yakan hayın duygularımın meyvası olan bu çocuğu kucaklıyacağım diye büyük bir sevinçle doluydum. Gelgelelim, madam gözyaşları içinde karşıladı beni. Çocuğunuz burda değil artık, dedi; babasının felâketini hazırlayan aynı duygunun kurbanı oldu o da; bir dostumuzun çiftliğine gitmiştik; orada çekici, adını söylememeye yemin ettiğim bir kıza çılgınca tutuldu; aşkının öfkesine boyun eğdi, erdemin reddettiği şeyi zorla almak istedi; ve kendisini sadece korkutmak için havaya kalkan bir elin vurduğu darbe ta yüreğine kadar köklendi, öldürdü onu.»

Sözün burasında Madam Courval'in üstüne tuhaf bir durgunluk geldi. Öyle ki, bir an, birdenbire öleceğinden korkulabilirdi; gözleri bir noktaya dikilmiş, iyice sakinleşmişti; damarlarındaki kan donmuştu, akmıyordu artık. Bu uğursuz serüvenler arasındaki bağlantıyı yeni yeni seçen Mösyö Courval, oğlunun sözünü keserek karısıyla uğraşmaya başladı...., Madam Courval kendine geldi ve cesur bir çabayla:

— Bırakalım oğlunuz sözünün gerisini getirsin, dedi, belki de daha karşılaşacağımız çok felâket var, kimbilir?

Madamın kendisini ancak dolaylı olarak ilgilendirebilecek bu olaylar anlatılırken niçin bunca büyük bir keder ortamına girdiğini anlayamıyordu genç Courval: yine de onda kavramlmaz bir iki özellik olduğunu görmüştü; gözlerini ye-

tı, diye devam etti genç Courval, artık beni Fransa'ya bağlayan önemli bir bağ kopmuş bulunuyordu; duramazdım oralarda; tabiî önemli bir bağ derken, sizden başka bir bağım kalmamıştı demek istiyorum babacığım... Evet, gerçi siz vardınız Fransa'da, ama size yaklaşmak cesaretini gösteremezdim, gazabınızdan korkardım... Almanya'ya gitmeye karar verdim. Şimdi de size beni asıl dehşete düşüren, günlerimi huzursuzluğa boğan olayı anlatmaya geçeceğim, dedi genç Courval babasının ellerini yüzüne gözüne sürerek ve gözyaşları içinde hıçkırarak, yalnız rica ediyorum bütün dayanıklılığınızı toplayın. N'olur güçlü olun dinlerken.

«Nancy'e geldiğimde Madam Desbarres adlı bir kadının, rakibi olan bir başka kadını öldürdüğü için cezaevine atıldığını, belki de ertesi gün idam edileceğini öğrendim. Bu Madam Desbarres annemdi benim, sefih hayatında bu takma adı kullanıyordu; sizi de kendisinin ölmüş olduğuna inandırtmıştı.

— Aman mösyö, diye bir çığlık attı mutsuz Florville, gözyaşları ve hırıltılar içinde kocasının kollarına atıldı... Aman mösyö, felâketlerimin sonuncusunu görüyor musunuz? Ben demedim miydim size?

— Evet madam her şeyi görüyorum, dedi Mösyö Courval, ama yalvarırım bırakınız da oğlum sözlerinin sonunu getirsin.

Florville yine tuttu kendini, ama güçlükle soluk alıyordu; ürküden doğan bu kasılmaya sinir mi dayanırdı? duygu mu dayanırdı?.

— Kesmeyin oğlum, arkasını getirin, dedi zavallı baba, biraz sonra bütün bunların nedenini öğreneceksiniz.

— Peki mösyö, diye devam etti genç Courval, acaba adlarda bir yanlış anlama mı var kuşkusuyla işi iyice soruşturdum; sonunda öğrendim ki bu mutsuz kadın gerçekten benim annem. Görüşmek için haber yolladım kendisine; kabul etti: gittim, kollarına atıldım... «Suçlu olarak ölüyorum, dedi bana, ama beni ölüme götüren olayda öyle uğursuz bir şey var ki... Önce bu cinayette bir başkasından kuşkulanılıyordu; belki de asil mahkûm edilecek o olacaktı; çünkü bütün kanıtlar onun aleyhineydi; ne var ki o sırada aynı otelde bulunan bir kadın ve iki hizmetçisi beni cinayeti işlerken görmüşler; ben öldürme işine öyle çılgıncasına dalmışım ki onları fark edememişim; beni ölüme götüren hüküm onların tanıklıklarıyla verildi; her neyse, şimdi yanyana olabildiğimiz şu kısa zamanı boş şeylerle harcamıyalım; sana verecek gizlerim var, beni iyi dinle yavrum. Ben gözlerimi sonsuzluğa kapadıktan sonra gidip babanı bulacaksın, ona bunca suçun arasında kendisinin hiç bilmediği bir tanesini söyleyeceksin. Bunu itiraf etmek zorunluğunu duyuyorum bugün... Biliyor musun bir de kızkardeşin var senin Courval... Senden bir yıl sonra dünyaya getirmiştim. Seni çok seviyordum, bu kız bir gün evleneceğini ileri sürerek senin hakkın olan mallar üstünde hak iddia eder diye korkuyordum; bütün mal mülk senin olmalıydı, sonunda sana kalmalıydı. Onun için bu kızdan kurtulmak çarelerini aradım. Öte yandan istedim ki kocam ilerde aramızdaki bağın meyvalarından hiçbirini devşirmesin, Serbest ve açık saçık hayatım beni başka yönlere sürükledi, bana kötü olan, korkunç olan her şeyi gösterdi ve yeni suç-

lar işlememe engel oldu sonra da... Bu küçük için bir ölüm tasarlıyordum; çılgın cinayeti dadısıyla birlikte işleyecektik. Susması için de onu paraca doyuracaktım. Ama bu kadın bana zengin ve uzun süredenberi evli olduğu halde çocuksuz kalan, oysa tanrının her günü çocuk bekleyen bir adam tanıdığını söyledi; bu işi suçsuz yoldan sonuçlandırmanın daha iyi, daha kolay olduğunu ekledi; üstelik kimbilir, belki de küçük kız bu şekilde mutluluğa da kavuşabilirdi; aklım yattı dadının verdiği fikre; hemen kabul ettim; o gece kızcağızın kundağına bir mektup iğneledik, götürüp o adamın kapısının önüne bıraktık; şimdi sen hemen Paris'e koş; ben nasıl olsa biraz sonra son nefesimi vereceğim, git bul babanı, yalvar ona, beni bağışlasın artık, anılarımı lânetlemeyi bıraksın ve daha önemlisi bu çocuğu bir an önce yanma alsın.

«Bu sözlerden sonra annem kucakladı, bağrına bastı beni..., anlattıklarından ötürü bende uyanan müthiş iç karışıklığını hafifletmek istedi... Sonra babacığım, ertesi gün idam ettiler onu. Bense amansız bir hastalığa yakalandım, nerdeyse ölüyordum; tam iki yıl hayatla ölüm arasında bir gidip bir geldim; size bu konuda bir şeyler yazmak gücünü bulamadım bu süre içinde kendimde; biraz iyileşir iyileşmez de işte sizin dizlerinize kapanmak için çıkıp geldim. Yalvarıyorum babacığım, mutsuz karınızın kusurlarını bağışlayın. Kızkardeşimin kimin evinin kapısına bırakıldığını da söyliyeyim: Mösyö Saint - Prât'nın.

Mösyö Courval büyük bir sarsıntı geçirdi; bütün duyuları dondu, kolları, bacakları işlemez duruma geldi... Çok kötü, çok acınası bir hali vardı.

Florville'e gelince, demindenberi kıvranıp dururken

şimdi öc alma sırası kendine gelmiş biri gibi rahat bir tavırla ansızın doğruldu yerinden:

— Peki mösyö, dedi Courval'e, şu anda zavallı Florville' den daha suçlu bir insanın yeryüzünde yaşayabileceğine inanıyor musunuz?... Tanısana beni Senneval, ben hem kızkardeşin, hem Nancy'de baştan çıkardığın kız değil miyim? Hem oğlumu öldürdüm, hem babama karılık ettim. Annemi idam sehpasına yollayan uğursuz yaratık da benim... Evet mösyöler, işte görüyorsunuz suçlarımı; size ilişkin ne varsa onda dehşet görüyorum; kardeşime bakıyorum, aynı zamanda âşığım olmuş; babama bakıyorum, onunla evlenmişim; bir de kalkıp kendimi görmeye çalışsam bir ifritle, bir canavarla karşılaşıyorum: oğlunu öldüren, annesini öldürten bir canavar oluyorum hemen. İnanın ki tanrı olanca acı çektirme gücünü yalnız benim için kullanmış. Benliğimi temelden yıkan bu karışıklıklar arasında bundan böyle bir an bile yaşayabileceğime inanabilir misiniz? Şimdi işlenecek tek suç var benim için, o da hepsinin öcünü alacak.

Bir anda Florville, Sennevalin tabancalarından birini kaptı, namluyu kendi beynine doğrulttu ve ateşledi. Karşısındakiler bir şey yapmayı düşünecek zaman bulamamışlardı. Tek kelime bile söyleyemeden can verdi Florville.

Mösyö Courval bayıldı. Gördüğü müthiş sahnenin etkisiyle harap olan oğlu ise bu arada hizmetçileri yardıma çağırma gücünü göstermişti. Ne var ki artık iş işten geçmiş bulunuyordu, Florville için bir şey yapılamazdı artık. Alnını ölümün bulutu gölgelemiş, yüzünün çizgileri böylesi bir ölümü ve umutsuzluğu belirtir şekilde kaymış, sarkmıştı; her yeri kanlar içindeydi.

Mösyö Courval'i yatağına götürdüler; iki aydan fazla bir süre ayağa kalkamadı; aynı dehşet içinde bunalan oğlu ise bir yandan babasını yeniden hayata döndürebilmek için çalışıyor, bununla avunuyordu. Ama ikisi de başlarına kaderin sardığı bu üstüste, içiçe olaylardan sonra çok yaşayamadılar. Önce biri, sonra öteki bu dünyayı terk etti. Acı ve kekre bir yalnızlık, dostlarından alıp götürdü onları; ikisi de o yalnızlıkta iyiliğin ve erdemin kucağına gömülerek hüzünlü ve güç bir hayatın sınırlarından rahatça çıkıp kurtuldular. Zaten o hayat onlara sadece kendilerini ve bu ürkünç hikâyeyi okuyanları şu gerçeğe inandırmak için verilmişti: insan yalnız mezarda sükûna kavuşabilir; yeryüzünde ise kendi benzerlerinin kötülüğü, tutkularının dağınıklığı, daha önemlisi, kaderin uğursuzluğu dolayısıyla fırsat bulamaz buna.

FAXELANGE

ÖSYÖ ve Madam Faxelange Paris'te dümdüz bir hayat sürüyorlardı; yılda 30-35000 liralık bir gelirleri vardı. Evliliklerinin ilk gecesinden çok güzel bir kızları olmuştu: tıpkı bir tanrıça, bir gençlik heykeli... Mösyö Faxelange önceleri memurdu, sonra çok genç yaşta emekli oldu; o günden beri sadece kendi özel işleriyle, bir de kızının eğitimiyle uğraşmaya başladı. Çok yumuşak, az zeki ve iyi huylu bir adamdı. Karısına gelince, o da aynı yaşlarda, yani 45-50 yaşlarında falandı; biraz daha ince bir zekâsı vardı. Ama doğrusu iyiniyet ve saflıktan çok, güvensizlik ve şeytanlık ağır basıyordu onda.

Matmazel Faxelange on altısına basmıştı; hani romantik yüzler vardır, her çizgisi ayrı bir erdemle belirlenir, işte Matmazel Faxelange'ın yüzü de öyleydi; ten bembeyaz, gözler mavi, ağız azıcık büyük ve biçimli, beden hafif ve yumuşak, saçlar dünyanın en güzel saçları. Huyları da görünüşü gibiydi tıpkı; kötülüğe elverişli değildi; öyle ki kötülük yapılabileceğini bile düşünemezdi; kısaca, bu kız güzelliklerin kucağında yetişmiş bir saflık ve suçsuzluk örneğiydi. Eğitimi de yerindeydi matmazelin; yetişmesi için hiçbir fedakârlıktan kaçınılmamıştı; çok güzel İngilizce ve İtalyanca konuşur, zevkli minyatürler çizer, birçok müzik aletini ustaca çalardı. Günün birinde kader geldi çattı; zaten anne babanın son on sekiz aydır tek işleri sevgili kızlarının iyi bir evlenme yapmasiyle ilgili uğraşmalar olmuştu. Evlendirmek onu... Ne var ki Matmazel Faxelange'm yüreği üç yılı aşkın bir süreden beri başka birşeyle doluydu; sık sık evlerine gelen kuzeni Mösyö Goé

bu güzel kızın en tatlı eğlencesi olmuştu; artık ona aitti biraz; onu eski çağlarda raslanan büyük bir incelikle seviyordu. Bizim çağımızda böyle duygular kalmadı.

Mösyö Goé de böyle bir mutluluğa lâyıktı doğrusu; 23 yaşındaydı, boyu bosu yerindeydi, güzel bir yüzü ve kuzininkine eş olarak yaratılmış bir karakteri vardı; süvari subayıydı. Nedir ki para pul bakımından pek varlıklı sayılmazdı; Matmazele nasıl zengin bir koca gerekiyorsa onun da yüklü drahomalı bir kıza ihtiyacı vardı. Yani daha önce de söylediğimiz gibi ikisi de hayat hakkındaki fikirlerinin birbirini karşılamadığını biliyorlar, yüreklerindeki ateşle içlene içlene kavrulup duruyorlardı.

Mösyö Goé, matmazelin annesine babasına kızları için beslediği duyguları hiç belli etmemişti; geri çevrilmek korkusu vardı içinde; gururu böyle bir şeye engeldi. Bu konuda çok daha çekingen olan matmazelin de ağzını açıp tek kelime söylemesi imkânsızdı; böylece aşkın en içten bağlariyle düğümlenmiş bu tatlı ve erdemli serüven sessizliğin gölgesi altında beslenip gitmekteydi. Ama her ikisi de gelecekte olabilecek her türlü duruma karşı birbirlerinden hiç ayrılmayacakları, yalnız birbirlerinin olacakları konusunda sözleşmişlerdi.

Bay Faxelange'ın bir dostu taşradan gelmiş bir adamın kendileriyle tanışmak istediğini söylediği gün de genç sevgililer belirttiğimiz durumdaydılar.

Bu dost, Mösyö Belleval, şöyle demişti: bu tanışma teklifini sebepsiz yere yapmıyorum; sözünü ettiğim adam çok zengin, Fransa'da büyük serveti var, Amerika'da da birçok mülkün sahibi. Buralara gelmesindeki tek amaç, Paris'te kendine uygun bir kız bulup evlenmek; tek kaygım, seçtiği kızı alıp

Yeni Dünya'ya götürmesi ihtimali; böyle bir durum sizler için çok olumsuz ya da elverişsiz değilse, sanırım kızınıza her bakımdan uygun bir damat adayı karşısında bulunuyorsunuz. 32 yaşlarında bir adam bu anlattığım. Yalnız yüzü pek güzel değil... Gözlerinde de biraz karanlık bir ifade var, ama tavırlarında büyük bir soyluluğu ve son derece yüksek bir kültürü hemen görebiliyorsunuz.

— Getirin onu bize, dedi Mösyö Faxelange...

Sonra karısına döndü:

«Ne diyorsunuz bu işe madam?

— Görmemiz lâzım, diye karşılık verdi o da; Eğer iyi bir kısmetse, kızımdan ayrı kalmanın vereceği acılara katlanacağım çaresiz,.. Gerçi onsuz yapamam, bu ayrılık beni çok üzer, ama ne diyeyim, onun mutluluğuna da karşı çıkamam ki.»

Mösyö Belleval bu ilk temastan çok memnun kalmıştı, gün istedi, sonunda Baron Franlo'nun gelecek perşembe onlara gelmesinde karar kılındı.

Baron Franlo iki aydan beri Paris'teydi. Hôtel de Chartres'in en güzel dairesine yerleşmişti. İki uşağı, bir oda hizmetçisi, bir sürü mücevheri, poliçelerle dolu çantası ve ağır giyimleriyle herkesin dikkatini çekiyordu. Paris'e indiğinde Mösyö Belleval'in yakın bir arkadaşını aramıştı. o arkadaş bir süredir evinde yoktu, 18 aydır Paris dışında bulunuyordu. Mösyö Belleval o arkadaşı adına baronla ilgilenmişti. İlk temasları böyle olmuştu. Daha sonra düşüncesini Mösyö Belleval'e açmış, o da böyle şerefli bir konuğun işiyle uğraşmaktan büyük bir zevk duymuştu; ona, dostunun göstermesi gereken bütün özeni göstermekte kusur etmemişti.

Belleval, Baronun söz arasında adlarını söylediği taşralı

kimseleri hiç tanımıyordu, kendi dostundan da bu adları hiç duymamıştı, ama dostunun tanıdığı herkesi kendisi de tanıyacak değildi ya; bu yüzden hiç kuşkulanmadı. N'olsa dostumun bir dostu işte diyordu; böylesine saygıdeğer ve şerefli bir adamın bana verdiği bir işin gerçek nedenini bulup çıkarmak neyime benim. Hem gerekli mi ki?

Böylece mesele halledildi. Mösyö Belleval, Baron Franlo'nun bir görevlisiymiş gibi onu oraya buraya götürmeye, gezdirmeye başladı; gezintilerde, tiyatrolarda, mağazalarda artık hep birlikte görüyordunuz onları. Mösyö Belleval'in Baron Franlo'yla ilişkilerini kavrayabilmek ve onu Faxelange' larla tanıştırmak istemesindeki nedenleri anlayabilmek için bu ayrıntıları anlatmamız çok gereklidir.

Beklenen dâvet günü gelmişti. Madam Faxelange, kızını süsledi, donattı, ama mesele hakkında hiçbir şey söylememişti ona; yabancı konuğun karşısına en yumuşak, en tatlı, en güzel tavrını takınarak çıkmasını, gerekirse bütün hünerlerini göstermesini öğütledi; konuğun, bazı ilişkiler dolayısıyla kendi evlerine özel olarak geldiğini, onu iyi karşılama konusunda babası yönünden birçok nedenler olduğunu belirtti yalnız.

Saat beşti şimdi; tam kararlaştırılan saat. Mösyö Franlo, Mösyö Belleval'le birlikte kapıda göründüler; bu adamın en soylu davranışlara, en kibar görünüşe sahip olduğu daha ilk bakışta anlaşılıyordu; ancak daha önce de belirttiğimiz gibi yüzünde kolay anlatılmaz birşey vardır ki... halindeki inceliğin, yüz çizgilerindeki hareketliliğin bu hatayı örtmek için aşırı bir çaba içinde oldukları söylenebilirdi.

Konuşmaya daldılar; türlü konular açtılar, tartıştılar. Mösyö Franlo her konuda en iyi yetişmiş, en yüksek kattan

bir sosyete adamı gibi davranıyordu. Sözgelimi bilimlerden söz açıldı, Mösyö Franlo hemeninden bütün bilimler üstüne bilgisini gösteriyordu. Sanat konularına mı değinildi, sanat da Franlo'nun alanıydı. Politika derseniz, onun orda da aynı derinliği, hayranlık uyandıracak bir ölçüde tutturduğunu gö rüyordunuz. Bu adam herşeyi biliyordu; hem de gösterişe kaçmadan, kendini öğmeden, yanılabileceğinden dolayı önceden özür dilermiş, söylediklerinden iyice emin değilmiş gibi büyük bir alçakgönüllülük içinde. Müzikten de konuşuldu. Bay Belleval, Matmazel Faxelage'a bir şarkı söylemesini rica etti; Matmazel utançtan kızararak bu ricayı yerine getirdi; ikinci şarkıya geçiyordu ki, Franlo bir koltuğun üstünde duran bir kitarla ona eşlik etmek için izin istedi; bu çalgıyı nekadar büyük bir ustalıkla çalıyordu, parmakları gidip gelir ken ne kadar da alçakgönüllü bir tavrı vardı. Şimdi Matmazel üçüncü şarkıya başlamıştı; Franlo bu kez piyanoya geçti, en büyük ustalara vergi bir incelikle ona eşlik etti. Daha sonra Matmazel Faxelange'dan ingilizce birkaç parça Pope okuması istendi; Franlo durur mu, o da hemen bu dil üstüne bir söylev verdi, o konuda da eniyi bilgiye sahip olduğunu gösterdi.

Saat gelmişti. Baron, dâvet sırasında hiçbir şeyi gözden kaçırmamış, Matmazel Faxelange'ı tanımaya çalışmıştı. Bu yeni tanışıklıktan iyice duygulanan Bay Faxelange, Barondan bir dahaki pazara birlikte yemek yemek sözünü almadan bırakmadı onu.

Bütün gece yabancıyı incelemiş olan Madam Faxelange bu işte kocası kadar istekli görünmüyordu; ona göre bu adamda ilk bakışta farkedilen öyle aşırı birşey vardı ki sanki gelip kızı istese öyle kolay kolay vermemeyi gerektirebilir-

di; kocası ise aksi fikirdeydi; Franlo çok sevimli bir adamdı; ondan daha görgülü, daha iyi görünüşlü birini tanımışlar mıydı şimdiye kadar? Yüzünün ne önemi vardı? Bir erkekte böyle şeylerin üstünde durulur muydu? Madamın hiç kaygısı olmasındı, Franlo'nun kızla birleşmeyi istemesinden daha mutluluk verici bir şey düşünülemezdi kendileri için. Baron kızı istesin de, böylesi zengin bir kısmeti tepsinler, delilik olurdu bu. Zaten kızları için ne zamandan beri böyle birini aramıyorlar mıydı? Ama, n'olsa, bu sözler ihtiyatlı ananın yüreğine su serpmekten uzak kalıyordu; Madama göre, yüz çok önemli bir şeydi; yüz, ruhun aynasıydı; Franlo'nun yüzü de kendi ruhunun aynasıysa, kızını mutlu edecek bir koca olarak düşünemezdi onu.

Birlikte yemek yiyecekleri gün de geldi; Franlo geçen seferkinden daha parıltılı, daha ağır giysiler içindeydi, daha sevimli, daha ince. Yemekten sonra oyun masasına oturuldu: Franlo, Matmazel Faxelange, Bay Belleval, bir de sosyeteden başka bir adam. Franlo çok şanssızdı, şaşılacak bir soyluluk içinde bir oyunda ne kadar kaybedilebilirse o kadar kaybetti; sevimli olmak için bir yöntemdir bu; bizimki bu yöntemden habersiz değildi elbet. Daha sonra müzik... Franlo üç ya da dört türlü müzik âletini elden geçirdi yine. En sonra da Fransızlardan konuşuldu. Devlet bitmişti. Baron teklifsizce Matmazelin elini sıktı. Ayrılmdı.

Bir ay böyle geçti; iki taraftan da herhangi bir teklif gelmiş değildi; ama iki taraf da aynı şeyi düşünüyordu kuşkusuz; Faxelange'lar söz kendileri tarafından açılsın istemiyorlardı; kendi yönünden tam bir başarı sağlamayı aklına koyan Franlo da acele bir davranışla her şeyi bozmaktan çekiniyordu.

Nihayet birgün Bay Belleval, görevli olarak, geldi, kesin bir dille Bay ve Bayan Faxelange'a şu Vivarais'li olup da aynı zamanda Amerikada büyük mülklere sahip bulunan Baron Franlo'nun Matmazel Faxelange'ı görüp beğendiğini, bu sevimli varlıkla hayatını birleştirme konusunda umutlar besleyip besleyemiyeceğini sorduğunu söyledi.

Adet yerini bulsun diye ilk cevap şöyle oldu: Matmazel Faxelange evlenmenin koşulları için yaşça henüz çok gençtir. Baron acaba onbeş gün sonra bize yemeğe buyururlar mı? O gün Baron geldi. Söz arasında Vivarais'de her biri yılda 12-15000 lira gelir getiren üç arazisi olduğunu; babasının Amerika'ya gittiğini, oralı bir kadınla evlendiğini, Amerika'da yaklaşık olarak bir milyon liralık bir servet edindiğini, babası ölünce bu mülkün de kendisine kaldığını, ama henüz oraları hiç görmediğini, evlenir evlenmez karısiyle birlikte Amerika'ya gitmek istediğini anlattı.

Sözün buraya gelmesi Madam Faxelange'ı üzmüştü, o konudaki kaygılarını korkularını söyledi; Franlo ise buna karşılık bugün artık Amerika'ya İngiltere'ye gider gibi gidildiğini, korkuyu gerektirecek hiçbir şeyin söz konusu olmadığını, üstelik bu yolculuğun kendisi için vazgeçilmez olduğunu, zaten orada topu topu iki yıl kalacağını, dönüşte karısını Paris'e getirmeyi düşündüğünü, bu yüzden Madamın sevgili yavrusundan bütün bütüne ayrılması diye bir şeyin var olmadığını; ama yine de ilerde sürekli olarak Paris'te oturma plânının gerçekleşememesinin de pekâlâ mümkün bulunduğunu; Paris'te oturmakla işinin başında bulunmanın aynı anlamları taşıyamıyacağını belirtti. Daha sonra da başka ayrıntılara dokundu. Bu görüşme Faxelange'ların Franlo'dan taşrada kendisi hakkında bilgi verecek bir iki ad söylemesini rica et-

meleriyle son bulmuştu. Franlo hiç şaşırmadı, en iyi bilginin Paris'te, Bakanlıktan alınabileceğini hatırlattı. Güzel bir çareydi bu; kabul edildi; Bay Faxelange ertesi gün Bakanla bizzat görüştü; aldığı bilgiye göre şu sırada Paris'te oturmakta olan Bay Franlo Vivarais'in en saygıdeğer, en hatırlı, en zengin kişilerinden biriydi. Aldığı bilgiden son derece memnun kalan Bay Faxelange soluğu evde aldı, herşeyi anlattı karısına; daha fazla beklemek yersizdi doğrusu; apar topar Matmazelin son hazırlığı görüldü ve Bay Franlo'nun karşısına çıkarıldı.

Bizim sevimli yaratık onbeş günden beri kendisiyle ilgili birtakım plânların yapıldığını farketmiş, ve kadınlara özgü bir kaprisle, eski aşkını susturmaya başlamıştı; Franlo'nun sunduğu görkemli hayatı düşünürken usul usul Bay Goé'yi geri plânlara kaydırıyor, bunu da kendine karşı şöyle bir özre bağlıyordu: Ne denirse yapmaya hazır olacak, ailesini kırmayacaktı.

Olanı biteni biraz kestiren Goé ise pek tabiî olarak durumu pek öyle kayıtsız karşılayacak değildi. Hemen sevgilisine koştu; içinde yanan ateşi, aşkların en içtenini dile getirdi; çok seviyordu onu, ama kendi ölüm fermanını hazırlayan şu son değişikliklerin nereden geldiğini de iyi biliyordu; oysa böylesine öldürücü bir vefasızlığa inanmalı mıydı? Gözyaşları da genç adamın dertlerine ekleniyor, güçlendiriyordu onları; Matmazel Faxelange şaşırmıştı; ne varsa anlattı; bunun üstüne ikisi birlikte aynı sonuca vardılar; en iyisi Goé'nin ailesini harekete geçirmek olacaktı; durumu düzeltmek için başka çare yoktu; öyle yapıldı; genç adam gidip babasının ayaklarına kapandı, kuzinini ailesinden gidip istemesi için yalvardı ona, yoksa yaşayamazdı, hattâ Fransayı bile terke-

der başka ülkelere kaçardı. Babası uygun davrandı ve ertesi gün Bay Faxelange'ı ziyaret etti. Ancak aldığı cevap çok ilinçti: Faxelange'lar için bir şerefti bu, teşekkür ederlerdi, ne var ki geç kalınmıştı, başkasına söz verilmiş bulunuyordu. Aslında pek uygun bulmadığı bu evliliğin gerçekleşemeyeceğine hiç üzülmeyen Baba Goé, gelip durumu oğluna anlatmakla yetindi, üstelik artık bu sevdadan vazgeçmesini, kuzininin mutluluğunu bulandırmamasını öğütledi ona.

Genç Goé kuduruyordu, ama tek lâf çıkmadı ağzından; hemen gidip aşk ve görkemli yaşama hırsı arasında bocalayan Matmazel Faxelange'ı buldu; Matmazel Faxelange'ın düşünceleri bu kez daha bir durulmuşa benziyordu; onu teselli etmek için bin dereden su getirmeye başladı; genç Goé sakin görünmeye çalışıyordu, kendine hâkim olmayı başardı; kuzininin elini öptü ve korkunç duygularla dolup taşarak onun yanından ayrıldı. Bu duygularını saklamak zorundaydı. Ama sevgilisi anladı ki Bay Goé kendisini sevmekten hiçbir zaman vazgeçmeyecek, buna karşılık mutluluğunu bulandırmaya da hiç kalkışmayacak.

Bu arada Franlo, Belleval aracılığı ile gerçeği öğrenmişti: ortada çekinilecek rakipler vardı; bu yüzden de Matmazel Faxelange'ın kalbini kesin olarak elde etmenin, son bir atak daha yapmanın tam sırasıydı. Müstakbel karısına bir sürü değerli hediye yolladı. Matmazel de, ailesine danıştıktan sonra, koca gözüyle bakılması gereken bu adamın bu ince davranışını değerlendirdi, hediyeleri kabul etti. Franlo, Paris'ten iki konak ötede gözalıcı nitelikte eşyayla donanmış bir ev tuttu; orada sekiz gün kadar şölenler, çağanlar içinde yaşadılar. Tabiî bunları yaparken sonucu en kesin bir şekilde almak için becerikli adımlar da atıyordu. Sonunda başarıya ulaştı; sev-

gili kızımızın gözlerini istediği yöne çevirmişti artık; rakibin korkulacak tarafı kalmamıştı.

Bununla birlikte eski anılar Matmazel Faxelange'ın aklından bütün bütüne silinmiş değildi. Bir türlü gözyaşlarını tutamıyordu; çocukluğundan beri bunca sevdiği, bağlandığı gence, yıllardır varlığının temel konusu olmuş kimseye yaptığı hayınlığın acısı içindeydi... «Bana ne yaptı da ben terkettim onu? diye soruyordu kendi kendine. Bana sevgisi mi eksildi de böyle yaptım? Değil... Değil... İşte ben kalkıp ona haymlık ettim... Hem de kimin uğruna, ah Tanrım! Hem de kim için? Hiç tanımadığım bir adam için... Belki de uğruna aşkımı teptiğim bu yeni ve zengin hayat burnumdan gelecek ilerde... Tanrım! Ne müthiş şey, ne kötü şey eğer aldanmışsam». Ama böylesi düşünceler çok sürmüyordu; Franlo'nun düzenlediği bir eğlence, yolladığı değerli bir hediye unutturmaya yetiyordu ona her şeyi.

Bir gece düşünde Franlo'yu vahşi bir hayvan şekline girmiş gördü; tutmuş kendini ölülerle dolu bir kan çukuruna doğru sürüklüyordu; Matmazel Faxelange olanca sesiyle bağırıyor ama ona duyuramıyordu... O sırada Goé ortaya çıkıyor, kolundan tutup geri çekiyor, sonra da ortadan kayboluyordu... Matmazel Faxelange kendini kaybedip oracığa yığılıyordu... Bu korkunç düş yüzünden iki gün hastalandı; yemedi, içmedi. Ama yeni bir eğlence bu izlenimleri silmeye yetti.

Artık işler yoluna girdi denebilirdi. Franlo gün kazanmak için acele ediyordu. Bir sabah Matmazel Faxelange ondan aşağıdaki mektubu aldı:

Hiç tanımadığım öfkeli bir adam, bu akşam Bay ve Bayan Faxelange'a ve onların eşsiz güzel kızlarına saygılarımı sunmaktan yoksun bıraktı beni; mutluluğunu yıktığımı söyle-

yerek üstüme yürüyen bu adam benimle dövüşmek istiyordu; nitekim boş bulunarak bir kılıç darbesi yedim ondan. Hiç kuşkusuz birkaç gün içinde benden hakkettiği cevabı alacak. Ama işin asıl üzülünecek tarafı doktorların yirmi dört saat bir yere çıkmamı yasaklamış bulunmalarıdır. Oysa ben bu akşam gelip Matmazel Faxelange'a aşk yeminlerimi tazelemek istiyordum. Ne büyük yoksunluk...

Du Baron de BRANLO

Matmazel Faxelange bu mektuba fazla şaşırmadı. Bekliyordu zaten böyle bir şeyi. Meseleyi hemen annesine babasına duyurdu; Böylelikle eski aşığının güvenliğini de korumuş oluyordu aklınca. Kendisi uğruna hayatını tehlikeye atan biri için üzülecekti elbet... Bunca çılgınlaşan biri için... Henüz sevmekte olduğu ve o yürekli, yiğit çıkışı yapan şu genci de Franlo kadar esirgiyordu içinden; ikisi de değerliydi onun için; ne var ki birinden biri tehlikedeydi işte; biri hücum etmeye kalksa öbürünün kanı akacaktı. Yine de Matmazel Faxelange'ın her şeyi Franlo'nun lehine yorumlayacak bir psikoloji içinde olduğunu söyleyelim; Goé, ne de olsa haksızdı, Franlo savunma halindeydi, ne de olsa.

Bir yandan Bay Faxelange muhtemel olayları önlemek amacıyla Goé'nin babasına koşarken, Belleval ile Madam Faxelange ve Matmazel Faxelange da boş durmadılar, onlar da Franlo'ya geçmiş olsuna gittiler. Franlo misafirlerini bir divana uzanmış şekilde kabul etti. Aşırı derecede soyunuk bir haldeydi. Yüzünde yorgunluk vardı. Bu yorgunluğun o yüzdeki kişiyi şaşırtan aşırı ifadeyi biraz değiştirdiği sanılabilirdi.

Bay Belleval ve saygıdeğer dostu bu karşılaşmadan Madam Faxelange'ı işin artık geciktirilmeye gelmez niteliğine

inandırma bakımından bir güzel yararlandılar: böyle giderse daha birçok üzücü olaylarla karşılaşılabilirdi... Hattâ hattâ Franlo Parisi terketmek zorunda kalabilirdi... Meseleyi oluruna bağlamayı gerektiren daha sayısız sebep vardı.

Madam Faxelange'ın direnme gücü yıkılmıştı; bir taraftan Bay Belleval'in dostluğu ve inandırıcı hareketleri, bir taraftan kocasının her günkü sert bakışları, sonsuz üstelemeleri Madamı yenilgiye uğratmıştı; böyle bir evliliğin kızı için sağlayacağı fevkalâde durumu da düşününce artık karşı çıkmayı bıraktı. Böylece ziyaret şu anlaşmayla sonuçlandı: Franlo'nun sağlık durumu elverip de ilk sokağa çıktığı gün nikâh kıyılacak. Franlo, bizim politikacı kahramanımız, Matmazel Faxelange'ın bazı kaygıları olduğunu sezmişti; Matmazel ne de olsa eski sevgilisinin hayatına bir zarar gelmesini istemiyor, Goé'yi cezalandırmaktan vazgeçmesini rica ediyordu. Franlo bu konuda söz verdi. Ona bir şey yapmayacaktı.

İşin geri yanı Goé'nin babasiyle halledildi; Goé aşkın kendine yaptırttığı hareketinden dolayı pişman olmuştu. Bay Faxelange rahatlamıştı; artık öbür meselelere sıra gelebilirdi. Para. Para işi ne olacaktı? Bay Franlo hemen Amerika'ya gitmek istiyordu; orada çok iyi bir durumu olacaktı; işlerini yoluna koyacak, mülkünü arttıracaktı. Bunun için de karısının çehizinden yararlanmak isteyeceği kuşkusuzdu. Çehiz için 400 000 franklık bir miktar üstünde anlaşmaya varılmıştı; bu, Bay Faxelange'ın servetinde büyük bir gedik açılması anlamına geliyordu; ama hayatta tek bir kızı vardı; zaten bütün varlığı birgün ona kalmayacak mıydı? Üstelik bu iş öyle bir işti ki hayatta bir kere raslanırdı; olacak olan olmalı, her türlü fedakârlığa katlanmalıydı. Franlo'nun başına gelen yeni serüvenin yedinci günü, yani Matmazel Faxelange'ı ilk gördü-

ğü günden üç ay sonra söz konusu para kendisine verildi. Böylece Franlo artık Matmazelin kocası oluyordu. Eş dost bir araya geldi, anlaşma imzalandı, ertesi gün gürültüsüz bir şekilde nikâhları kıyılacak, iki gün sonra da Franlo parasını ve karısını alarak Amerikaya hareket edecekti.

O uğursuz günün akşamı Bay Goé tesbit ettiği gizli bir yerde eski sevgilisiyle son bir kere buluşmak istedi. Biliyordu ki Matmazel Faxelange istedikten sonra oraya gelmesi işten bile değil. Bu ricası reddedildi. Bunun üzerine Goé, ikinci bir mesaj yolladı: kuzinine açıklaması gereken çok önemli bir şey vardı. Gerçi güzelimiz bir hayınlık yapmıştı, aldatılmıştı, sadık kalmamıştı, ama eski sevgilisine karşı içinde hiçbir nefret duygusu taşımıyordu; bu son mesaj üzerine biraz çözüldü, o gizli yere gitti, Goé ile buluştu.

«Ben şey için gelmiyorum, dedi Goé kuzinine, ben sizin ve ailenizin deyimiyle, mutluluğunuzu bulandırmak için gelmiyorum. Ama ne var ki size karşı taşımaya mecbur olduğum dürüstlük duygusu içinde, aldatıldığınızı, büyük bir belâya çattığınızı zamanında haber vermek istiyorum; evleneceğiniz adam düzenbazın biridir; sizi bir kere yakalayıp götürdükten sonra dünyanın en mutsuz kadını yapacak; bir dolandırıcıyle karşı karşıyasınız. Aldatıldınız.»

Bu söylevî dinledikten sonra Matmazel Faxelange kuzenine, birine karşı bunca ağır suçlamalara girilmeden önce ortaya çok açık deliller koymak gerektiğini söyledi.

«Ne yazık ki henüz elimde böyle deliller yok, dedi Goé, bunda haklısınız belki, ama inanın, sıkı bir şekilde soruşturuyorum, çok yakında her şey olduğu gibi ortaya çıkacak. Bakın ne yapın biliyor musunuz, sevdiğiniz en kutsal şeyle-

rin başı için şunu yapın: ailenizden nikâh törenini erteleyecek yeni bir vâde isteyin.

— Sevgili kuzenim, dedi Matmazel Faxelange gülümseyerek, boşuna ortalığı karıştırdığınızın farkında mısınız? Şu sözlerinizin birer bahane olduğu o kadar belli ki. Beni içinde bulunduğum ve artık hiçbir şeyin sarsamayacağı bir durumun dışına çıkarmak için çareler arıyorsunuz. Hadi n'olur itiraf edin kurduğunuz düzenleri, hepsini affedeceğim. Ama yersiz sözlerle beni kaygılar içine atmaktan vazgeçin. Artık adımımı atmışım, hiçbir şey geri döndüremez beni.»

Aslında gerçekten hiçbir kesin delili olmayan, yalnız bazı kuşkularla hareket eden, bunu da zaman kazanmak için yapan Bay Goé, kuzeninin ayaklarına kapandı: «Biliyorsun, tapıyorum sana, diye boğula boğula hıçkırdı, mezara kadar da götüreceğim bu aşkı; sense kalkmış beni bırakıp gidiyorsun, hiç dönmemek üzere gidiyorsun... Bakın itiraf ediyorum işte, o söylediğim konu üstüne fazla bir şey bilmiyorum, sadece çok kuvvetli kuşkularım var, o kadar. Ama bilesiniz ki bu kuşkular beni sizden ayrılıyor olmaktan daha fazla yıkıyor, mahvediyor.. Umutsuzluğumdan da ağır basıyor bu kuşkular.. Mutlusunuz ya, mutluluğunuzun zirvesinde de çocukluğumuzun o tatlı günlerini arasıra hatırlayacaksınız değil mi?.. Hani hep benim olacağınızı söyler, yeminler ederdiniz, işte o günleri... Zevkin dakikaları ne kadar da çabuk geçti, kederinkiler kimbilir nekadar uzun sürecek! Tanrım! böyle bir terkedilişi hakkedecek ne yaptım ben? Siz söyleyin Matmazel, ne yaptım size ben.. Nasıl feda ettiniz bu aşkı? Sizi benim sevgimden çekip alan şu korkunç herif benden daha büyük bir aşk mı sundu size? Benim kadar eski günlere mi gidiyor onun da aşkı?..»

Gözyaşları seller gibi akıyordu mutsuz Goé'nin gözlerinden; sevgilisinin ellerini avuçlarına almış sıkıyordu; onları yüreğinin üstüne bastırıyor, yüzüne gözüne sürüyordu.

Bu hava içinde duygulu Faxelange'ın içine bir üzüntü gölgesi düşmemesi imkânsızdı. Gözlerinden birkaç damlanın düşmesine engel olamadı. «Sevgili Goé, dedi kuzenine, ailemin isteklerine boyun eğmeye mecbur olduğumu biliyorsun; hem sonra bizim birleşmemizin imkânsızlığını da biliyordun.

— Bekleyecektik.

— Ah Tanrım! kişinin mutluluğunu kendi ailesinin mutsuzluğu üstüne kurması ne korkunç şey.

— Belki istemiyorduk, ama henüz bekleme yaşındaydık ikimiz de.

— Peki senin bana bağlılığın nerden belli olacaktı?

— Nerden mi? Yine senden. Senin karakterinden... hepsi de sana ait olan bütün şu güzelliklerinden... İnsan seni bir kere sevdi mi, artık o sürüp gider... Eğer hâlâ benim olmak istiyorsan... Gel kaçalım buralardan, dünyanın öbür ucuna gidelim. Beni yeterince seviyorsan arkamdan gelirsin.

— Artık olmaz. Hiçbir şey beni buna sürükleyemez artık. Şimdi sana düşen şu: git, kendini başka şeylerle avut, beni unut dostum; en uygunu bu. Hayatında daha öyle güzelliklerle karşılaşacaksın ki bugünleri unutacaksın.

— Şimdi bir de vefasızlıktan konuşma; ben seni nasıl unuturum; sensizlikte nasıl avunurum, hayin! Hayır, hayır, bir ân bile bu söylediklerinin gerçek olduğunu düşünmemiş, benden kuşkulanmamışsmdır. İnanmıyorum buna.

— Dostum, mutsuz arkadaşım, ayrılmamız gerekiyor bizim; bunlardan konuşmayalım, bunlar beni örseliyor, dertli ediyor.. En uygun, en mâkul yol ayrılmamızdır.

— Pekâlâ! Sen nasıl diyorsan öyle olsun, işte hayatımda seninle son defa konuşmuş oluyorum şimdi. Öyle olsun. Gerçi çok insafsızsın, ama yine de bu isteğini yerine getireceğim; benim de senden iki isteğim var; bakalım onları da reddedecek kadar insafsızlığı ileri götürecek misin?

— Söyle onları.

— İki şey istiyorum senden: saçlarından bir bukle kesip bana vereceksin, bir de her ay bir mektup yazacaksın, hiç değilse mutlu olup olmadığını bildireceksin... Ben de avunur dururum eğer mutluysan... Ama sanmam ki şu korkunç herifle... Eğer mutlu değilsen, inan bana sevgili dostum... seni bulup kurtarmak için cehennemin dibine bile giderim.

— Bu korkuyu içinden atmalısın sevgili dostum, Franlo dünyanın en şerefli, en onurlu insanıdır. Onda yalnız içtenlik.. ve incelik buluyorum... İşi gücü benim mutlu olmam için planlar yapmak, onun. Çok iyi bir adam.

— Ah Faxelange, ah! ancak benim yanımda mutlu olabileceğini söylediğin günleri hatırla bir de... Neyse, bu istediklerimi yapacak mısın?

— Evet, diye karşılık verdi Matmazel Faxelange, al, işte saçlarımdan bir parça; sana yazacağımdan da emin olmalısın; her şeyi yazacağım sana; hadi artık ayrılalım, öyle gerekiyor.»

Bu sözleri söylerken bir elini sevgilisine uzatmıştı; zavallı kız işlerin artık düzeldiğini sanıyordu. Ancak uzattığı elin Goé'nin gözyaşlarıyla ıslandığını görür görmez o da hıçkırıklara boğuldu, bir koltuğun üstüne yığıldı, kendini kaybetti. Bu sahne Matmazel Faxelange'ın dert ortağı bir kadının evinde geçiyordu. Bu kadın derhal yardım etmeğe koştu. Matmazel Faxelange gözlerini açtığı zaman sevgilisinin gözyaşlarıy-

la bütün eteklerinin ıslandığını farketti. Tuttu onu kaldırdı, teselli etti. «Hadi allahaısmarladık, dedi ona, hayatının son ânına kadar sana yakın olacak, seni kutsal bilecek bu kızı daima sev; suçlarımı yüzüme vurmayı da bırak artık, vaktimiz kalmadı buna.. Ben aldatıldım, aşkımdan saptırıldım.. Bazı şeylere alıştırıldım... Artık yüreğim yalnız bana yüklenen görevler için çarpıyor. Ama bütün duygularım senden yana, seninle birlikte.. Hadi, artık git, benim arkamdan da hiçbir zaman gelme. Elveda!»

Goé korkunç bir halde, kalktı, gitti. Matmazel Faxelange ise dinlenmeye benzer bir dalgınlığın içindeydi; içini kemiren acılara bir çare arar gibiydi; bu acıların yarattığı bir önsezisi vardı; sanki Franlo'nun karısı olmayacaktı. Ne var ki bunların hepsi geçti; nikâh töreni, hazırlıklar, telâş bu zayıf kızı sakinleştirmeye yetmişti; papazın önünde bütün varlığını ömrü oldukça Franlo'ya bağlayacak o eveti, o uğursuz kelimeyi söyledi; aynı günün gecesi de artık yeryüzünde kendine lâyık tek adamla arasında mesafeler yaratacak o müthiş fedakârlığa katlandı, kızlığını Franlo'ya verdi; onun karısıydı artık.

Ertesi gün yolculuk hazırlıklarıyla dolu geçti; bir gün sonra da Madam Franlo, ailesiyle vedalaştı, sarılmalar, öpüşmeler arasında kocasının arabasına bindi. Tabiî, çehizi olan 400 000 frank da bu arabadaydı. Vivarais'ye doğru yola çıktılar. Amerika'ya gitmeden önce altı hafta kadar Vivarais'de kalacaklarını söylemişti Franlo; daha önce yer ayırdıkları bir gemiye oradan binmeleri gerekiyormuş.

Yeni evlilerin kafilesi, kendilerinden başka, Franlo'nun iki at uşağından ve madamın bir oda hizmetçisinden ibaretti. Sözü geçen hizmetçi çocukluğundan beri Madam Franlo'nun

yanında bulunmuştu, şimdi de, Mösyö ve Madam Faxelange'm isteklerine uyarak bütün ömrünü onun yanında geçirmeye gidiyordu. İlerde, belirlenmiş bir yerde, yeni hizmetçiler de katılacaktı kafileye.

Lyon'a kadar hiç durulmadı yolda; oraya kadar bizim iki yolcunun keyifleri de pek yerindeydi doğrusu; zevkle, şakalaşmalarla, karşılıklı ince hareketlerle dolu saatler geçirmişlerdi; Ama Lyon'da herşey değişti. Kibar takımından kimselerin yaptıkları gibi güzel, zengin bir otele yerleşileceği yerde, Franlo'nun Guillotiere köprüsünün ötesinde tutmuş olduğu bir hana inildi. Akşam yemeği orda yendi. Yemekten sonra iki saat geçti geçmedi, Franlo uşaklarından birine yol verdi, öbür uşağıyla birlikte bir paytona bindi; Madamla oda hizmetçisi bagajların yüklendiği bir arabaya oturtuldu; şehrin Rhône kıyıları üstünde çok izbe bir yerine gidildi.

Bu gidiş Madam Franlo'yu ürkütmüştü; yüreği ağzında:

— Peki ama nasıl olur? Beni nereye götürüyorsunuz Mösyö? diye sordu kocasına.

O ise birdenbire sert bir hareketle döndü:

— Lâf mı bu da yani madam! dedi, sizi yanlış bir yola sürüklediğimden mi korkuyorsunuz yoksa? Sizin bu halinizi gören de bir alçağın, bir dolandırıcının eline düşmüş sanacak. Yarın, uzun bir yolculuk için gemiye binmemiz gerekiyor; benim âdetimdir, böyle yolculuklara daha hazır, daha güçlü başlayabilmek için bir gece öncesini bir su kıyısında geçiririm; zaten gemiciler de beni orda bekler; böylece mümkün olduğu kadar az zaman kaybederim.»

Madam Franlo sustu. Her şeyiyle insanı ürperten kötü bir kulübeye gelmişlerdi. Ama bu korkunç izbenin hanım-

efendisini, mutsuz Faxelange'ı asıl titreten şey, birinin gelip kocasına şu sözleri söylemesi oldu:

«Ooo, nihayet geldin Tranche-Montagne (Dağ Parçası), amma da beklettin bizi yahu! Şu kızcağızı aramak için bunca zaman harcamak pek mi gerekliydi sanki? bak, sen gideliberi bir sürü haber birikti burda; senin Roche'u budadılar; Casse-Bras da deliğe tıkıldı; belki hesabını görürler bugün; ama kaygılanmana sebep yok; hiçbiri senin adını vermedi; her şey tıkırında gitti yani; şu günlerde bir de tutsağımız var; onlardan altı kişi öldü; senin ise adamca hiç kaybın olmadı, keyfine bak.»

Evrensel bir titreme aldı zavallı Faxelange'ın her yerini... Bir an siz de kendinizi onun yerine koyun, karşılaştığı tarifsiz olayın yumuşak ve ince ruhunda neler yaratabileceğini, önceleri onu kendine çeken büyünün nasıl ansızın bozulup dökülebileceğini düşünün... Kocası, onun bu acıklı halini fark etmişti, yanına yaklaştı.

«Madam,» dedi açık ve kesin bir dille, «doğruyu söylemenin zamanı geldi artık; görüyorsunuz ki sizi yalanlarımla kandırdım.» Gözlerini oda hizmetçisine dikerek, «şu arsız karıya gelince, onun haberler taşımasını önlemem gerekiyor, al bakalım sen de lâyığını bul» dedi ve cebinden bir tabanca çıkardı, zavallının beynini dağıttı, «ha! işte böyle lâyığını bul; ancak bu şekilde kapatabilirdik ağzını senin.»

Sonra da baygın karısını kollarına aldı:

«Madam siz hiç kaygılanmayın; size karşı uygulayacağım usuller fevkalâde olacak; karım olmanın kazandırdığı bütün ayrıcalıklardan yararlanacaksınız; adamlarımın da size şeflerinin eşi sıfatıyla her türlü üstün saygıyı göstereceklerinden emin olabilirsiniz.»

Hikâyesini anlattığımız ilinç yaratık gerçekten içler acısı bir duruma düştü; gerçi kocası ona özen gösterdi, ama biraz kendine gelip de yanında sevgili yol arkadaşını göremeyince yine hıçkırıklarla ağlamaya başladı; Franlo, oda hizmetçisinin cesedini ırmağa attırmıştı.

«Bu kadının yokluğu sizi fazla üzmesin,» dedi Franlo, «onun sizin yanınızda kalmasına imkân yoktu; ama artık o olmadığına göre size her türlü özeni ben göstereceğim; hiçbir eksiğiniz olmayacak.»

Mutsuz karısının daha az ürktüğünü görünce:

«Madam,» diye ekledi, «ben de şu yaptığım kötü işleri yapmak için dünyaya gelmedim; kumardır beni sürükleyen bu bahtsızlık evrenine; baron Franlo adını sizi etkilemek için uydurmamıştım, böyle bir adım ve ünvanım vardı bir zamanlar, gençliğimi devlet hizmetinde geçirdim, yirmi sekiz yaşımda, üç yıl önce miras olarak konduğum bir serveti çarçur ettim; yıkılmam için üç yıllık bir süre yetti; servetimi ve adımı elde eden kimseler Amerika'ya gidince, bende de bir fikir uyandı ansızın: gidip bir süre Paris'te yaşayanları dolandırayım, kaybettiklerimi yeniden elde edeyim, dedim. Bunu da fazlasıyla başardım; sizin çehizinizi ele geçirmek için 100 000 frank harcamıştım; ama görüyorsunuz ki şu anda 100 000 eküm ve güzel bir karım, çok sevdiğim, bütün ömrümce her yönden üstüne titreyeceğim bir karım var. Şimdi o kadın lütuf buyursun da, bir parça sakinleşerek hayat hikâyemin geri kalan bölümünü dinlesin; evet, bahtsızlıklara uğramıştım; Fransa'nın merkezî eyaletlerini haraca kesen bir haydutlar çetesine katıldım (kumar tutkusuyla yaşayan genç adamlar için ne acı bir ders). Çetenin çalışmaları sırasında çok cesur ataklarım oldu ve girişimin ikinci yılı dolunca şefliğe yüksel-

dim; daha sonra çetenin yerleşme merkezini değiştirdim, Vivarais dağları arasında kimsenin bulamayacağı ve adaletin hiçbir zaman giremediği dar ve ıssız bir vadiye yerleştim. İşte size ülkemi anlattım madam, sizi hangi koşullar içinde alıp getirdiğimi anlattım; burası benim çetenin karargâhıdır. Daha ötede de müfrezelerim, birliklerim var; onları kuzeyde Bourgone'a kadar, güneyde denize kadar uzatırım; doğuda Piemonte sınırlarına, batıda Auvergne dağlarının eteklerine gönderebilirim; emrimde 400 adam var, hepsi de benim gibi gözükara, ölümü göze almış, yaşamak ve zenginleşmek için her şeye hazır, yiğit kişilerdir. Cesetlerin ihanetine uğrarız korkusuyla darbelerimizi iyi ayarlıyor ve az kişi öldürüyoruz; ancak korku duymadığımız kimselere hayatlarını bağışlıyoruz, geri kalanları dönüşte beraberimizde getiriyor, ancak bizim için yararlı bilgileri ve bize gerekli eşyalarını aldıktan sonra boğazlıyoruz. Gerçi savaş usullerimiz azıcık barbar gibi görünüyor, ama ne yaparsınız ki güvenliğimiz buna bağlı. Adil bir hükümet, elindeki avucundakini çarçur eden genç bir adama bu hatasından ötürü elli yıl yoksulluk içinde yaşama cezasını mı vermeliydi? Bu düşüncesizlik yüzünden genç bir adam bu kadar aşağılara mı düşmeliydi? Onurunu mu yitirmeliydi? Bahtsız olduğu için onun tek yaşama kaynağı bayağı eylemlerde ya da zincirlerde mi toplanmalıydı? İşte toplumlarda canileri böyle ilkeler yaratıyor madam, benim hayatım bunun en açık kanıtıdır. Eğer yasalar kumarı önleme gücünden yoksunsa, hattâ aksine kumar oynanmasına izin veriyorsa, oyunda bir adamın bir başka adamı soyup soğana çevirmesine izin verilmiyorsa, ama kumar yoluyla bu mümkün oluyorsa, bu suç (ben buna da suç derim) hiçbir yasayla cezalandırılmıyor da biz aynı adamı

ormanda gezinirken üstüne çullanıp soyunca cezalandırılıyoruz; peki ama tarzlar ve biçimler aynı olduktan sonra sonuçlar da aynı sayılmamalı mıdır? *Palais Royal*'de sizi soyan bir bankerle, *Boulogne* ormanında karşınıza dikilip kesenizi isteyen Tranche-Montagne arasında büyük bir fark olduğunu mu sanıyorsunuz siz? Bunların ikisi de aynı şeydir madam, aralarında bulabileceğimiz tek ayrım şu: banker sizi hileleri ile, haydut ise cesareti ile soymuştur.

«Şimdi size gelelim: ne dedim, size kendi evimde en büyük rahat içinde yaşama olanağı veriyorum; yanınızda başka kadınlar da olacak, arkadaşlarımın karıları; onlarla küçük bir çevre kurarsınız... kuşkusuz pek eğlendirici bir çevre olmayacak sizin için; bu kadınlar sizin durumunuza da, erdemlerinize de çok yabancı kimselerdir mutlaka, ama bütün bütüne sizin buyruğunuzda olacaklar; bu da az şey değildir tabiî. Küçük ülkemde size de yapılması düşen işler var; ama oraya bir gidelim, ondan sonra konuşuruz bunları; bu akşam sizin dinlenmenizle uğraşalım daha çok, hiç değilse biraz dinlenmeniz iyi olacaktır; çünkü yarın çok erken çıkacağız yola; gücümüzü tazelememiz gerek.»

Franlo, kulübenin sahibi olan ihtiyar kadına karısı için mümkün olan her şeyin yapılmasını buyurdu, çıkıp gitti sonra da; ihtiyar, genç kadını ilk gördüğü andanberi takındığı tavrı değiştirmişti; onu sıcak ve şaraplı bir şeyler içme konusunda kandırdı; mutsuz kadın biraz da ihtiyarın istediği olsun diye birkaç yudum içti ve kendisini gecenin geri kalan kısmında yalnız bırakmasını rica etti. Acılarıyla başbaşa kaldı.

«Benim sevgili Goé'm, biliyor musun sana yaptığım hayinliğin cezasını Tanrı bana kendi elleriyle veriyor! İyice

mahvoldum ben! Çok uzaklarda, ıssızlarda, yalnızca evrenin gözleri önündeyim, yittim. Hattâ dolup taşan acılarımı sana bildirmem de imkânsız. Hem böyle bir imkânsızlık olmasa da, sana çektirdiklerimden sonra yazmak cesaretini göstermeli miyim?.. Ya siz babacığım, siz ki benim babamsınız... saygıdeğer annemsiniz... Bu görkemle, zenginlikle büyülenmişken, sizin gözyaşlarınız göğsümü ıslatmıştı, bense soğuk durmuştum o gözyaşlarına; siz nasıl öğreneceksiniz şimdi şu kötü yazgımı?.. Büyük Tanrım, kaç yıl, kaç yaşıma kadar kendimi bu canavarlarla diri diri aynı mezarda gömülü tutacağım? Bu müthiş cezanın işkencesini kaç yıl çekeceğim? Ey cani, beni nasıl da aldattın, nasıl da saptırdın!»

Sabahleyin Franlo yola çıkmak için kalkmasını ricaya geldiğinde Matmazel Faxelange (adına yine Matmazel Faxelange diyelim. Çünkü kadınlık adından artık tiksiniyoruz.) sanrılar içindeydi; uyusaydı belki... ama uyuyamamıştı. Kalktı, giyindi. Gemiye bindiler. Matmazel Faxelange yüzündeki acı çizgilerini gizleyen bir başlık giymişti başına; bununla, canavara karşı gözyaşlarını da gizlemiş oluyordu. Gemide bazı otlar ve yapraklar üstüste konularak onun rahatça dinlenebileceği ufak bir yer hazırlanmıştı. Ve Franlo (ona Franlo diyeceğiz, çünkü kişiliğinin korkunçluğunu bu adla buluyor) karısının biraz sakinliğe ihtiyacı olduğunu bildiğinden onu yalnız bıraktı. Canilerin ruhlarında da bazı namus çizgileri vardır. Erdemin insanların gözünde değeri büyüktür, öyle ki en bozulmuş kimseler bile hayatlarında bir erdem gösterisinde bulunmak için binlerce fırsat yakalarlar.

Genç kadın ne de olsa kendi sağlığı için bir dikkat gösterildiğini seziyordu; bu da onu biraz rahatlatıyordu; yavaş yavaş anlıyordu ki kendi durumunda kocasının işlerini gör-

mekten başka şeyler pek olmayacak. Bakalım neler göreceğiz diye düşüncelere daldı.

Tekne, Franlo'nun çetesinden adamlar tarafından idare ediliyordu. Kimbilir neler konuşuyorlardı bu adamlar kendi aralarında? Kahramanımız iyiden iyiye anılarına gömülmüş olduğu için tek kelime duyamıyordu. Aynı akşam Vivarais dağlarının eteğinde, Rhône'un batı kıyılarında kurulmuş Tournon şehri dolaylarına geldiler. Şef de, çevresindekiler de geceyi bir gün önceki gibi o dolaylarda yerini kendilerinden başka kimsenin bilemiyeceği karanlık, mahzenimsi bir evde geçirdiler. Ertesi sabah Franlo'ya bir at getirildi; Franlo, karısıyla birlikte bindi ata, iki melez bagajları yüklediler; dört silâhlı adam da yanlarında olduğu halde yine yola düzüldüler. Dar patikalardan geçerek, dağlar aşarak Franlo'nun ülkesine girildi.

Yolcularımız ikinci gün, yorgun argın, her yanı yüksek kayalarla çevrili ve tek girişi Franlo'nun izlediği patikadan ibaret dar, ufak bir düzlüğe geldiler; patikanın ucundaki dar boğaz on caninin nöbet tuttuğu bir karakoldu; bunlar haftada üç kere değişiyor ve gece gündüz ortalığı gözlüyorlardı. Düzlükte yüz kadar kulübenin meydana getirdiği sevimsiz bir kasaba vardı. Yalnız bu evciklerden birinin oldukça temiz bir görünümü olduğu hemen ayırdediliyordu; iki katlı, dört bir yanından yüksek duvarlarla çevrili bir yapı; şefin sarayı. Matmazel Faxelange'm evi burası olacaktı; burası aynı zamanda mağazaların, silâhların ve tutsakların bulunduğu alanın en yüksek yeriydi; kubbeli iki yeraltı dehlizi bu işler için kullanılmaktaydı; bu dehlizlerin üstünde, yanyana üç küçük bölüm yapılmıştı: bir mutfak, bir oda, ufak bir salon, üstte bulunan oldukça rahat küçük daire de şefin karısına aitti.

Yandaki bölme ise hazine dairesi yerine kullanılıyordu. Evin bütün işlerini güçlü kuvvetli köylü bir uşakla mutfakta çalışan bir kız yürütüyorlardı. Hiçbir evde yoktu bunlar.

Yorgunluktan ve kederden bitkin düşün Matmazel Faxelange, ilk akşam hiçbir şeye dikkat edememiş, hemen kendine gösterilen yatağa uzanmıştı; karnını tıkabasa doyurduğundan ertesi sabaha kadar süren deliksiz bir uyku çekecekti.

Bir ara şef onun dairesine uğradı:

«İşte nihayet kendi evinizdesiniz madam,» dedi; «tabiî burası size vadettiğim üç güzel yerden ve hayalini kurmuş olduğunuz Amerika'daki mülklerden oldukça farklı; ancak kısa bir süredir yaptığım bu işte uzun zaman barınmayacağımı düşünerek avunabilirsiniz; şu bitişikteki bölmede, sizin çehizinizi de hesaba katarsak, aşağı yukarı iki milyonluk bir servet var; bunu dört milyona çıkarır çıkarmaz İrlanda'ya geçeceğiz; oraya yerleşip kırallar gibi yaşayacağız sizinle.

— Ah mösyö! dedi Matmazel Faxelange her zamanki gözyaşı selleri içinde, sanıyor musunuz ki Tanrı sizin o güne kadar rahat yaşamanıza izin verecek?

— Aaa! bu çeşit şeyleri önceden kestiremeyiz. Atasözü ne diyor: *yapraktan korkan ormanda gezintiye çıkmamalıdır;* her yerde insanlar ölü ölüveriyorlar; şu anda burda giyotinin tehdidi altındaysam, yarın başka bir yerde de bir kılıç saplanabilir böğrüme; dünyada hiçbir durum yoktur ki kendi tehlikelerini de yedeğinde taşımasın. Akıllı bir adam için önemli olan yararları birbiriyle karşılaştırmak ve oradan bir sonuç çıkarmaktır. Yoksa tepemizde bekliyen ölüm biz insanların dünyada en az kafa yorduğumuz konulardan biridir. Peki ama onur.. diyeceksiniz; insanların önyargıları

onu bende çok önceden silmiş bulunuyordu. Yıkılmıştım. Artık bir onurum olamazdı zaten. Deliğe tıktılar beni, bir cani olarak yaftaladılar. Şimdi insanların haklarıyla oynamak daha iyi geliyor bana... Zincirler altında, kuşkulanılan biri olmaktansa kendini sapına kadar özgür hissetmek daha iyi değil mi? Suçsuz olduğu halde, toplumda daha aşağılara düşürülen bir adamın sonunda suçlu olacağına şaşmamalısınız; bizi, bir durumdan ötekine geçerken hep bir yüzkarası bekleyecekse elbette suçlu olmayı zincirlere tercih edeceğiz. Ey yasa koyucular, suçların sayısını azaltmak istiyorsanız, omuzlara daha az namus lekesi, daha az damga basmalısınız. Kendine onurdan bir tanrı yaratmayı bilen bir ulus, insanları yönetmek için böylesi güzel bir düşün kutsal frenini elinde tuttuğundan bütün giyotinlerini yıkabilir...

— Ama mösyö, diye sözünü kesti Matmazel Faxelange, bununla birlikte Paris'teyken sizde onurlu bir adamın bütün özellikleri, bütün görünümleri yok muydu?

— O sırada sizi elde etmeyi aklıma koyduğumdan öyle görünmek gerekiyordu; istediğimi elde ettim, maskem de düştü.»

Bu çeşit söylevler ve davranışlar mutsuz kadında dehşet duyguları uyandırıyordu, ancak bu konularda kendi fikirlerini, çözüm yollarını açıklamamakta kararlı olduğundan kocasıyla hiçbir tartışmaya girmiyordu; hattâ çoğunca onun söylediklerini benimsemiş gibi görünüyordu; Franlo onun gittikçe rahatladığını görünce çevreyi gezip görmesini öğütledi; Matmazel Faxelange kabul etti; bütün kasabayı dolaştı; topu topu kırk kadar adam vardı ortalıkta.

Madam Franlo dolaştığı her yerde en büyük saygı gösterisi ve ilgiyle karşılandı; ortalıkta oldukça genç ve güzel

yedi sekiz kadın vardı; ama bunların davranışları ve havaları kendisine öyle yabancı, öyle uzak geliyordu ki. Bununla birlikte onlara iyi davrandı. Yemek zamanı gelmişti. Şef, karısıyla birlikte masanın başına oturdu; Matmazel Faxelanğe'ın hiç iştahı yoktu; yol yorgunluğunu ileri sürerek özür diledi; Franlo üstelemedi. Yemekten sonra karısına işler konusunda bilgi vereceğini söyledi; tam zamanıydı; çünkü kendisi belki de yarın bir vurgun seferine çıkmak zorunda kalabilirdi.

«Bakın madam, dedi karısına, buradan kim olursa olsun hiç kimseye mektup yollamanızın imkânsız olduğunu hatırlatmaya lüzum bile görmüyorum. Zaten tedbirler alınmış bulunuyor. Bir kere bu konuda herhangi bir araç edinmeniz kesinlikle yasaklanmıştır: ne kâğıt, ne kalem. Benim dikkatimden kaçan bir şey yapsanız da adamlarımdan hiçbiri mektuplarınızı götürmeyecekler, üstelik böyle bir denemeye kalkışırsanız bunun cezasını çok pahalı ödeyeceksiniz. Elbette ki sizi çok seviyorum madam, ama bizim yolumuzdaki insanlarda duygu daima ödevden sonra gelir; kimbilir bizim durumumuzu başkalarınınkine üstün kılan da budur; aşk başkalarına belki her şeyi unutturur; bizde öyle olmuyor, hattâ tam karşıtı oluyor bizde; durumumuzu ihmal ettirecek tek kadın yoktur bizim için. Çünkü hayatımız tam bir güvenliliği gerektirir. Hem sonra siz benim ikinci karımsınız.

— Ne dediniz? anlayamadım mösyö?

— Evet madam, siz benim ikinci karımsınız. Sizden önceki bir yerlere mektup yazmaya kalkışmıştı. Ama karaladığı kelimeler kanıyla silindi sonra.

Bu fecî olayın zavallı Faxelange'da uyandırdığı dehşeti düşünün... Ancak yine de kendini tutmasını bildi, verilen

buyrukların dışına çıkmak için hiçbir istek beslemediğini söyledi.

«Söyleyeceklerim bundan ibaret değil», diye devam etti canavar herif, «ben yokken, yalnız sizin buyruklarınız geçerli olacak burada; gerçi aramızda iyiniyete dayanan bir ilgi var; düşünün ki çıkarlarımız söz konusu olduğunda adamlarımdan çok sizinle gururlanacağım. Ben tutsakları yolladığım zaman, onları kendi elinizle soyacak ve önünüzde boğazlanmalarını emredeceksiniz.

— Ben mi? diye haykırdı Matmazel Faxelange, ben mi elimi suçsuzların kanma bulayacağım? Ah mösyö! böyle bir şeye zorlayacağınıza, kanımı akıtın daha iyi!

— İlk kerede göstereceğiniz zayıf tutumu bağışlıyorum, diye karşılık verdi Franlo, ama yine de böyle bir özenden sizi uzak tutabilmem mümkün değildir madam; bundan kaçınmakla biz hepimiz mahvolalım mı istiyorsunuz yoksa?

— Hayır, ama arkadaşlarınız pekâlâ yapabilirler bu görevi.

— Onlar da yapacaklar madam, onlar da yapacaklar; ama mektuplarımı yalnız siz açacağınıza göre tutsakların önce soyulup sonra da öldürülmeleri sizin vereceğiniz buyruğun sonucu olacak; sizin buyruklarınız benimkileri yansıtacak; kuşkusuz öldürme işlemini adamlarım yerine getirecekler, ama bu iş sizin benim buyruklarımı onlara iletmenizle gerçekleşecek.

— Ne olur mösyö, beni bağışlayın.

— İmkânsız bu, madam.

— Hiç değilse bu alçakça kıyımda ben hazır bulunmak zorunda kalmayayım.

— Olmaz.. Hem soygun yapılırken sizin yönetici olarak

mutlaka hazır bulunmanız gerekir... tutsakları mağazalarımıza doldurursunuz; hadi, bir seferlik deminki istediğinizi kabul ettim; tutsaklarla birlikte güvendiğim bir adam gönderirim; bu sefer işi sizin yerinize o başarır. Ama tabiî yalnız bir kere olmak üzere. Bu konuda kendinizi eğitmelisiniz. Yapılmayacak hiçbir şey yoktur dünyada madam. Her şey alışkanlığa bağlı. Romalı kadınları aklınıza getirin; gladyatörlerin başları ayaklarının altına düştüğü zaman kılları kıpırdıyor muydu? Hattâ, onların kibar kibar can vermelerini isteyecek kadar vahşet duygularını ileri götürmüyorlar mıydı? Şimdi aşağıda ölüm anını beklemekten başka işleri olmayan sekiz tutsak var, sizi görevinize alıştırmak için onları boğazlatmaya gidiyorum; göreceğiniz sahne, sizinle böylesi korkunç durumlar arasında içten bir bağ, bir yakınlık yaratacak ve on beş gün içinde aynı işin başında kendinizi bulduğunuz zaman fazla zorluk çekmeyeceksiniz.»

Matmazel Faxelange bu dehşet verici sahneyi görmemek için başka özür bulamamıştı; ne kadar yalvardıysa para etmedi; Franlo onun bu ilk tanıklığından büyük yararlar umuyordu. Karısı, görevlerinin bir kısmını kapsayan bu işe şimdiden alışmalıydı. Altı tutsak sürüklenerek getirildiler; Franlo onları zavallı karısının gözleri önünde hiç acıma duymadan boğazladı; Matmazel Faxelange bayılmıştı. Kaldırıp yatağına götürdüler. Ayılınca düşüncelerini yokladı bir; kendi güvenliği güç vermişti içine; anlıyordu ki kocasının buyruklarını harfi harfine yerine getirmeye mecbur olunca, doğrudan doğruya kendisi suç işlemiş olmayacaktı; kendisi bir emir kuluydu, bir organdı nihayet; hem sonra böylelikle birçok yabancı, birçok tutsak tanıyacaktı; belki onlarla birlikte kaçmanın yollarını da düşünebilirdi, kimbilir; bu yüzden

ertesi gün barbar kocasına yeni görevinden çok hoşnut olduğunu söyledi. Franlo o geceyi karısının yatağında geçirdi (Paris'ten ayrılalıberi Matmazel Faxelange'ın psikolojik durumundan ötürü, birlikte oldukları ilk geceydi bu). Ertesi sabah da baskınlar, talanlar, insan avları için oradan ayrıldı. Giderken Matmazel Faxelange'ı bir köşeye çekmiş, bazı açıklamalarda bulunmuştu: eğer kendisi yokken gereği gibi davranırsa bu kanlı işlerden çok daha çabuk sıyrılacaktı; hiç değilse hayatlarının son otuz yılını büyük şehirlerde rahat ve huzur içinde geçireceklerdi.

Matmazel Faxelange hırsızlardan, haydutlardan kurulu bir çevrede ne kadar yalnız kalmıştı; kederler içindeydi.

«Eyvah! diyordu kendi kendine, ya yanılıp da bu canilerin hoşlarına gitmeyecek bir hareket yaparsam? Ya şimdi şeflerinin evlerini yağma edip beni öldürüp kaçmak isterlerse?... Ah Tanrım! benim mutluluğum bu mu olacaktı? yalnız dehşetle, korkuyla lekelenmiş bir hayat mıydı beni bekleyen?

Ancak, yavaş yavaş, aşırı mutsuzluğun etkisiyle bu genç ve taze ruhta bir umut ışığı da parlamaya başlamıştı; nihayet içinde bulunduğu durumun en iyi bir çözüm yoluna varması gereğine inandı; bunu sağlamak için her türlü çabayı gösterecekti. Kalktı, bütün nöbetçileri kontrol etti, kim ne yapıyor, kim nerde, hepsine baktı; kulübeleri bir bir dolaştı, bazı buyruklar vermeyi denedi; her tarafta kendisini aşırı bir saygı ve bağlılıkla karşıladıklarını gördü. Kadınlar onu yokladılar; onları gerektiği gibi kabul etti. Kendisi gibi aldatılmış, kaçırılmış olan bazılarının serüvenlerini dinledi. Bunlar, hiç kuşkusuz, önceleri onurlu, namuslu olup da sonra-

dan suç ve yalnızlık dolayısıyla aşağılanmış kimselerdi; şimdi de evlendikleri adamlar gibi birer canavar kesilmişlerdi.

«Tanrım! dedi, bu derece hayvanlaşabilir, duygularını yitirebilir mi insan? bir gün ben de mi bu zavallılar gibi olacağım? Mümkün mü bu..?

Odasına kapanıyor, ağlıyor, acıklı kaderini düşünüyordu; körükörüne bir güvenle uçuruma düştüğü için kendini bağışlayamıyordu; tabiî bu arada, kanlı gözyaşları arasında, sevgili Goé'sini de hatırlıyordu.

Böylece sekiz gün geçti. Dokuzuncu gün on iki kişilik bir birlik geldi kasabaya; dört tutsak getirmişlerdi, kocasından da bir mektup. Mektubu açarken ürperdi; acaba ne yazılıydı içinde? Bir ara bu zavallıları öldürtmektense kendi hayatıma mı son versem, diye düşündü. Tutsakların dördü de genç adamlardı; yüzlerinden okumuş ve soylu kişiler oldukları hemen okunuyordu.

«*Dört tutsaktan en yaşlısını hücreye kapatacaksınız,* diyordu kocası mektubunda, *kendini savunmak cesaretini gösterdi ve iki adamımı öldürdü; yine de hayatına hemen son vermeyelim, ondan alacağım bazı bilgiler olabilir. Öbür üçünün işini dehal görünüz.*»

«Kocamın buyruğunu görüyorsunuz, dedi birliğin başkanına, derhal yerine getiriniz...»

Alçak sesle bu sözleri söyledikten sonra umutsuzluğunu ve gözyaşlarını gizlemek için odasına koştu; ne yazık ki evin hemen önünde boğazlanan kurbanların sesleri oradan da duyuluyordu; dayanamadı buna, bayıldı. Kendine gelince cesurca yaptığı işi hatırladı, gücünü topladı; ne yaparsa güçlü görünerek yapabilecekti; bunu ispat etmek gerekiyordu; dışarı çıktı, çalınmış eşyayı anbarlara taşıttı, kasabayı dolaştı,

nöbetçileri kontrol etti. Bunları öylesine güvenle yapıyordu ki Franlo'nun teğmeni gidip şefine olanı biteni anlattı: madam tam anlamıyla kocasına yakışır şekilde hareket etmişti; şikâyet söz konusu değildi. Matmazel Faxelange'a gelince, o, düşünceler içindeydi: ölmek mi, yoksa bu durumu sürdürmek mi daha iyiydi acaba?... Ama umut oldukça kişi ölümü düşünür mü hiç?

Franlo'nun yokluğu sanılacağından da uzun sürdü: bir ay kadar. Bu arada karısına iki tutsak yolladı; o da gereken işlemi yaptırttı. Sonunda şef döndü bir gün; bu gidişten oldukça yüklü dönmüştü, karısının haksız kazanç olarak nitelendirdiği bu değerlerin meşru kazanç olduklarını anlatmak için hikmetler savuruyordu:

«Madam, diyordu, benim yolum İskender'in, Cengiz Han'ın ve bütün yeryüzü fatihlerinin de yoludur; onların mantığı neyse benimki de o; ne var ki onların buyrukları altında 300 000 kişi vardı, ben yalnız 400 adama söz geçiriyorum. Benim haksızlığım işte bu.

— Hadi bunlara iyi diyelim ama mösyö, diyordu duyguyu aklın üstünde görmek gerektiğine inanan Madam Franlo, beni bunca sevdiğiniz bir gerçekse, günün birinde sizinle birlikte giyotin altında can vermeme üzülmez misiniz?

— Böyle bir felâket asla başımıza gelmeyecektir! Bir kere yerimizi bulmalarına imkân yok. Baskınlarda da hiç kimseden korkmuyorum... ama tutalım ki bir gün burayı buldular, o zaman da kimse elini sürmeye vakit bulamadan sizin kellenizi uçuracağıma güvenebilirsiniz.»

Şef kendisi yokken olanları gözden geçirdi; karısı bütün işleri övünülecek kadar düzenli bir şekilde yürütmüştü; ona büyük sevgi ve dostluk gösterilerinde bulundu; bir kere daha

büyük iç rahatlığıyla oradan ayrıldı; yeni baskınlar vardı; iki ay süren bu ikinci gidişte de yine aynı işlerle uğraştı, aynı yürekler acısı durumlarla karşılaştı çilekeş kadın. Franlo yine döndü; yine övündü karısıyla.

Beş ay geçmişti. Bizim zavallı yaratık bu beş ayda gözyaşlarını içerek, umutsuzlukla beslenerek dehşet içinde yaşadı. Ama bir gün, suçsuzları hiçbir zaman bütün bütüne desteksiz bırakmayan Tanrı onu da acılarından kurtaracak fırsatı yaratacaktı. Beklenmedik bir şey oldu bir gün.

Ekim ayıydı. Franlo ile karısı evlerinin kapısındaki çardakta öğle yemeğini yiyorlardı. Ansızın ötelerden on, on iki tüfek sesi duyuldu.

«Pusuya düştük, diye haykırdı şef, hemen masadan fırladı, çabucak silâhlandı... Alın size de bir tabanca madam, şurda durun; yanınıza yaklaşanları vuramazsanız kurşunu kendi beyninize sıkarsınız. Sakın yakalanmayın.»

Bunları söyledikten sonra köyde kalan bütün adamlarını topladı, savunma planını yaptı. Nedir ki vakit kalmamıştı artık. Boğazdaki nöbetçileri zorlayıp attıktan sonra 200 kadar süvari, yalın kılıç, alanı doldurmuşlardı. Franlo ateş açtırdı. Ama boşuna. İş işten geçmişti. Çok geçmeden geri püskürtüldü; adamlarının çoğu kılıçtan geçirildi; bir kısmı atların ayakları altında ezildi. Kendisi de yakalandı; göz altına alındı; 20 süvari onunla uğraşırken birliğin geri kalan kısmı, en önde kumandanları olduğu halde, Madam Franlo'nun ardına düştüler. Kadıncağız çok güç ve acınılacak bir durumdaydı: saçları darmadağın, korkudan ve umutsuzluktan yüzünün çizgileri kaymış... bir ağaca yaslanmıştı, göğsüne dayadığı tabanca her an patlayabilirdi. Adaletin temsilcileri ola-

rak üstüne gelenlerin ellerine geçmektense ölümü seçmek üzereydi...

«*Durun madam, durun,* diye bağırdı birliğe komuta eden subay, atından atladı, koşarak onun ayaklarına kapandı, *ne diyorum size, kıymaya kalkmayın kendinize; tanısanıza sizi seven mutsuz genci, ben o'yum işte, ben: Goé! Ayaklarınıza kapanıyorum. Tanrı yardım etti, kurtardım sizi. Hadi atın o silâhı elinizden; atın da Goé'yle kucaklaşın, hadi!*»

Matmazel Faxelange önce düş gördüğünü sandı; sonra yavaş yavaş o sesin kime ait olduğunu anladı ve külçe gibi onun kollarına yığıldı. Bu sahne orada bulunan herkesin gözlerini yaşartmıştı.

«Zaman kaybetmeyelim madam, dedi Goé güzel kuzinine yaşamanın güzelliğini hatırlatarak; gözlerinizin artık bakmaya dayanamayacağı bu pis yerden çarçabuk çıkıp gidelim; yalnız önce size ait olan şeyleri almalıyız.»

Gitti Franlo'nun hazine dairesini açtı, kuzininin 400 000 franklık çehizini ayırdı; süvarilere dağıtmak için de 10 000 ekü aldı; kapıyı tekrar kapayıp mühürledi; 80 asker dikti nöbetçi, sonra kuziniyle birlikte kendisini bekleyenlerin yanına döndü; artık yola çıkılabilirdi.

Matmazel Faxelange, boğazın yoluna çıktıklarında zincire vurulmuş Franlo'yu gördü:

«Mösyö, dedi Goé'ye, bu bahtsızı bağışlamanız için yalvarıyorum size... Karısıyım ben onun... Zaten yüreğimde onun aşkını taşımış olmaktan yeterince mutsuzum... hem sonra bana karşı çok kötü davranmadı.

— Madam, diye karşılık verdi Goé, bu serüvende ben her şeyin sorumluluğunu taşımıyorum; sadece birliklerin hareket ve baskın yöntemiyle ilgiliyim; ama kendim de kendi

buyruklarımı canla başla yerine getirmek için çalıştım doğrusu; kurtarılmasını istediğiniz şu adam artık benim elimde sayılmaz; onu kurtarmaya kalkarsam her şeyimi tehlikeye atmış olurum; zaten boğazdan çıkınca da göreceksiniz, şarbay bizi bekliyor; ne olacağına o karar verecek; ben yalnız giyotine gitmemesi için uğraşabilirim, o kadar.

— Oh mösyö! n'olur bırakınız onu kaçsın, diye haykırdı ilinç kahramanımız, bunu sizden mutsuz ve gözü yaşlı kuzininiz istiyor.

— Yersiz bir acıma duygusu sizi kör ediyor madam, bu zavallının doğru yolu bulmasına, düzelmesine imkân yoktur. Böyle bir adamı kurtarmak elliden fazla kişinin hayatına malolacaktır ilerde.

— Doğru söylüyor, diye haykırdı Franlo; doğru söylüyor madam; bu genç beni kendimi tanıdığım kadar iyi tanıyor; benim için asıl olan suçtur; ancak suç işleyerek, suç ortamında soluk alarak yaşayabilirim; hayat değil benim istediğim, ölümü istiyorum: utandırıcı hiçbir özellik taşımayan ölümü. Benimle ilgilenen duyarlı bir ruh şu süvarilerin beynimi dağıtmalarına izin vererek inceliğini gösterirdi.

— Bu görevi içinizden hanginiz yerine getirmek ister, çocuklar? dedi Goé.

Ama süvarilerin hiçbiri kıpırdamadı; Goé'nin kumandası altındaki bütün erlerin *Fransız* olduklarını hatırlatalım; aralarında bir cellât bulunmaması olağandı.

«Öyleyse tabancayı bana verin» dedi bizim cani.

Goé, kuzininin yalvarmalarıyla bayağı duygulanmıştı; Franlo'nun yanına yaklaştı; istediği tabancayı verdi ona. Bu arada korkunç bir şey oldu, bir alçaklık! Matmazel Faxelange'ın kocası silâhı kapar kapmaz Goé'nin üstüne boşalttı...

Bereket versin isabet ettirememişti; bu vahşi ve hayin davranış süvarilerin tepelerinin atmasına yetmişti, hepsi duygularına kapıldılar, öc almak için Franlo'nun üstüne çullandılar, parçaladılar onu. Goé, yere çökmüş bulunan ve olayı baygınlık içinde izleyen Matmazel Faxelange'ı kaldırdı. Boğazı dört nala geçtiler. Ötede bir yerde, uysal bir at bekliyordu Matmazel Faxelange'ı; Goé, şarbaya olanı biteni anlattı. Süvarilerden ayrıldılar. Ve kurtarıcısının yanında yola çıkan Matmazel Faxelange altı gün sonra annesine babasına kavuştu.

«İşte kızınız, dedi yiğit adam Mösyö ve Madam Faxelange'a, işte bunlar da sizden alınan paralar. Şimdi biraz beni dinleyin matmazel; sizin hakkınızda yapacağım açıklamalar için neden bu ânı seçtiğimi de şimdi anlayacaksınız. Siz daha o adamla Paris'ten yeni ayrılmıştınız ki daha önce söylediğim kuşkular artmaya, beni tedirgin etmeye başladılar; sizi kaçıran adamın izini sürmem o kadar önemli değil, aslında onu tanımak istiyordum; şimdi bu konuda başarı kazandığım ve eski kuşkularımda yanılmadığım için çok mutluyum. Ailenize de meseleyi, ancak sizi tekrar göreceğimden emin olduğum zaman haber verdim; sizi zincirlerinizden, Fransa'yı da sizi aldatan o canavardan kurtarmak için örgütlediğim askeri birliklerin başına geçirilmem de pek güç olmadı. Artık sözümü bağlayayım; bu serüvene hiçbir karşılık gözetmeden girdim; sizin hatalarınız ve başınıza gelen felâketler aramızda uçurumlar yaratıyor... pişman olmuş da olsanız... üzülseniz de; yüreğiniz, bir zamanlar size beni reddettiren duyguyu yok etmeye çalışacak. Ben de sizden böylelikle öc almış olacağım... Hoşça kalın, matmazel, kan bağlarına, aşk bağlarına karşı borcumu ödedim, görevimi yerine getirdim;

şimdi bana sizden ölünceye kadar ayrılmak yolu kalıyor. Evet matmazel, gidiyorum, Almanya'da sürgün savaş bana şeref ya da ölüm vadediyor: kazandığım başarıları size sunmak imkânı olduğu günlerde hayatta hep başarı arıyordum, şimdi ise artık yalnız ölümü arayacağım.»

Goé, bu sözleri söyledi ve çıkıp gitti; ricalar, üstelemeler boşuna, hiçbir zaman dönmeyecekti. Altı ay sonra da Macaristan'da Türk ordusunun hizmetinde savaşırken umutsuz bir atak sırasında öldürüldüğü haberi geldi.

Matmazel Faxelange ne oldu? O, Paris'e geldikten az bir süre sonra evliliğinin mutsuz meyvasını dünyaya getirdi; ailesi, çocuğu yüksek ücret vererek bir yoksul çocuklar yurduna yatırdı; doğumdan sonra Matmazel Faxelange babasına ve annesine rahat etmek istediğini söyledi, izin istedi; ailesi ise şu yaşlılık günlerinde onu yanlarında görerek avunmak duygusundan kendilerini yoksun bırakmamasını rica ettiler; bunun üzerine caydı kararından; onu kederlerle, acılarla, gözyaşlarıyla eridi, gün günden sağlığını yitirdi ve öldü. Kızlardaki hırsın, babalardaki pintiliğin sonuçlarını gösteren ne hüzünlü, ne zavallı bir örnek.

Bu hikâyenin anlatılması kimilerini daha doğru, kimilerini daha bilge kılabilecekse bu kadar dehşet verici eski bir olayı anlatmak zahmetine girdiğimiz için üzülmeyeceğiz; hikâyemizin de insanların yararına bir işlevi olacak.

SON

FAHİR ONGER

YAYINLARI

DEĞİŞİK
KONULARI
KAPSIYAN
ÇEŞİTLİ
DİZİLER
İÇİNDE
ÖZ VE BİÇİM
BAKIMINDAN
ÜSTÜN NİTELİKTE
KİTAPLAR

CAĞALOĞLU/CERİDEHANE SOKAK NO: 11/10
PK - 918 İSTANBUL

NOT :

Yayınlarımızı almak istiyenler 20 liradan az tutan siparişleri için posta pulu göndermelidirler.

Kitaplarının üzerine onun adını başka başka yazıyorlar:

D. A. F SADE

MARQUİS DE SADE

SADE

Ne türlü yazılırsa yazılsın bu garip ve sapık adamın adı SADE' dır. (Sad okunuyor).

SADE'I YAKMALI MI?

Türkçesi :

Cemal SÜREYA

SADE'dan bazı cümleler :

Ne mi istenir sevişirken? Çevrede herkes bir sizinle uğraşsın bir sizi düşünsün, bir size çalışsın... Bir kadınla yatarken zorba olmayı istemiyen kimse erkek değildir...

Doğa ana, insanın taslağını çizerken çiftleşme ve öfke edimlerini aynı şeyler olarak düşünmeseydi, şehvet krizinde şu kudurganlığı bulabilir miydik?

Kendisiyle birlikte başkasının da zevk aldığı fikri, kişiyi zorbalığın doğuracağı anlatılmaz çekicilikleri zararlandıran bir çeşit eşitliğe sürükler.

Suç şehvetin temel taşıdır. Suçla yanyana yürümeyen zevk zevk midir yani? Bizi asıl uyaran karşımızdaki zevk nesnesi değil, kötülük fikridir.

Türkiyede **S A D E** 'ın ilk defa

tanıtılması münasebetiyle

basından çıkan yazılardan parçalar :

«**Sade**'ı rezaletleri yalnızlığa ve kötülüğe sürükleyince, o da bunların üstünlüğünü savunmaya başlamıştır. Aslında **Sade**'a göre, bütün cinsel oyunları yasaklamanın tek gayesi, bireyi budalaca bir uygunluğa zorlayarak yoketmektir. O, iyilik ve insanlık kavramlarının kılık değiştirmiş çıkarcılık olduğunu söyler. Suç ta bir görev niteliğine bürünür: «Suçlu bir toplumda suçlu olmak gerekir.» O çok önemli kişisel bir başkaldırma örneğidir.

Ülkemizde bilinmiyen bir yazı ustasını ayrıntılarıyla öğrenmek istiyenlere Beavoir'm bu kitabı salık verilebilir. Hele **Cemal Süreya**'nın nefis türkçesiyle olursa.» (Doğan Hızlan Yüzyıllara hükmeden büyük bir sapık: **Marki de Sade** - ABC 19.XI.1966).

«İnsanın insanla ilişkilerinin yazarı diye anılan Marki de Sade' yaşadığı çağda da, daha sonraki çağlarda da bu yönüyle hemen hemen herkesin kızgınlığım üzerine çekmiş, yasaklanmış, neyin nesi olduğu okur yığınlarından hep kaçırılmış.

Bir kadın incelemeci, Simone de Beauvoir, bu ilişkilerde insanın öbür cinsinin temsilcisi olarak «**Sade'ı Yakmalı mı**» da bu yasaklanmış, kızgınlıkların paratoneri olmuş **Marki de Sade'ı** beklenmedik bir yüreklilikle incelemekte (**Tarık Dursun: Sade'** dan önce **Sade - Milliyet** 22.XI.1966).

«Tarih yazarlarının anlattığına göre, ahlâk dışı yazılarından dolayı **Marquis de Sade** 1801 - 1814 yılları arası Charenton akıl hastanesine kapatılmış, hastaların ve kendisinin rol aldığı piyesler temsil etmiştir.

Alman - İsveç karışımı yazar **Peter Weise** piyesini şu çerçeve içinde hazırlamıştır:

Charenton akıl hastanesi sâkinleri **Sade'ın** yönetiminde **Marat'nın** öldürülüşünü canlandırmaktadırlar. Fantezi olarak **Charlotte Corday Marki** tarafından kamçılanmaktadır.

Temsil daha ilk günlerinde seyircilerde tepki uyandırmış, bir milletvekili oyunun durdurulmasım istemiştir.» (Cumhuriyet: 18.X.1966).

aşkın suçları

marquis de sade

«Dünya edebiyatında ihtilâl yaratan ünlü sadist Marquis de Sade (**Marki dö Sad**) ın 3 ciltlik şaheseri «**Les Crimes de L'Amour**» dan seçilmiş üç nuveli tam olarak Türk okurlarına sunmakla mutluyuz.

AŞKIN SUÇLARI, kadın ve erkek arasında toplum kurallarının yasak saydığı türden, erotik birleşmelerin heyecanlı hattâ korkunç trajedisini açıklamaktadır.

AŞKIN SUÇLARI, tekrar tekrar okunarak ruhsal hayatın derinliklerinde kımıldayan cinsel içgüdülerin insan karakteri üzerindeki etkileri anlaşılacak bu veriler ve bulguların ışığında kendimizi daha iyi, daha doğru tanımaya yardımcı olacaktır.

Bütün büyük yazarlar ve sanatçılar Marquis de Sade'ın eserlerini başuçlarından ayıramamışlardır. Beaudelaire, Lautréamont, Nietche, Puşkin, Dostoyevski, Apollinaire, Kafka bunlardan sadece birkaçıdır.

Cağaloğlu, ceridehane sk. 11/10 - p.k. 918-istanbul

fahir onger yayınları

BOZAK Matbaası — İstanbul — 22 57 28

Fiatı 7,5 Lira